

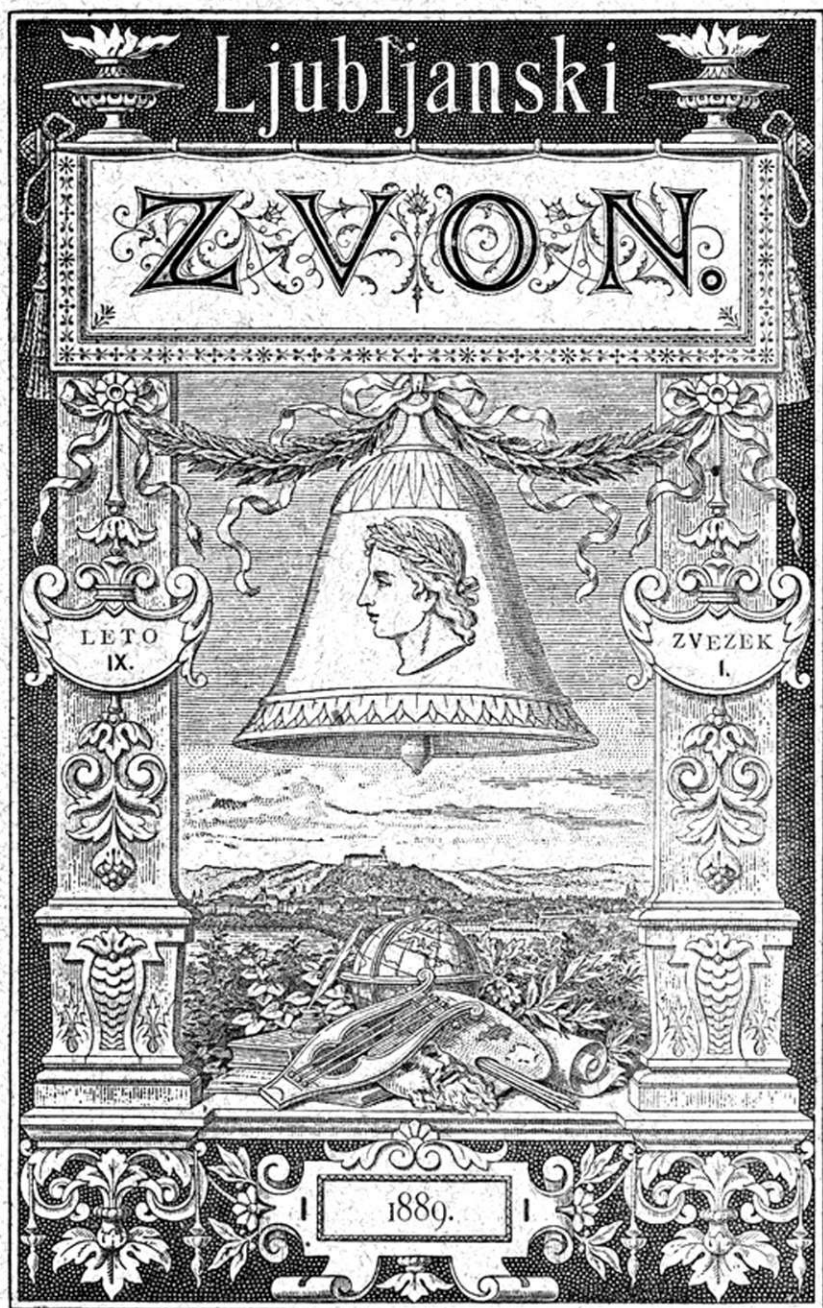
Ljubljanski

ZVON

LETO
IX.

ZVEZEK
I.

1889.

Vsebina 1. zvezka:

1. Jos. Cimperman: <i>Satura. Soneti. 1—4.</i>	1
2. Janko Kersnik: „ <i>Rošlin in Vrjanko</i> “. Povest.	2
3. Jos. Stritar: <i>Levstik.</i>	13
4. Fr. Gestrin: <i>Na cvetji se vender ti solze blišče!</i>	27
5. Dr. Josip Vošnjak: <i>Dolgost človeškega življenja.</i>	28
6. Josip Starè: <i>Pisma iz Zagreba. XIX.</i>	34
7. Simon Rutar: <i>Imenik krajepisnih imen slovenskih.</i>	40
8. Ivan Hribar: <i>Vesela vožnja.</i> Humoreska.	44
9. Književna poročila:	
I. Josip Starè: <i>Slovinci in 1848. leto.</i>	51
10. V. Holz: <i>Nova slika Furija Šubića.</i>	55
11. Jos. Gustin: <i>Ganglov „Vodnik“.</i>	57
12. Listek: <i>Štiridesetletnica Njega Veličanstva presvetlega cesarja.</i> 60 — <i>Bibliografija slovenska.</i> — „ <i>Národna knjižnica</i> “. — <i>Odklovanje slovenskega učenjaka.</i> — <i>Nektera duhovna opravila.</i> — <i>Muzejsko društvo.</i> — <i>Josef Jireček.</i> — <i>Slaven skladatelj.</i> — <i>Vabila na naročbo.</i> — <i>Listnica.</i>	

Pozor!

Denašnji list smo poslali še vsem dozdanjim gg. naročnikom, tudi če niso še poslali naročnine. A prosimo jih, naj to skoraj storé, da pri pošiljanji lista ne nastane nered.

Poleg tega smo nekaterim znanim rodoljubom po slovenskih pokrajinah, ki doslej niso naročeni na »Ljubljanski Zvon«, poslali nekoliko iztiskov našega lista »na ogled«. Jako bi nas veselilo, ko bi tudi med njimi »Ljubljanski Zvon« našel kaj novih prijateljev in novih podpornikov; kajti ako pregledujemo imenik svojih naročnikov, pogrešamo med njimi še prenuogo občeznanih odličnih rodoljubov, ki so brez dvojbe naročeni na kakšen tuj leposlovni list, ki pa ne podpirajo »Ljubljanskega Zvona«, dasi je ustanovljen baš za omikane kroge slovenskega národa. Sploh se moramo potožiti, da slovenska inteligencija ne podpira po svojih močeh slovenskih pisateljev in da njena poživnost ni v nobeni razmeri s pridnostjo in poživnostjo naših pisateljev. Da bi se tudi to o novem letu obrnilo na bolje!

Upravništvo.

Ljubljanski

W O N

Leposloven in znanstven list.

Štev. 1.

V Ljubljani 1. januarija 1889.

Leto IX.

Satura.

My dear native country, thou hast been the ideal of highness in my golden youth, but now I see thy preference trodden by enemies feet and dishonoured by some of thy own sons.

1.

Razpéto platno, barve na paleti,
Ščetica v mirni roki čvrsto riši,
Nestrastno srčne vzóre skrite piši,
Vršédè umélteljnosti zakon sveti.

Léhkò sicer ni pósla mi začeti,
Saj kakor svét nerad resnico sliši,
Takisto v kmetski in gospódski hiši
Ljudem je zóperno jo médsè vzeti.

A naj nečislana živí pregnanka,
Nebeskega rodú vam péčat nosi,
Zmagáilka povzdiguje svétlo čelo.

Domovja nima trajnega obstanka,
Nikjer ji cvetje se v pozdrav ne trosi,
In vender mesto jo pozná in selo.

2.

Poet, ki vzišeno poslanstvo čuti,
Gluší, kadár brezumnost mu vleva:
Takó-le »divnih« pevcev lira peva,
Da rahločutnih srdec ne razljúti.

Kdor svojeglavo v zakon ta ne buti
In svojega srca ne razódeva,
Mirún, brezskrben dobro se hranjeva,
Po stézi hodi z róžami posuti.

Kdo poštenjakov bi hrepénel jésti
Najslajšo hrano, ki jo radodarno
Ponuja hlapcu svojemu bedaštvo?

Zalégaj mu, prekričal glas je vésti,
Oskvrnil móško čast si malomarno,
Značajnost kaži vidno zúnj sovraštvo!

3.

Ne mislite, ker moja umolknila
Zahipno struna je glasno pojoča
Da že ohlaja srčna kri se vroča
In da usiha pevčeva méni žila.

Hvalítev ni me vaša omotila,
Predobro véim, da slava je begóča;
Ne straši graja mene, bič pletóča,
Ker licemérstvu nisem žgal kadila.

Potihnil sem, da mlajših kdo med nami
Strunárjev se prikaže na Parnasi,
Ki slaje pel, krepkeje bi od mene.

Veséli up, srca mi delj ne mami,
In ker molčé še mojstrov naših glasi,
Naj struna moja tožni molk prežene!

4.

Srca učil sem čústva se umeti,
Ki v globočini vstajajo njegovi;
Umejem vas, nesmrtni vi duhovi,
Kakó človeku modro je živeti.

Zastavica vročina mi poleti
Nikaka ni ter zimski ne mrazovi,
V prírodi žitja tajnega sledovi,
Vsaj semtertjá jih možno je odstreti.

A česar ne umevam, čuj, mladina
Slovenska draga, reši mi vprašanje
In prav iz srca, prosim, odgovóri:

Kje ima vrelec tvoja bolečina,
Odkod mehkužno v pesmih vzdihovanje,
In kakšni tvoji so življenja vzóri?

Jos. Cimperman.

„Rošlin in Vrjanko.“

Povest.

Spisal Janko Kersnik.

I.

Na jednom ónih zelenih holmov, ki takó jednakomerno, a vender prijazno obróbljajo strugo tihe Krke, pomikajoče se ob njih podnožji v stoterih ovinkih, stoji gradič Dvor. Srednje posestvo je to, in niti njegovega niti imena njegovih gospodarjev ne beremo zabeleženega v zgodovini ožje svoje domovine. Gradič je zidan v jedno nadstropje, štirivoglat, a brez dvorišča; na severnem konci mu je priklopljena mala stavba z visokim, cerkvenemu podobnim zvonikom: to je grajska kapelica. Spredaj se širi prostorno dvorišče in prav sredi tega stoji košata lipa; zadaj pa se svet vzdiguje in po umetno napravljenih, odkopanih in uglajenih odstavkih rase vinska trta, na severnem konci pa je ograjen prijazen vrtič. Gospodarska poslopja stojé pod gričem, za streljáj oddaljena od gradú; travniki in njive se razprostirajo na obe strani, v ozadji je nekoliko vinogradov, više za njimi pa lep, svetlozelen bukov gozd. Góri v severo-vzhodu, kjer se prikaže Krka v ostrem ovinku izza nasprotnega griča, da leze potem počasi proti Dvoru in mimo njega, tam stoji selo Mlin prav ob véliki cesti, ki križa široko Dolenjsko in ki ravno tu na dobrem, visokem móstu preskoči globoko Krko.

Pred mostom je mala ali čedna krčma, in pred njo sta dné, katterega se pričinja naša povest, ob mizi, ki je bila ravnokar in nalašč prinesena iz hiše, sedela molčé dva človeka, gospod in gospá. Bil je krasen poletni popoldan po lahkem ponočnem deževji, in tanka sapica, ki je završala časih po košatem kostanji na konci hiše, ni mogla dvigniti trohice prahú raz cesto.

Krčmar, ki je bil s pomočjo dékle prinesel mizo in dva stola pred hišo, in potem, ko mu je na dotično vprašanje prikimal gospod, še polič vina, polič vode in dva kozarca, stal je nekoliko časa ob strani, kapico svojo v roki vrtèč, ter poskušal pričeti razgovor. Debeli možič je bil jako ponižne nravi, in ni ga motilo, da na par vprašanj niti odgovora ni bilo; a mož je menda poznal svoja gôsta, zato se ni dal motiti in je govoril dalje. Iz njegovih ogovorov in zakritih vprašanj tudi lahko sklepamo in pozvémo, da sta bila ta dva gospôdska človeka grajski gospod in gospá iz Dvora, in ker se je bil danes zjutraj grajski kočijaž Tine z rejenima svojima konjema in staro kočijo ustavil tu pred krčmo ter se okrepčal z dolgim požirkom slivovke, védel je krčmar, da sta ta dva prišla sémkaj naproti Tinetu in kočiji, v kateri se je imel pripeljati domóv na počitke njiju jedini sin — Pavel, ki je studiral na Dunaji.

Gospod je naglo pil svoje vino, gospá pa samó pol kozarca vode.

»Dolgo jih ni!« deje ôna po dolgem molku, in kakor je bilo čuti, le zato, da izpregovori.

On je vstal in šel pred most, od koder je bilo videti dalje po cesti, nego izpred hiše.

»Mudé se morda v kaki krčmi, kakor je to pač studentovska navada!«

Vrnivši se, izpraznil je zopet kozarec in užgal znóva dolgo lulo, ob kateri je vlekel.

Krčmar je bil silno radovéden, kdo ima pač še priti, ker sta ta dva govorila o množini, on pa je bil pozvédel o jedinem Pavlu, a ni si upal povprašati. Pokašljaj je dvakrat poluglasno in se umeknil v hišo. Gospod pa je šel zopet pred most.

Bil je velike, široke postave, imel je očito nad petdeset let, ali bil je krepek in zdrav. Lepa, siva brada mu je krasila dróбно koščno lice, in dvoje iskrih očij, ki je gledalo izpod gostih obrvij, pričalo je o žívi nravi gospodarja svojega. Opravljen je bil navzlic poletnemu suhemu dnevi v visoke škornje in tesne, z usnjem obšite hlače, kakor bi bil ravno stopil raz sedlo, na glavi pa je imel širok, mehak klobuk. Povedali smo že, da je pušil iz dolge lule, v desnici je vihtil kratek jahaški bič.

Gospá pa, ki se ni genila s stola izpred krčme, bila je povse druga. Imela je jedva šestintrideset let, toda bila je videti mnogo mlajša; velike, gibčne postave, lepega, malo bledega lica, plavolasa in modro-

óka, bila je opravljena v svetlo, ukusno obleko, ki jo je kazala še mlajšo; človek bi bil dejal, da sta to oče in hči, a ne mož in žena.

In vendar je bilo takó.

Sedaj umirovljeni major Ivo pl. Lukič je bil pred dvaindvajset leti prišel po naključji v službenih opravilih v te skrite kraje. V grádu na Dvoru so bili tedaj njega, nadporočnika, jako prijazno vzprejeli in óni teden, kateri mu je bilo prebiti tam, potekel mu je kakor jedna sama ura. V grádu je bila tačas póleg póstarnega gospodarja Kovačiča in prav take sestre njegove, jedina njegova hčerka Lorica, jedva petnajstletna deklica, toda vzcvetela kakor roža v prvih urah, kadar odpre venec svoj. Je li čudo, da sta se ta dva človeka zaljubila? On dozorel mož in óna neizkušeno deklè, ki vrže prvi pogled v svet? Ko je Ivo odhajal, pretakala je Lorica bridke solze, ali oče jo je tolažil in Ivo je obljubil, da pride čez leto in dan. Prišel je, in potem vzel Lorico za svojo ženo s seboj.

Stari Kovačič je še učakal veselje, da se mu je porodil vnuk, Pavel, a kmalu potem je zatisnil očí. Sestra je šla še v istem letu za njim. Posestvo Dvor in vse Kovačičevo imetje pa je pripalo, ker je bila pogodba taka, zétu in hčeri pokojnikovi, vsakemu polovico.

Ivo pl. Lukič, ki je bil sam iz jako bogate hrvaške rodbine, prepustil je staremu válptu na Dvoru, da je gospodaril tam, kakor se mu je zdelo prav, ter je s svojo mlado ženo in otrokom živel rajši po prijetnih večjemestnih garnizijah, kamor ga je zanašala sreča. Šele ko je Pavel malo odrasel in jel hoditi v šole, naveličal se je Ivo večnega potovanja in preseljevanja in šel v pokoj »major ad honores«. Nastanil se je v Ljubljani, poleti pa bival na Dvoru. Ko pa je Pavel dovršil gimnazijo, preselila sta se tudi roditelja stalno na Dvor, in tam sta sedaj bivala že dvé leti.

Tóliko o njiju dvéh, da bode védel čestiti čitatelj, s kom mu je opraviti; natančnejše pa ju spozna v teku povesti.

»Štiri bode kmalu, in ob treh bi morali že biti tukaj!« prične major, vrnivši se znóva od mósta.

»Čudno, res čudno«, pritrđi óna.

»Kaj meniš?«

»Oh, nič, toda čudno, da jih takó dolgo ni! Zgodilo se jim vendar ni ničesar?«

Dejala je to mirno, malomarno ter segla po kozarec z vodo.

»E — kaj šel! Kaj se more zgoditi!« mrmra on nejevoljno, a čuti je bilo iz vsega mrmranja, da ga naudaje tiha skrb. Ukazal je še polič vina, pil in hodil nemirno po cesti góri in dóli.

»Mene je jelo skrbeti!« ogласi se gospá, dasi se ji ni zljubilo vstati in stopiti tja na most in pogledati v daljavo, se li ne kaže že od daleč zaželeni voz.

»Kaj bi te skrbelo, Lorica? Lehkomiselni ljudje so to; oba pijeta kod in Tine tudi —«

»Morda so se zvrnili, Ivo?«

»I, kaj pa — s takimi konji!«

»Pa voz, kočija je stara!«

»Kovačev dosti ob cesti!«

Navzlic pomirovalnemu svojemu oporekanju pa je bil stari vedno nemirnejši. Pogleda še jeden pot na uro in izpije naglo zadnji kozarec vina.

»Lorica!«

»Kaj je?«

»Jaz pošljem domóv po konja in jim jašem naproti!«

»Potem pa nobenega ne bode domóv!« nasmehne se gospá.

»Ti se šališ — a mene že skrbi!«

»Ravnokar te še ni skrbelo!«

On jo je srepó pogledal in košate obrvi nad očmi so se mu skoro spojile.

Obrne se še jedenpot proti móstu, in sedaj, dasi ni hotel vzkliknil je veselo: »Oh, tu so, tu so!«

Sedaj stoprav je vstala gospá in šla počasi k móžu, skrbno varujé svojega lica gorkih solnčnih žarkov. Tam daleč izza drugega hriba se je pripeljala velika grajska kočija, in Tine na visokem kozlu sedéč je vihtil v jednomer svoj bič. Tudi preko mostú je vozil naglo, takraj pa obstal takó lepó, kakor je le mogel. Iz voza sta poskakala brzo dva gospoda, v letih očito različna.

»Lepe reči to!« kričal je major; »čakati vaju morava, da že o vsem mogočem ugibljeva.«

Hotel je biti strog, ali veselje je zvenélo iz njegovih besed.

»Sevéda« — odgovarjal je naglo mlajši prišlecev, predno so se še pozdravili, »ta vražja kočija je vsega kriva; peró smo strli in potem kovali!«

»Haha — kaj sem pravil, Lorica? Kovačev dosti ob cesti!« smijal se je major.

V tem sta se s Pavlom objela in poljubila, in nato je Pavel skočil k materi ter ji poljubil roko in lice. Obrnil se je naglo in

ugledavši tovariša svojega, ki je stal še vedno s klobukom v roki ob strani poleg voza, vzdiknil:

»Oprosti, Vid! Papá, to je prijatelj moj, o katerem sem pisal — doktor Vid Božan — moj oče — moja mati —.«

»Major pl. Lukič,« hitel je po stari navadi Pavlov oče, in prijazno stisnil ónemu obe roki. Gospá Lorica je z naglim, bistrim pogledom premerila visoko, elegantno postavo doktorjevo in mu podala drobno svojo roko v poljub.

Sklenili so poslati Tincta z vozom dalje ter iti pész domóv. Daleč ni bilo.

Ivo je vzel sina pod pázduho, doktor pa je ponudil gospé roko, in tako so korakali v živem razgovoru ob brégu Krke proti Dvoru.

»No, kakó je bilo pri preskušnji?« pričel je oče, akoprem je že védel, da je sin napravil z odliko prvi svoj državni izpit.

»Oh, dobro, dobro!«

»To je prav! Lepe počitke bomo imeli, jahali, lovili — kar boš hotel — na Vrbljenje nas tudi vedno vabijo; — oh, tam so veseli! In na Grič k Podgorskim vaju popeljem!«

Stari ni videl, da se je sin pri imenovanji zadnjega príimka malo zardel.

»Oh — k Podgorskim?« ponovil je za očetom.

»Ti so sedaj domá! Potovali so — Bog ga védi, kod, toda — to ti bodo že sami povedali.«

Ivo ni čutil, da je sin jel kakor veselo presenečen hitreje stopati in da ni odgovarjal.

»So li sami?« vprašal je Pavel čez nekoliko trenutkov.

»Kdo?« dejal je oče, ki je bil v veseli svoji razburjenosti že pozabil, kar je bil prej omenil.

»I — Podgorski!«

»Menda — toda stoj! Pričakovali so gostov — oh, dà, dà, góste imajo — z Dunaja, ali od kod že, takó sem čul, toda natančnega ne vé m.«

Pavel pa tudi ni hotel več povpraševati, nego jel je govoriti in izpraševati o žetvi, o vinu in o gospodarstvu.

»Teh krajev še nikdar nisem videl«, govoril je doktor Božan, spredaj gospó Lorico za roko vodèč, »in presenetila me je tiha krasota, ki se odpira po teh zelenih sotéskah v takó tesnem okviru, a vender takó mogočno vplivajoča.«

»Mi smo se je že takó navadili, da je ne čutimo več,« nasmehnila se je majorka.

»Mogoče, dà — tudi to je možno. Najlepšega se človek privadi in — naveliča!«

»Naveliča, dà, to je prava beseda!« dejala je gospá Lorica skoro z vzdihom.

»Ste li že dolgo tu?« vprašal je doktor.

»Dvé leti.«

»In vedno takó — samí?«

»Vedno! Nekoliko sosedov — to je vse!«

»In po zimi?«

»Dvé sem že tu prebila; — letos — prihodnja bode tretja!«

»Zakaj bi ne šli v mesto, na Dunaj; Pavel je tam; par zimskih mesecev v stolnem mestu, to bi bilo pravo!«

»Oh — dà! Ali Ivo ne gré nikamor več; privadil se je tu svojim konjem in svoji luli«, smijala se je majorka na pol obrnivša lice proti móžu in sínu — »in tega mu ne nadomesti vse vélikomestno veselje.«

»Ej, Lorica, saj tudi tebi ni toliko do njega!«

»Kdo vé? Ti me pač ne vprašaš!«

»Mamá, prihodnjo zimo na Dunaji!« vzkliknil je Pavel; »jaz poročem: to je sestra moja! Vsakdo mora verjeti!«

»Dobro, izvrstno!« pritrjeval je doktor, in majorka je navidezno nejevoljna, ali vender s smehom zapretila sínu, naj se ne šali takó slabo.

Major pa je dejal: »Prav si govoril, mene bosta pa oba predstavljala za očeta!«

Smeh je bil splošen in Lorici se je zdelo najbolje.

Dospeli so pred grad in ko je bil Ivo opozoril v naglici gósta svojega na razgled, ki se je odpiral izpod velike lipe nizdolu po ovínkah Krke, odvéł je oba prišleca v grad.

Proti večeru so šli še vsi trije gospodje na izprehod in po večerji so vsi dolgo sedeli v takozvani biblijoteki pri kozarci vina in pušili. Celó majorka se ni branila cigarete, katero ji je bil zavil doktor.

To je bil izvrsten družbenik. Znal je lepó in prijetno pripovedovati in je zlasti vplival z óno sigurnostjo, s katero se je védel. Imel je že morda trideset let, bil visoke, krepke rasti, črnolàs in in temnook; nosil je kratko pristriženo brado, ki je dobro pristojala njegovemu malo bledemu licu; vsa zunanja oprava njegova je kazala móža, ki je vaje boljših krogov in boljše družbe.

Ni čúdo, da so ga bili vsi veseli; celó lice gospé Lorice, vedno takó jednakomerno belo, kazalo je nocoj nekoliko lahke rdečice, in majorju je ugašala lula vsako minuto.

Ko so se odpravljali k počitku, ostal je Pavel nekoliko trenutkov sam pri roditeljih.

»No — kakó Vama ugaja prijatelj moj?« vprašal je veselo, v svesti si, da mu odkrito pritrdita.

»Pameten mož! Meni je po volji!« menil je major.

»Prijeten družbenik!« dejala je Loricca in zrla v zrak.

»To me veseli!« zavrnil je Pavel.

»Pa odkod je?« vprašal je oče.

»Oh, sevéda, tega še ne vésta! Kmetjskih roditeljev sin je iz imovite rodbine na Spodnjem Štajerskem; bil je dovršivši studije odgojitelj pri raznih aristokratih in je mnogo potoval po Evropi; predlansko leto je vstopil za odvetniškega koncipijenta na Dunaji in kdáj bode — advokat.«

»Kakor ti?« dejal je oče.

»Morda tudi jaz!« smijal se je sin ves v radosti ob prijaznem, ljubezni polnem pogledu, s katerim ga je meril oče.

Gospá Loricca je bila malo zamišljena, in ko se je poslavljaj Pavel, dejala je le, pomolivša mu roko v poljub: »Lehko noč!«

A óna dva nocoj nista pazila na to.

II.

Dobro uro hodá navzgor ob Krki, tam blizu, kjer se potočec Sušica od južne strani izliva vánjo, uravnan je svet bolj v plano, in tu stoji na raztegnenem brdu lep, skoro v novem zlogu zidan grad z obširnimi gospodarskimi poslopji, kakeršna so potrebna le velikemu posestvu.

To je bil Grič, lastnina Podgorskih, kakor je bil to góri omenil major v svojem pogovoru s sinom. Da je govoril o množini posestnikov, imelo je svoje pravo, kajti gospodarji in lastniki te velike graščine z več tisoč orali gozda in poljá so bili vdova Podgorska in nje šestero otrók, pet deklic in jeden deček, vsi še mladoléti. Njih oče, gospod Podgorski, umrl je stoprav predlanskim in ostavil svoje imetje tem dedičem z določbo, da je imajo po enakih delih. Da je bilo imetje jedino le to posestvo, akoprem takó veliko, prepričala bi se bila vdova s starim oskrbnikom vred, da ne pojde dolgo z gospodarstvom, a Podgorski je imel še gotovíne dovolj, in tudi vdova Helena je bila iz imovite rodbine, in takó so živeli, skromno sicer, a za navadno tamošno razmerje vender dobro in kolikor tóliko imenitno. Góstov so radi videli in imeli so jih vsako leto v poletnem času; po zimi pa se je vdova s starejšima hčerkama mudila po par mesecev v stolnem mestu.

Nekoliko dni pozneje, ko sta se Pavel in prijatelj njegov nastanila na Dvoru za čas počitnic, sedeli sta v hladnici prostornega vrta pred Gričem dvé gospé v živem razgovoru. Popóhudansko solnce gostih, z divjo trto prepreženih stranij ni moglo predreti, in od Krke sémkaj je pihala lahka, prijetna sapica.

Gospé sta imeli par knjig na mizi, in vsaka malo pričeto pletivo v roki, a to je vse počivalo.

»Oh, tebi se dobro godí, Helena«, dejala je óna, ki je sedela bolj v ozadji, in dasi blizu tiste starosti, kakor ogovorjena gospá, bila videti vender živéjša in nemirnejša; »skrbij nimaš, otroke lahko preskrbiš, kakor bodeš hotela; in še takó mladi so vsi!«

»Kaj meniš — Ana? Da bi bili le že bolj odrasli! Dekleta bi to ali to lahko storile, guvernante bi ne bilo treba, in Marko — ta, ta mi provzročuje največ skrbij!«

»Zakaj?«

»Učí se nerad, ne bojí se nikogar; kaj bodem ž njim?«

»Spametoval se bo pač! Sedaj ima jedva deset let, kaj ne?«

»Dà — deset! Če ne bode drugače, vojak bode!«

»Saj to ni zadnje!«

»Oh, jaz mislim, da bode zánj — prvo! Pa z dekleti? Če bode treba jedno ali drugo odpraviti — saj véš, kakó imamo urejeno z imetjem svojim!«

»Vém, Helena! Toda, to bode vse lahko; dovolj imaš, da odpraviš in plačaš, če bode treba — toda če pomislim — kaj bode z mojo Zorko? Sedemnajst let ima —«

»I, leto več, nego moja Klara!«

»Ah, poldrugo!«

»Kaj dé to?«

»Dorastla je in kaj ji morem dati — ljuba sestrinja moja? Bogastva nismo imeli in ob tej mirovini, ki jo imam po ranjkem svojem, ni móči kaj prihraniti.«

»Pa kakó bodem jaz delila in trgala drugim? Gospodarstvo ne nese niti vinarja, in da imam izplačati vse in jednemu ohraniti posestvo, bode ta zadnji največji revež. Najljubše bi mi bilo, da ostanejo vsi vedno domá!«

Sestrinja Ana ni prav verjela; nasmehnila se je malo.

»Oh, ti ne umeješ tega, ljuba Ana«, hitela je gospá Podgorska, »vi vsi le vidite naše travnike in gózde, in to široko poslopje, in naše konje in naš voz, ako se peljemo v cerkev — oprosti, draga moja, da govorim takó odkrito — ali tega nihče ne vé in ne zná, koliko vse to stojí in velja; troškov se nihče ne spominja, in le tisti ve, ki sam gospodari. —«

»Dà, dà, Helena! Umejem, umejem — ali vender — koliko si srečnejša od mene!«

Sedaj se je nasméhnila Podgorska.

»Lepó te prosim, Ana, ne pój mi zopet stare svoje pesmi — kdaj si bila pač zadovoljna? To ti pravim, ko bi bila jedna mojih hčera takó lepa, kakor tvoja Zorka, ne skrbela bi me dóta!«

»Oh, pojdi, pojdi,« hitela je Ana in se od veselja zardela v svoje že malo nagubano lice; »ti se laskaš« —

»Čemu?« dejala je Podgorska odkritega lica.

Od ceste ki je tekla pod brdom vedno póleg Krke, čulo se je klopotanje konjskih kopit, in na cesti, ki se je vila dóli, kakor bela nit med temnozelenimi z lóčjem obraslimi travniki, prikazala se je dvouprežna kočija, in póleg nje sta jahala dva jezdeca.

»Oh, to so Lukičevi z Dvora«, vzkliknila je Podgorska in stopila iz hladnice.

»Lukičevi, Lukičevi?« hitela je sestrinja za njo.

»Dà, dà, drugi ne morejo biti! Jako prijetni ljudje!«

»Čakaj, Helena!« hitela je še vedno Ana; »to so óni, katerih sin studira na Dunaji?«

»Dà, Pavel! Ga li poznaš? Tu ga nisi mogla še videti, dvé leti so šele tu!«

»Poznam ga! Plesal je z mojo Ano!«

»Oh, takó«, nasmeje se veselo Podgorska in namigne s prstom; »to bi bilo za Ano tvojo! Držita ga!«

Sestrinja se je tudi smijala, a bila je takó iznenadena, da ni mogla odgovoriti.

V tem sta pa prihiteli tudi že najmlajši hčerkí Podgorske in klicali: »Mamá, mamá! Lukičevi prihajajo!«

Vsi so šli pred grad, kjer se je ravno ustavila kočija, in je doktor Božan pomagal gospé Loricí raz voz. Major in Pavel pa sta poskakala raz sêdli.

Veselo pozdravljanje, naglo, neprisiljeno predstavlanje je prišlo za tem, kakor je to pač navada pri takih pohodih na deželi.

Major pl. Lukič je ves zavzet gledal, da se Pavel in ta gospá, katero je Podgorska predstavila kot »moja sestrinja Ana« že poznata.

»Z Dunaja — sevéda!« smijal se je Pavel, čegar oči so hitele po dvorišči in po grajskih óknih.

»Pa saj sva govorila o góstih na Griči, ki so z Dunaja, in ti nisi ničesar omenil,« silil je major.

»Kdo bi si bil mislil, da bode milostiva gospá tukaj?«

»Tudi jaz sem presenečena! Pa kje je vender Zorka?« vzkliknila je Ana, dasi je dobro védela, da so šle deklice z guvernanto na izprehod v bližnji gozd.

»Dà, kje je gospodičina?« vprašal je Pavel, malo rdeč v lice.

Zvédel je takoj; trebalo ni dvakrat povpraševati. On in doktor Božan sta se potem odločila iskat družbe v gozdu. Vse tri gospé in major pa so šli v hladnico na vrtu.

Ko je Ivo zvédel, da je sestrinja Podgorske, vdova že pred več leti umršega polkovnika Hahna, na katerega se je spominjal še izza mladih let, odprl se mu je širok vir starih spominov in bil je nenavadno zgovoren in živ. Tudi gospé Ani sta radost o takó prijetni družbi in morda še bolj vpliv neke skrivne misli žarila lice. Lorica je pripovedovala o sinu in njegovem prijatelji, kakó dobro je prebil prvi izpit, in kako duhovit mož je drugi, in Ivo je sredi živega razgovora z Ano pritrjeval ženi svoji. Tudi Podgorska je bila očito družbe vesela.

V tem sta Pavel in prijatelj njegov iskala gospodičin po gozdu; delalo jima ni mnogo truda, kajti že prišedši na parobek sta čula iz bližnje senčnate dolinice glasen smeh in krik dekliških glasov.

»Najbolj se veselim zardelega lica tvoje Zorke, ki nima pojma, da je Pavel takó blizu!« dejal je malo ironično doktor Božan.

»Ej, mòlči, mòlči!« hitel je Pavel, ki je bil prej bled, nego rdeč, in nenavadno razburjen.

»Pomiri se, dragi moj!« nadaljeval je óni; »če ne, mora najneumnejša guvernanta takoj ugeniti, kako je s teboj; — o Zorki niti ne govorim.«

»Kaj hočeš? Saj ji še v mislih ne more biti, da jo imam rad,« ustavi se Pavel.

»Guvernanti sevéda ne, toda — Zorki!« smeje se zlobni doktor.

»Nikdar ji nisem rekel.«

»Vém, vé m, da si takó boječ! Pa bode že — tu bode dovolj prilike, in pogum rase s priliko!«

Pavel bi bil rad odgovoril, toda deklice so ju bile že zapazile in vse je potihnilo v krogu, ki je bil ravnokar še takó glasen in vesel.

Tukaj predstavljanje in pozdravljanje ni bilo tako glasno in burno, nego prej pred gradom; ampak na vse je leglo nekaj okornega, običnega. Zorka je rdela in bledela in težko ji je bilo kaj pravih besed izpregovoriti; Klara, Ema in Roza, hčere Podgorske, deklice stare po šestnajst, petnajst in štirinajst let so Pavla le parkrat videle in se sedaj klanjale, kakor v uri, ko se učí nauk o etiketi; tudi guvernanta, malo preko dvajset let stara, bila je v zadregi. Jedini

doktor Božan je gledal ironično smehljaje ves prizor, in skočil na pólseid Pavlu na pomoč.

»Tudi jaz sem Dunajčan, gospodičina, toda jaz pozimi ne hodim na plese, in zato me poleti ne poznajo, če srečujem v naših senčnatih gozdih takó vesele družbe, kakor tu!« smíjal se je doktor.

»Oh, tudi z Dunaja! To me veseli!« vzkliknila je Zorka ter lehkoživo prijazno in preprosto, kakor znajo le Dunajčanke, stisnila doktorju roko.

Zabava je bila hitro v redu in sklenili so íti na izprehod in po daljšem ovinku vrniti se domóv. Doktor se je prijel guvernante in védel pridružiti si vse tri Podgorske. Pavel in Zorka pa sta šla za njimi.

Ko so dospeli pred grad, odpravljali so se tudi gospé in Ivo z vrta. Major je začujen gledal Anino hčerko: bila je temnolasa in črnooka, tanke srednje rasti in lica, »da bi jo le slikal« — dejal je pozneje.

»Krasna deklica!« šépnil je gospé Ani, ki si je pahljala lice póleg njega.

Gospá Lorica je nekolikrat vrgla pogled svoj na doktorja in guvernanto, in ko se ji je na stópnicah približal, dejala je, kakor bi bila utrujena: »Prosim, Vaše roke, gospod doktor!«

Védel jo je v prvo nadstropje, kjer se je vsa družba v véliki sobani zbrala okrog dolge mize.

Mračno je že bilo, ko so se vračali; Ivo in Pavel na kónjih, doktor z gospó Lorico v vozu.

»Zabavali ste se menda izvrstno!« dejala je ona.

»Ako sem odkrit — dà, gospá milostiva!« rekel je on.

»Jaz Vas občudujem!« zavrnila je glasno; in potem je jela pripovedovati o Podgorski in o ranjkem njenem móži, doktor pa je v čudne misli vtopljen ném sedèl póleg nje. . .

»Ti, Zorka, zakaj si pa bila danes takó rdeča?« vprašala je Klara prijateljico, ko sta šli spat in je ugasnila luč.

»Kdaj?« dejala je óna, in sreča je bila, da v temi Klara ni videla nove rdečice.

»Danes v gozdu, ko sta ta dva prišla!«

»Oh, béži, béži! Saj si bila ti tudi!«

»Pa ti si bila bolj!«

In v tem je Klara zaspala, Zorka pa še dolgo ne.

(Dalje prihodnjíè)

Levstik.

Berilo Jos. Stritarja v »Slovenskem klubu« na Dunaji.

Ln zdaj še ti!« — tako se začinja pesem o prerani smrti Josipa Jurčiča; tako sem vzdihnil, a tedaj še bolj iz globočine srca, ko mi je prišla žalostna novica, da mi je šel za vsemi drugimi tudi Levstik!

Nekakó čudno je človeku pri srci, ko véliki petek popoldné v cérkvi pri tistem pomenljivem obredu na temno-zagrnenem oltarji sveča ugaša za svečo, da napósled ostane še ena, srednja. — Kogá izmed nas ni že o tem pogledu obšla neka groza; kogá ni prešinel čut minljivosti sléharnega bitja! — Ko v boji krogle zvižgajo na desni, na levi vojaku, ko mu tovariši padajo zaporedoma, kakor rdeča detelja od zveneče kosé — zdaj tá in tá, in zdaj še tá! — ko vidi napósled, da sam še stoji — bodi še tako hraber in srčán, težko, da bi mu v tem trenutji ne bilo nekako tesno pri srci, da bi ga, če tudi se ni še nikoli bal smrti, ne prešinila bliskoma misel: Sedaj pa prideš pač ti na vrsto!

Tako nekakó se godí človeku, ko je v letih, in vidi, kako mu tovariša za tovarišem tiho odvaja iz posvetnega nemira in hrupa »božja dekla, bela smrt!« Tako lepo število jih je bilo, malo prej še, in ko jih pregleduje sedaj — šteti ni jih več potreba! Misel ga obhaja — kaj bi tajil? — skoraj pojdeš za njimi tudi ti; čas bode pripravljati se na odhod! Ali še več! Ko so šli pred teboj in te samega pustili óni, s katerimi si preživel zlata mladostna leta, skoraj edini del življenja, ki je vreden tega imena; možje, kateri so mislili in čutili, upali in trpeli s teboj, imaš večkrat trenutja, ko se čutiš tako osamelega in zapuščenega na svetu; trenutja imaš, ko te obhaja neka tiha domotožnost; zdi se ti, kakor bi taval samotén po tujini, kjer nihče ne govori in ne umeje tvoje govorice; tuj si ljudém, in oni so tuji tebi; vse ti pravi: »da ti nisi od tega svetá, neki ostanek si iz minole dóbe.« Ali to ni še vse; čudno, prečudno! vsaj meni je to čisto nerazumno in nerazložno, a zato ne menj istinito: Kako moreš reči, da si sam na svetu! Glej, ženo imaš in otroka, ki te rada imata in ti ju imaš rad; zdi se ti celo, da tako prav iz srca še nikoli nobene duše nisi prej rad imel in vender taka trenutja! Kedo bi umel človeškega srca skrivnosti!

Po nekem srečnem naključji sem imel jaz od nižjih razredov do konca svojega izobraževanja, v Ljubljani in na Dunaji, nenavadno

obilno — reči smem: odličnih tovarišev in vrstnikov. Do malega vsi so končali pred menoj zemeljski svoj tek; ne končali, pali so tekóč in niso več vstali! Legli so v večni pokoj, eni v zlati mladosti, drugi v krepkih moških letih, vsi pred časom, prerano sebi, svojcem in domovini. In vselej, ko se je zgrudil kateri, bilo mi je, kakor ko bi dihnila v mé hladna mrtvaška sapa, kakor da bi mi rahlo na ramo potrkala smrtna roka! — Ali ko se je napósled tudi Levstik obrnil mi v sténo in zamižal — kaj sem tedaj prečutil in prebil, to ostani nepopisano, ker je nepopisno! . . .

Ni čudo! Vsi drugi vrstniki moji, o katerih sem govoril — číslal sem jih, nekoliko tudi prav rad imel, a oni vsi na eno stran — in Levstik na drugo. in brez pomisleka pojdem za njim!

Stare Atenjane je poleg vseh lepih kreposti, s katerimi so si za vse veke pridobili sijajno ime, grdila ena, velika napaka: národna nehvaležnost. Slovencem se sploh ne more očitati, da so nehvaležni zaslužnim svojim možém. Česté jih, hvalijo in slavé po njih vrednosti in po svoji zmožnosti, prej preobilo, nego preskopó — kedor je storil kaj za domovino svojo, dobi delež svoj o svojem času. Vender imamo dva moža, prava prvaka, ali recimo rajši dobrotnika národna, katera, vsaj za življenja svojega, nista bila spoznana in spoštovana po zaslugah svojih. Kaj pravim spoznana in spoštovana! Sovražena sta bila in preganjana, in bridkosti obilo sta užila od naroda svojega, katerega sta tako ljubila, za katerega sta toliko storila! Ta moža sta — Preširen in — Levstik! Preširnu je, kolikor je to móči, po smrti. mlajši rod dal zadoščenje za vse, kar so zoper njega grešili v sleposti svoji očetje, ter je tako nekoliko poravnal narodno krivico. To čaka pač tudi Levstika; tudi o njem se odpró gotovo Slovencem oči, da izprevidijo in spoznajo, kaj so mu dolžni. Čestili ga bodo in slavili; eni glasno po čitalnicah in »besedah«, drugi tiho v duhu, v hvaležnem srci svojem. Ali vse to povračilo in zadostilo, vsa ta hvala in slava ne vzbudi moža iz preranega groba, kamor ga je položila nekrščanska nestrpnost in brezsrčnost, tesnoprna strastnost in oblastnost, pogubna kratkovidnost in nevednost nekíh množ — Bog jim odpústi, kar so grešili ter hudega storili Levstiku in domovini slovenski! — nekíh množ, pravim, katerim je nemila usoda v oblast dala našega Levstika v mladosti in v krepki moški dôbi! Pač se bode mnogemu izmed vas, čestita gospóda, čudno, neverjetno ali vsaj pretirano zdelo, kar čujete tu; ali jaz vem, kaj govorim in z vso krepkostjo in odločnostjo poudarjam ter pravim: Da je Levstik tako ráno in tako žalostno sklenil svoje dni, da je šel od tod, ko ni bila še dovršena naloga njegova, da ni storil za ljubljeni narod svoj

vsega, kar je nameraval: té národne nesreče je krivo — po človeški vednosti in previdnosti govorim — trpljenje dušno in telesno, katero je Levstik prebil v prejšnjih letih svojih; ono je pobilo in potrlo moža, čilega, zdravega in veselega, da ga je bilo videti veselje, ter storilo, da je opešal pred časom, v dóbi, ko se mu je bilo še nadejati lepih dní v zadovoljnosti in občnem spoštovanji. Dà, križ težák je nosil Levstik — národen mučenik — in krvavo je bičán bil; oni pa, ki so ga bičali, ki so mu naložili križ na rame, bili so spoštovani možje, rojaki njegovi!

Težko je človeku, ki pozna, kakor je jaz poznam, Levstikovo življenje, ki vé, káka vnebovpijoča krivica se mu je godila, težko je, pravim, takemu človeku mirno govoriti o tem tako posebnem móži, da se ž njim ne more primerjati nobeden Slovenec. Vender, dasi težko, pustimo za zdaj tožbe in dolženje; pravična nejevolja mirúj, sveta jeza ne govóri mi vmes, ko se bodem v tej čestiti družbi spominjal Levstika ter zamislil se nazaj v lepe pretekle čase.

Spominjal se Levstika, pravim. Vara se, kedor pričakuje od mene korenite razprave o Levstiku in velikih zaslugah njegovih. To nalogo naj prevzame in srečno reši sposobnejši mož. Tudi življenja njegovega vam ne bodem popisoval; podati vam hočem samo nekoliko spominov, pripovedovati vam, v kaki dotiki, v kakem razmerji sem bil jaz ž njim, in vse to v čisto prosti obliki. Ne, kaj je bil Levstik domovini svoji, kaj je bil meni, bodem vam pokazati izkušal. Če bode, kakor upam, iz pripovedovanja mojega razvidno, kak nena-vaden mož, kak čist značaj, kako zlata duša je bil Levstik, tedaj bode dosežen moj namen.

Levstik je bil Laščan kakor jaz. Dežela slovenska ima mnogo lepših in rodovitnejših krajev nego je láški; vender, ko bi jaz prišel še kedaj na svet, in ko bi mi bilo dano na voljo, kjé hočem ugledati beli dan, ne volil bi si drugega rojstvenega kraja. Ne zaradi kraja samega; ali ljudje, Laščanje, bili so mi vedno ljubi in simpatični, krepko ljudstvo, ki se tudi čuti kakor táko, in s posebnim ponosom in podarkom pôje: »Mi smo oj Laščanje!...« Laščana sva Levstik in jaz, prav za prav samo v širjem pomenu; on je v Rétijah domá, kako dobro četrť ure od Vélíkih Lašč, kakor jaz v nasprotno stran. Levstika nisem še videl, ko mi je bilo dobro znano že ime njegovo. Ne pravo ime, »Rétinski« so mu dejali samó, pozneje tudi »Rétinski gospod«; in govorilo se je o njem, kakor o neki čudoviti prikazni. Vse, kar sem slišal, vzbudilo mi je v otročji duši močno željo videti

in poznati skoraj tega tako slavljenega junaka. Ta želja se mi je izpolnila, še predno sem začel hoditi v šolo. Neko nedeljo, ko smo šli po deseti maši iz c rkve, pokazali so mi ga mati s prstom in besedo: »Rétinski«. Naša mati so ga posebno  sljali in povzdigovali, zlasti meni v oči, menda ne brez posebnega namena. Videl sem ga samo od zad, a bilo je dovolj. Še zdaj ga vidim, kako koraka po trgu, bilo je ravno mimo šole, mesta slave njegove. Tako nisem nikoli, ne prej, ne pozneje, videl stopati nikogar; tako krepko in odločno, tako moško in samosvestno! Tako je znal korakati samo Levstik! — Dolgo sem gledal za njim, da mi je izginil izpred oči.

Da bi bil sou enec njegov, t   esti mi sreča ni privoščila. Jaz v laško šolo, on pa v Ljubljano. Pač me je pozneje nekedaj o počitnicah ogovoril, a tako na kratko in malo prijazno, da nisem mogel biti sreče svoje popolnoma vesel. Ko sem prišel pozneje v Alojzijevišče za njim, bil je že, dasi stoprav v četrtem razredu,  e se ne motim, pravo duševno sredotočje, duša vsemu življenju in gibanju v t m zavodu, kjer so se tedaj nahajale najbistrejše glavice gimnazije ljubljanske. In bilo je tisti čas res veselo življenje in gibanje, kakoršnega morebiti ni bilo ne prej ne pozneje, med mladino slovensko na gimnaziji, sosebno pa v deškem semenišči, kakor so zlasti duhovni gospodje radi imenovali naš zavod. Tisti čas je vladal, to moram posebno poudariti, v Alojzijeviš i neki duh, kakoršen ni navaden po enakih zavodih. Tu ni bilo tiste duhomorne tesnoprnosti, tistega samostanskega s mraka, ki se tako slabo prilega mladim dušam in njih razvoju. Neko blagodejno solnce je sijalo nad nami ter z gorkoto in svetlobo svojo budilo veselo mlado življenje. Lepo so skrbeli za naš dušni in telesni razvoj, in prostost se nam ni omejevala po nepotrebnem. Še to niso pisano gledali,  e je kedo, tudi brezplačno odgojen v Alojzijeviš i, napotil se na Dunaj, a ne v semenišče, ki je bilo vendar tako blizu; samo da je kaj poštenega postal, pa je bilo dobro!

Levstik je imel v Alojzijeviš i lépo število zgolj odličnih sošolcev, žal, da skoraj vsi niso imeli pozneje v življenji nič prave sreče. Pomrli so zgodaj; nekateri celo ponesrečili se in neslavno sklenili svoje življenje. Opasen dar božji je mlademu človeku genijalnost, ako ni krepke volje, neutrudne pridnosti in jeklene značajnosti. Vender ne sodimo nikogar!

Bistroglatvi mladeniči so bili Levstikovi součenci, ali prava glava, vodja in poveljnik bil jim je on; njega so radi imeli, ponašali so se ž njim in slušali so ga vsi brezuporno, radovoljno. Ne samo oni, vse mu je bilo pokorno; vsa hiša je bila njegova in on je  esto gospo-

doval precèj preširno in poredno. Sploh, to naj omenim že tu, imel je Levstik to, časi precèj neprijetno posebnost, da je moral vedno imeti svojega »psička«, kakor smo rekali tedaj, človeka, navadno bolj kratke pameti, s katerim se je igral ter bril svoje burke, iz katerega je kresal iskre svojih dovtipov. Vsa hiša, pravim, bila je njegova; dà, od samega vodje notri doli do hišnega hlapca; nič ni bilo njemu nedotično. Katerega se je bilo bolj bati, vodje ali hlapca ne vém; on je spravil oba na oder: vodjo in slugo. Četrto- ali petošolec, spisal je prizor, v katerem sta bila ta dva možá glavni osebi. Kedó drugi bi si bil kaj takega upal! Vodja, visoko izobražen mož in, poleg vseh slabosti svojih, plemenita duša, pozneje vladika ljubljanski, tá bi se bil še dal pogovoriti, ali sluga, sluga, ki ni bil ni eno ni drugo, pač pa je bil krepkih pestí in silno nagle jeze! In mogočen je bil tudi! Ko je Aristofan na oder spravljaj svoje »Kónjike«, ni si nobeden igravec upal igrati v tej komediji strahovitega Kleona. Kaj je storil Aristofan? Sam ga je igral. — Tako tudi naš Levstik! Sam je prevzel vlogo našega Kleona, in kako jo je igral! Levstik — to sem imel še boljšo priliko videti pozneje — imel je nenavadno komično žilo. Obraz je znal, brez kakega pripomočka, izpremeniti, da bi ga ne bila poznala ródna mati. Govoriti je znal in gibati se karakteristično, vlogi primerno, kakor najboljši igravec. Mi smo gledali in strmeli, kako je kaj takega môči, pa veseli smo bili in privoščili smo oblastnemu móžu, da se tako neusmiljeno sméši. Drugi dán je bilo hudo ropotanje; sluga je kar rohnél od jeze, vender tepeža menim da ni bilo. Tudi vodja je bil, kakor smo slišali praviti, nejevoljen, a brez vidnih nasledkov za našega mladega Aristofana. Igra tista ni se več ponavljala. A zato je Levstik spisal drugo: »Razbojniki« imenovano, žaloigro, po kateri je vse strašno vrelo in kipelo. Precèj robato se je govorilo vmes in klelo se je tudi. Zaradi kletve je pogumnega pesnika, dramaturga in igralca, hudo prijel neki posebno pobožen, zdaj že pokojni mladenič iz Idrije, češ, da je to velika pregreha, bogokletstvo, in kaj vém še, kaj. Sam sem slišal, ko se mu je Levstik odrezal kratko in krepko: »Kaj hočeš, da razbojniki govoré kakor svetniki, k á l i?«

Tisti čas mi je prišlo, ne spominjam se več, kako, nekoliko Levstikovih pesmí v roko. To pa vém še, da so bile med njimi najlepše, kar jih je zložil kedaj. Tako mlad ni tako po obliki dovršenih pesmi do sedaj pisal še nobeden pesnik slovenski. To je tudi ena, in ne najslabša posebnost Levstikova.

Če pravim, da je bil Levstik vedno prvi v svojem razredu, vém, da to ni še Bog vé kaj. Tega častnega mesta ne zavzemajo vedno

najbistrejše glave. Ali Levstik je bil v resnici in po pravici in brez ugovora prvi med svojimi vrstniki. Ali vender — in to je bilo usodopolno za vse življenje njegovo — on ni nikoli opravil tistega strahovitega zrelostnega izpita! Zbolel je bil nekoliko pred rokom, ko mu je bilo stopiti pred poslednjo sodbo. Ko je ozdravel, tisto leto še, ali pozneje, ne vém več, ni si upal — kakor se je govorilo, ker je hotel po vsi sili izpit napraviti z odliko; a bal se je matematike, s katero sta se že prej nekako pisano gledala. Nesrečna čestilakomnost pri sicer tako pametnem človeku! In ko je enkrat pravi čas zamujen, kako rad je zamujen za vselej! Tako se je godilo tudi Levstiku. Ali nekoliko, in še precèj, samoglav je bil tudi! Kako so mu prigovarjali prijatelji, celo učitelji, vse zastonj! Mnogo pozneje še je bilo vse pripravljeno in naravnano; kar šel naj bi bil v Reko, pa oglasil se — čakali so ga tam narodni učitelji, in zakonu bi bilo ustrezno. Ali Levstik ni hotel! Človek kar misliti ne smé, kako drugače bi se bilo obrnilo Levstikovo življenje, ko bi se mož v nesrečni svoji trmi ne bil branil izpolniti, kar, po pameti ali nespameti, zahteva zakon od mladih ljudi, ki hočejo iti na vseučilišče. Todà, kaj sem rabil tisto trdo besedo! Možno tudi, da je bil napósled izgubil pogum.

V svoji obupnosti mendà, storil je čuden, skoraj nerazumen korak. Šel je v Olomuc, v nemški viteški red; pač tako, kakor stopi popotnik, ko ga zadene nevihta na polji, pod prvo, bližnjo streho, ki jo ugleda. Ali tu Levstik ni našel zaželenega zavetja pred hudo uro. Todà ne od tujih ljudi ga je zadel novi udarec. Prijazno je bil vzprijet v svojem pribežališči; vse ga je rado imelo, kakor mi je tolikrat gineno in hvaležno pripovedoval; tovariši — večinoma Čehi — kakor tudi »prefekt« in vodja sam. Mirno in zadovoljno je živel ter učil se pridno, zlasti slovanskih jezikov. Z južne strani, kamor so mu pač često uhajale na tihem misli in želje, iz drage domovine, pripodil se mu je pogubonosni oblak!

Pesmi njegove so bile v tem prišle v Ljubljani na svetlo. Zastonj bi vam, čestita gospôda, popisoval, kako so bile té pesmi vzprijete, sosebno med mladino, med nami. Jaz sem bil tedaj v osmem razredu, ne več v Alojzjevišči. Izstopiti sem hotel že prej, konci šestega razreda, ker nisem nameraval iti v semenišče, ali vodja me je bil pregovoril, naj ostanem še eno leto. Bil sem torej prost in nič mi ni več branilo družiti se s tovariši svojimi. Slovenska pesem, dobra pesem, bila je tedaj kaj družega, nego je v naših časih. Čisto naravno. Težko si torej mislite, kako hlastno smo zgrabili, kako slastno smo brali drobno knjižico, Levstikove pesmi. To vam je bil pravi prevrat

v šoli. Druge knjige so imele mir tisti čas, kakor o počitnicah, domá in v šoli. Tudi v šoli; kamor si pogledal, videl si tisto rdečkasto knjižico v rokah. Ta jo je bral záse, ta drugemu. Učili so se pesmi na pamet in deklamovali jih v slovenski uri. Ali to se ni videlo rado.

Bilo je tedaj v Ljubljani nekoliko mož, sosebno duhovnih gospodov — eden na gimnaziji naši — ki niso bili tako navdušeni za mladega pesnika. Ne samo to; v slepi gorečnosti svoji in bogoslužnosti videli so v nevarnosti domovino in vero! Delati je bilo treba, in delali so urno!

V gimnazijo je udarila prva strela. Nekega dné pride naš vodja v razred; dolg človek, in roke so mu sezale do pod kolena; Čeh po rōdu in po imeni; suh život, suha duša. Bil je dober človek, ali brez svoje volje. Voljo, krepko voljo imel je — záse in zánj — gori v misel vzeti gospod, pravi vodja, vse se je sukalo po njegovi volji. Bog mu daj mir in pokoj, on nam ga ni dal. Jaz sem se mu bil posebno zameril — in odpustil ni on nikoli — ker se mu nisem dal nikakor pregovoriti, da bi šel v semenišče. Posebnega popisa vreden bi bil prizor, kako sva hodila po sobi na njegovem dōmu, kamor me je bil poklical, in kako mi je on prigovarjal, obetal, napósled tudi pretil. Toda to ne spada sem! Vodja torej pride nekega dné k nam ter nas vpraša, nekako čudno prijazno, kateri izmed nas imajo Levstikove pesmi. Oglasimo se z nekim veselim ponosom — bila nas je velika večina. Mož si zabeleži imena, nato nam ukaže z uradno stroгим glasom, da naj prinesemo drugi dan vsi svoje izvode. Spogledamo se: Kaj je to? Čul se je nejevoljen šum po klopéh, mož nam še enkrat zabiči svoj ukaz, nato odide. Drugi dan pride zopet ter bere zaporedoma zabeležena imena; in kakor je bil kateri poklican, korakal je moško s svojim Levstikom v roki proti katedru ter položil ga krepko nánj, češ, tu-le ga imaš, pa beri ga, jaz si že družega kupim. Tako nekako smo mislili vsi; ali družega ni kupil nobeden.

Po šoli smo šli naravnost v tiskarno, kjer se je prodajala knjiga. Dva, posebno gorečna, hitela sta nekoliko pred nami. Ko smo tako korakali v pogovoru, kar nam prideta naproti od tiskarne: »Nič več Levstika, vse razprodano!« Take novice se pač nismo nádejali, vender tolašili smo se z mislijo, da se je knjiga tako hitro razprodala! Vsaj jaz sem tako mislil, in po sebi sodim druge. Ali nič res, nič ni bilo vse razprodano, kakor smo zvédeli skoraj pozneje. Udarila je bila druga strela, sedaj v tiskarno! Móžu se je bilo reklo kratko in odločno: »Ali Levstika v zápor, ali pa ne bode več za služka od nas!« Móžu, obrtniku — kedó ga bode obsojal zato — bil

je zaslužek več nego Levstik. Da si ohrani zaslužek, zaprl je Levstika in zapečatil. In tako je ostal ubogi pesnik v tmuni, leto za letom, dokler ni prišel od nekod iz Nemškega vitez, ki pa ni bil Bog vé koliko vreden, ter ga rešil. Če pravim Levstika, pesnika, menim, sevéda, knjigo njegovo. On sam je mirno živel v svojem Olomuci. Todà ne dolgo; udarila je tretja strela, sedaj v starodavno mesto moravsko, v Levstikovo pribežališče!

Ni čudo, da se je mladi pesnik živo zanimal, kako se godí njegovim prvcem. Pridno mi je dopisával ter me povpraševal, jaz sem mu pa odgovarjal ravno tako pridno. Dopisával je, pravim, meni; ali prejemnik nisem bil jaz sam, vsak je hotel biti in je tudi bil vsakega lista deležen. Kadar je prišlo pismo iz Olomuca — kedo bi ne bil spoznal tistega tako lepega in moškega pisanja Levstikove roke! — moral sem gori na kateder, kakor hitro je bila prilika, ter glasno je brati vsemu razredu. Tako pozornega poslušalstva ni imel nobeden učitelj, tudi ne učitelj verozakonski! Če je bil prej ropot, da ni bilo čuti grmečega Bogá, ko sem nastopil s pismom v roci, bilo je mirno in tiho vse, kakor v cérkvi.

To ni bila že več nepokorščina, to je bil upor! In upor se kaznuje z najhujšo kaznijo, ki jo ima šola. Neki dan, ko je bilo zopet táko branje, bil je večkrat že v misel vzeti gospod ravno v fizikalnem kabinetu póleg naše sobe. Ko je po navadnem ropotu med urami mahoma nastala tišina, mislil si je, káj pač to? Uho torej nasloní na klučánico vrát med sobama, in ker je bilo branje dovolj glasno, ni mu ušla nobena beseda. Zdaj je bil črni oblak nad mojo glavo. V sveti jezi svoji je šel mož, tedaj vsemogočen, od tovariša do tovariša; vsak mu je moral dati besedo in roko, da bode v prihodnjem posvetovanji glasoval za moje izpahnenje iz šole! Pregovoril jih je, samo enega ne. Tá — bil je naš učitelj latinščine in grščine, z Nemškega — šel je ravno tako od tovariša do tovariša, da naj glasuje záme. In res, pri prvem učiteljskem zborovanji bila je záme večina; in tako sem bil rešen!

Vse to se vam čudno zdi, kaj ne, čestita gospóda, meni samemu sedaj, ko se zamišljam nazaj. Ali bili so tedaj časi, ko so se godile druge čudne, skoraj neverjetne stvari. — Kako jaz vse to véim? Nič čudnega; po prav naravnem poti sem, precèj časa pozneje, zvédel, kaka nesreča mi je pretila. Rešitelj moj je bil iz Ljubljane premeščen na Dunaj. Tù me je nekega dné poklical k sebi na dom, po nekem rojaku, ki živí, in z veseljem morem reči, prav dobro živí tam doli nekje na Dolenjskem; upam da se bode še spominjal tega dogodka.

Iz ust omenjenega učitelja sem slišal vse to tako, kakor sem tù povedal. Todà dovolj in preveč že o meni; vrnimo se v Olomuc k Levstiku.

Nekega dné ga pokliče vodja k sebi. Pravi mu, kako ga osebno čisla in rad ima, kako mu je žal — ali pomagati mu ne more; posebni razlogi, višji oziri — skratka: prisiljen je, dati mu slovó. Levstik sevéda, hoče po vsi sili védeti, zakaj. Napósled mu vodja pomolí knjižico, dobro znano Levstiku; bile so pesmi njegove. Ali kakšne so bile te pesmi! Vse rdeče ob kraji, popisane z raznimi opazkami in opomnjami: bogokletje, nevera, razuzdanost, pohujšljivo, frivolno i. t. d. po nemški, sevéda. Kako bi Levstik ne bil vzplamtel o tem pogledu! Vse ni nič pomagalo! Vodja mu je res zagotavljal, da mu verjame, ali — iti je moral vender. In šel je še tisti dan. Rosne so mu bile oči, ko mi je pripovedoval, kako se je poslavljal od »prefekta« svojega, kateri ga je posebno čislal in rad imel, kako so ga tovariši vsi, v dolgi vrsti, spremili daleč ven iz mesta.

Popotoval je peš, mudil se je nekoliko časa med Slovenci na Dunaji, in prišedši v Maribor vrgel je, kakor je pravil, zadnji svoj krajcar v Dravo! . . . Ko se oziram nazaj v preteklo življenje svoje, ko premišljam in primerjam, kaj mi je dobrega prineslo in kaj hudega, tožiti pač nimam pravice. Mnogo lepega sem užil v mlajših letih svojih, ali mordà ničesa ne spominjam se tako rad, s tako čistim veseljem, kakor tistega zlatega časa, ki sem ga, nekoliko po tem, o počitnicah z Levstikom preživel v ljubem svojem rojstvenem kraji! Levstik je bil prišel domóv z Dolenjskega, kjer je bil za odgojitelja v neki graščini.

Z Dolenjskega torej je bil prišel Levstik domóv, jaz pa z Dunaja. Roditelji njegoví so bili sicer prodali domačijo svojo v Rétijah ter preselili se tja nekam doli na Dolenjsko; ali Levstik ni šel za njimi, ni se mogel ločiti od ljubih svojih Lašč. Tudi mu ni bilo sile. Sosed njegov »Ilija«, ki ga je posebno rad imel, odkazal mu je prijazno izbico za stanovanje in sploh skrbel zánj kakor za svojega sina. Starejši sin njegov ga je rad imel, da je bil kar zaljubljen vánj, pa ponosen je bil, da ima takega vrstníka, takega soseda. Jaz nisem še nikoli videl tako ginljivega prijateljstva na kmetih!

Rekel sem, da sem tù tako lepe čase preživel z Levstikom, ali kako naj vam popišem to življenje? Bogvé kakih zanimljivih, romantičnih dogodkov pričakujete vi, in kako je bilo v resnici vse preprosto, navadno, a vender meni tako milo, tako ljubó, tako lepó! Naj vam popišem en dan, saj so bili skoraj vsi enaki, ali prav za prav en popoldán. Kadar je bilo vreme količkaj ugodno, napotil sem se

po južini k njemu — zakaj ne prej? Zato ker bi me bil zapodil gotovo. Mož je bil silno priden in ni se dal motiti, predno ni končal svoje dnevne naloge. Zameriti mu nisem smel, če kedaj ni slišal mojega pozdrava, ko sem stopil v izbo. Pridno je pisal, pa pušil je iz lončene pipe z óno dolgo cevjo! Kadar ni bilo še delo končano, pokazal mi je molčé z roko . . . stol, njemu nasproti, naj sedem, in pa hleb črnega kruha, naj si ga urežem z velikim nožem, ki je ležal poleg njega. Ne govoril bi resnice, ko bi dejal, da sem bil posebno prijatelj tistemu črnemu kruhu, vendar se ga nisem smel brāniti, če nisem hotel, da bi me, kakor je imel navado, pital z aristokratom! Kruha sem si smel, dà, moral priščiti; ali listov, ki so ležali raztreseni po mizi — največ pesmi, nedovršene — nisem se smel dotekniti; té pravice ni mi pritegnil poleg vse svoje staroslovanske gostoljubnosti. Levstik namreč ni kar iz rokava iztresal svojih lepih verzov, kakor bi človek mislil; predelaval jih je, gladil in pilil neutrudno, nikdar sam s sábo zadovoljen. V tem je bil popolnoma neenak meni, kar mi je često poudarjal.

Zgodilo se je večkrat, da sem delj časa tako sedel ter čakal, da je položil pero ter sklonil se krepko po konci. Za družčino sem imel samo véverico, ki je smela, kodar je hotela, skakati po sobi; a te živalce nisem bil kaj posebno vesel, ker me ni tako rada imela, kakor svojega gospoda. Ni čudo, on je imel vedno kaj dobrega zánjo, kak oreh, lešnik, želod ali žir, jaz pa nikoli nič.

Tudi, ko je bilo delo njegovo končano, ni bilo kakega posebno živega pogovora med nama. Zapustila sva prijazno izbico, jaz ne nerad; kakor je bila prijazna, posebno prijetno ni dišalo po nji, ker Levstik ni pušil najboljšega tobaka!

Šla sva v vežo, kjer je vedno stala košára — s krompirjem. Levstik je razgrnil ruto na tla ter nabral nánjo — vsakega je dobro ogledal — tega plemenitega sadeža. Nato sva korakala v bližnji gozd na pripravno mesto. Tam mi je zopet molčé z roko odkazal parobek, naj sedem nánj ter mirno čakam. On je urno nabral suhih vej in korenin ter znesel jih na kup. Jaz mu nisem smel pomagati pri delu, ali so branili gostoljubnosti zakoni, ali sem se mu pa zdel preneroden. Ko je bilo drev dovolj nalomljenih in nanesenih, ukreše, prav po staroslovansko, ogenj — žvepljenke, dejal je, niso zato — vtakne tlečo gobo v kepo suhega mahú, katero je nato v krogu vihtil toliko časa, da se je prikazal najprej dim in potem plamen za njim. Čudovito je bilo, kako lahko je naredil ogenj, kako rada so mu gorela dreva, tudi če so bila kar mokra po dežji. Ko je tako ogenj veselo gorel

in prasketal, ovezal si je namesto klobuka ruto okoli glave — nikoli brez tega —, potem si je izbral in priredil priročno palico ter ž njo izbrskal izpod ognja in razgrebel rdečo žrjavico. Potem pa krompir nánjo! Lepo ga je bilo gledati, kako skrbno in s kako resnim, modrim obrazom je prevračal s tisto dolgo palico krompir, da se je lepó opekkel, a ne sežgal. Kadar je védel, da je čas, sunil je jednega s palico izmed drugih, pobral ga, ostrgal, stisnil in razklal ter podal ga molčé meni, ki sem mirno sedél pa čakal na svojem parobku. Ta duh, pa ta slast! — Velik jezikoslovec, dasi samouk, bil je Levstik; krepko, jedrnato prozo nam je pisal, kakor nobeden pred njim, ne za njim; prelepe pesmi nam je pel — slava mu večna za vse, kar nam je storil, ali kedor ni okusil njegovega pečenega krompirja, ne vé, kaj je dobro na svetu! Ali je človeštvu izgubljena ta draga spretnost in umetnost našega rojaka? Upam, da ne. Mnogo stvari sem se jaz učil od Levstika, ali nobene menda s tolikim uspehom, kakor té prav slovanske umetnosti. Tù sem skoraj dosegel svojega učitelja. Od mene se je učil Radovan, gospoda Mirodolskega prijatelj, družega učenca težko da bi imel kedaj.

Ko sva se lepó napasla in nasitila tega božjega darú, napótila sva se — in tedaj stoprav so se začeli najini pogovori — naravnost v gostilno! Kam bi pa neki šel drugam mlad človek o lepem poletnem večeru, ko je malo prej solnce zašlo in tihi mrak zagrinja gozd in log. Spât iti, to bi bilo vender še prezgodaj!

Zunaj Lašč ob cesti proti Ribnici, stala je in menda še stoji prijazna bela hišica. V nji je gospodarila ter ljudi — popotne in domače — gostila stara, malo grbasta ženica, na eno oko slepa — dovolj, kaj ne — popisovanja! Vender je vse kazalo, da je bila žena nekdanj lepá, vsaj po obličji. Todà to je bilo malo mari njenim gostom. Ali poštena ženska je bila in dobra krčmarica. K nji sva zahajala zvečer tudi midva; ne tolikanj zaradi pitja — ali tako prijetno se je bivalo pod to gostoljubno streho, kjer ni bilo tistega neprijetnega, časi surovega hrupa in vpitja, kakor je navaden po takih hišah. Žena, rekali smo ji sploh gospá, ker je bila vdova po láškem zdravniku, skrbela je za red in spodobnost v hiši svoji. — Tù sva sedela največ časa samá ter pogovarjala se. — Imel sem priliko govoriti z mnogimi razumnimi, duhovitimi in učenimi možmi — vsakemu svoje! — ali Levstik je bil vender le Levstik. Káke zdrave, rekel bi, poštene misli, kaka krepka, določna, jasna beseda! Tù je bilo vse pristno, izvirno, nič pogretega, ponarejenega, nič sleparstva, nič fraze! Kar je rekel, to je bilo rečeno, kar je postavil, to je stalo. In znal je biti vesel, šaljiv, dovtipen; po

otročje najiven in zabavljiv, toda brez hudobnosti; Levstik je bil plemenita duša in podlost je bila daleč od njega! — O čem sva govorila? O vsem, kar more zanimati poštenega, izobraženega človeka, iskrénega rodoljuba, Slovenca in Slovana! Največ, sevéda, o jezikoslovstvu, o slovenščini stari in novi, o slovstvu, o pesništvu tujem in domačem. Kako je on umel svojega Shakespearja, Goetheja, Preširna, kako zlasti srbske narodne pesmi! Té so mu bile že celo prava svetinja. Vuk mu je bil pravi »hodizmáno« — vademecum. Kolikokrat ga je potegnil iz žepa v pogovoru ter bral kaj posebno lepega iz njega! Lepo ga je bilo poslušati, lepo govoriti ž njim o resnih stvaréh, ali tudi v veseli, glasni družčini ni mogel nihče tekrovati ž njim; vesel je znal biti, šaljiv in norčav do preširnosti. Tudi katero debelo je časi zarobil, nesalonsko, ali — in to je vredno posebnega poudarka — nikoli ni zvonil tistega — zvonca, ki se tako pogostoma zvoní v mladih družčinah in — starih.

Ni čudo torej, da je imel svoje posebno veselje s »Pikinim Jožkom«. Tá človek — Pika se je dejalo materi njegoví, kakor je sam pravil — pol trubadurja, pol berača, ustavil se je, kadar je prišel zopet v naš kraj, vselej v naši gostilni. Vse ga je rado imelo, tudi »gospá«, menda zato, ker ji je tako lepo in brezplačno kratkočasil góste; stréгла mu je, kakor drugim popotnim ljudém in dajala mu prenočišča, četudi v sénu ali slami!

Imenoval sem ga berača, a tega priímka bi mu človek ne bil smel dati v óči, tudi ga nisem nikoli videl, da bi bil prosil, vzal je pa rad, kar se mu je dalo. Sam se je imenoval »generala kranjskih beračev«, in nikoli ni nobenemu dovolil, da bi vpričo njega beračil pri góstih. Če je kateri glavo pomolil skozi vrata, skočil je Pikin Jožek takoj, dal mu sám kaj, porinil ga ven ter vrata zaprl za njim. Kruha si je služil in — žganja s petjem, piskánjem in raznimi norčijami, ki jih je uganjal. Pel je narodne, Kančnikove in — svoje. Zaradi ene je bil, kakor Ovidij, prognan iz rojstvenega svojega kraja, sosedne nam Ribnice. Zložil jo je bil rojakom svojim, Ribničanom v nečast, in zato so mu prepovedali, stopiti kedaj na ribniška tla. To je starega možá hudo bolelo, a niso mu nič pomagale vse prošnje. Tudi pesmi tiste ni rad pel; in če se je že dal pregovoriti in se je prepričal, da ni Ribničana blizu, treba mu je bilo položiti prej »groš« na mizo; drugé je pel po »črnem« krajcarji. Še neko drugo je pel samo po groši; in ta je bila Levstikova. V tistem času so bile občine po deželi znova osnovane, in gospodje župani so bili silno možki in oblastni. Levstik pa je bil mož, ki ni rad zamudil prilike, kako nerodnost osmešiti, in

človeku, ki je bil potreben, pod nos pokaditi. Zložil je torej zabavljico županom — to je on znal kakor malokedó. In ko je bila zložena in lepo prepisana, šel je, kakor je sam dejal, »izgubit« jo, sevéda tja, kjer je védel, da jo skoraj kedó najde. In res jo je našel nekédó, a kako je prišla pravemu móžu, Pikinemu Jožku v roko, to sem že pozabil. Tudi té ni pel nikoli, da bi ne bil prej dobro pogledal po hiši, če ni kje kakega župana. Bili so namreč strašno razkačeni na ubozega trubadurja. Ko sem ga vprašal nekđaj, zakaj jo poje samo po groši, odgovoril mi je: »O Vi ne véste, koliko časa sem vznak ležal za plotom, da sem se je naučil in pa zložil ji napev!« To je Levstika silno veselilo!

Todà pustimo že Pikinega Jožka, dasi se ga z veseljem spominjam in bi imel še mnogokatero veselo povedati o njem.

Najrajši pa je Levstik občeval z láškimi »fanti«. Med njimi v kotu za mizo, to je bilo pravo mesto njegovo; tu je sedél široko in oblastno, kakor vojvoda med svojim ljudstvom. Mladi Laščanje — in tudi stari vmes — so ga pa gledali kakor zamakneni, pa poslušali! Kar samo se jim je smijalo od veselja in ponosa, da imajo takega gospoda med seboj, takega možá, rojaka! Tù se je kazalo naše ljudstvo v vsi svoji ljubeznivosti. Ti ljudje gotovo niso védeli, kaj je pesnik, še imena tega niso morebiti slišali nikoli, a slutili so in čutili, da je človek, kakeršen je Levstik, neka posebna prikazen, mož, ki ga ni smeti meriti z navadnim merilom. Levstik in jaz — tudi z menoj so ravnali tako, sosebno pozneje — sva vse smela; dovoljena bila je nama vsaka razposajenost in preširnost, tudi take, za katere bi bil kak drugi, sosebno gosposki človek kaj družega dobil. Mendà sem se jaz prav od Levstika učil, tako z veseljem zahajati med preprosti narod in čutiti ž njim. Spominjam se še, kako je neki večer prilomastil v stransko sobo, kjer sem sedél med láško gospódo — uradniki so tudi zahajali v našo gostilno — ter zgrabil me, potegnil izza mize, porinil me v véliko izbo ter posadil v kmečko družčino, govoreč: »Kaj boš tam? Sèm-le sédi, duša, da boš videl, kaj je Laščan!«

Povsod se čisla junaštvo in korenjaštvo; posebno ima pogum in telesna moč veljavo svojo med kmečko mladino. Tudi na to stran je bil Levstik Laščan od nog do glave. »Metati se« je znal in rad se je metal, kakor kateri si bodi, za šalo, in tudi za res, če je bilo potreba. Tekel ni nikoli. Z veseljem in ponosom je pripovedoval, kako je bil na tla treščil nekega mladega dolgopetca, ki mu je zabavljaj in ga nadlegoval na poti iz Vodmata v Ljubljano. — V našo gostilno je zahajal tudi poveljnik žandarmerijskega oddelka v Laščah, silno dolg

človek, Korošec; Levstik mu je bil komaj do rame. Pa se je govorilo o metanji. Kar sta se imela, on in Levstik! Malo se zavrtita in zdajci ga položi Levstik kakor žrd na tla, in v znamenje zmage poklekne nánj! Na to vstane mirno, kakor bi se ne bilo nič posebnega zgodilo; samo suknja mu je bila razprana, da je bilo treba takoj šivanke. To bi samo ob sebi ne bilo še nič tako hudega; ali polno omizje mladih Laščanov je videlo ta prizor! Védeti je treba, kaj so bili tedaj po deželi žandarji, in potem si je lahko misliti, kaj so čutili gledalci, ko so videli mogočnega, ne posebno ljubljenelega orožnika na tléh, Levstika pa na njem! To je bila zmaga, to je bil junak! — Še neko drugo znamenito dogodbo so tisti čas Lašče zapisale v króniko svojo. Igra, gledališka igra se je igrala, menda tedaj prvič v tej pošteni vasi. Imenovala se je »Juntez«, spisal jo je bil Levstik, a igrali smo jo: on, jaz, neki uradnik, neki dijak, pa neka znana deklica iz Kočevja. Za gledališče je bila naša gostilna. Nekaj dni pred tistim večerom in nekaj dni potem ni se skoraj nič družega govorilo po laškem okraji. Ko je prišel čas, privrelo je bilo ljudstvo od vseh strani, od daleč in od blizu. Hiša je bila natlačena, da ni bilo gibati se móči; po cesti in po vrtu so stali ljudje ter vzpenjali se, da bi kaj videli ali vsaj slišali skozi odprta okna.

Igrali smo, dejal sem igro. V resnici smo mi drugi kaj malo igrali. Ko je nastopil Levstik, govoril je skoraj sam, mi smo bili kakor statisti, ali bolje rečeno, sami smo bili bolj gledalci in poslušalci nego igralci. Ali kakšen je pa tudi bil, in kako se je védel in govoril! Jaz sám ga nisem spoznal takoj, ko sem ga ugledal, tako je bil našemurjen. Povsod okoli je, kakor nam je pozneje sam pravil, iskal potrebne oprave za starega kmeta, kakor si ga je on mislil. Ali takega klobuka, iz preteklega stoletja, z ónimi širokimi mahajočimi kraji, pa tudi res nisem videl ne prej, ne pozneje. In za tisto zakrivljeno palico je več časa lesá iskal po gozdih. In kako se je grdó jokal in pel stari Juntez! Ko je napósled mož, truden in malo vinjen, naslonil glavo na mizo ter zaspal, začul se je hrup v stranski izbi. Kaj je bilo? Neki kupec gorenjski, ki se je bil tisti večér ustavil v gostilni in je gledal čudni prizor, menil je, da se vse res tako godí. »Ne, tega pa ne!« dejal je srdito! »Ti potepuhi — dva dijaka pa gospod »komisár« — so upijánili možá, zdaj ga bodo pa okrali.« (Juntez je bil namreč, predno je zaspal, svoje srebro — bile so res okrogle čepinje — iz pása raztresel po mizi. Komaj so ljudje udržali Gorenjca, da ni šel ter vse razpodil. Tudi ko je bila igra končana, ni se dal pregovoriti. »Kaj meníte, da sem tako neumen, da ne vém, kaj vidim«, srdil se je po-

štenjak. In krčmarici je rekel: »Veste, gospá, tolikrat sem se že ustavil pri Vas, a nikoli več se ne bom. Mislil sem, da je Vaša hiša poštena hiša, zdaj pa vidim, da ni, ker se take reči v nji godé«. In ko se mu je Levstik pokazal, da je on tisti Juntez, ki so ga upijanili ter vzeli mu hčer, Žepánčku namenjeno, da se je poročil dijak ž njo, bil je strašno hud, da ga imamo za takega tepca.

Lepa večerja, katero nam je bila napravila hvaležna krčmarica, končala je lepi večer. Ob enem smo tu obhajali Levstikovo slovó. Odhajal je na Pivko za odgojitelja k znanemu, jáko čislannemu pesniku in skladatelju slovenskemu. Tù je imel lepo priliko, seznaniti se s krepkim ljudstvom na Pivki in nepopačeno govorico njegovo. Ali tudi ome-njenemu móžu ni bilo bivanje njegovo na Pivki brez posebne koristi, sosebno pa pesmim njegovim. Levstik sploh ni mogel nikjer bivati nekaj časa, da bi ne zapustil dobrotnega sledú za seboj; tudi to je bila neka posebnost njegova. Sosebno pa, kdor je hotel poslati pesmi ali tudi kako drugo knjigo po svetu, a se ni prav upal, tu ni bilo boljšega pomočnika, ranocelnika in zdravnika, nego je bil Levstik. Svet slovenski bi strmél, ko bi se mu odkrila in razodela vsa ta skrivna delavnost Levstikova; ali kedor je iskal pomoči njegove, on je molčal, Levstik pa tudi.

(Konec prihodnjíc.)

Na cvetji se vender ti solze bliščé! . . .

Čuj, burje ledene po planem vršé,
V dvorani pa mehka toplota se širi,
In v sladkem razkošji, v prijetnem nemiri
Plesalcev veselih se pari vrté.

I ti zavrtela si v burni se plés,
Očesi žarita se v strastnem ti sviti,
In nedrije cvetje dehteče ti kiti,
In čarobna si kakor angelj z nebés.

Ko táko gledalec te zrem nevesel,
Otožnost srcá se mi jadrnega lotí,
Ker znam, kaka čustva po prsih zdaj vro ti,
Ker znam, da obup ti je dušo objel.

Pozábila rada minulih bi dnij,
Ko z mojim se tvoje srcé je ljubilo . . .
A ples je spominu preslabo mamilo
In mrtve spomine le znova budí.

Čeprav se ti rože na lici žaré,
In nedrije mlado razkošno se dviga,
In plamen veselja v očeh se ti vžiga,
Na cvetji se vender ti solze bliščé! . . .

Fr. Gestrin,

Dolgost človeškega življenja.

Spisal dr. Jos. Vošnjak.

Dolgo živeti in sevéda tudi dobro živeti, želi si malone vsak človek. Higijena in sploh vsaka znanost, katera se bavi s človekom, naperjena je v to, da bi podaljšala človeku življenje. Kje pa je meja našemu življenju, do katere starosti more dospeti človek? Je li ta meja bila druga v minulosti, in ali ni nobenega pomočka podaljšati si življenje? — Ne le sedaj, tudi v prejšnjih časih se je zdelo ljudem življenje prekratko, in domišljevali so si, da je človek v prazgodovinski dóbi delj živel in da pojema in oslabeva človeško teló, torej da krajši čas živimo v naši dóbi. Znanost naj bi pomagala proti postáranju, a ni znala. Zato so se ljudje obračali do takozvanih tajnih znanostij, do magičnih pomočkov ter si z raznimi »eliksíri« izkušali ohraniti mladost. Najoriginalnejši med sleparji, ki so trdili, da znajo podaljšati življenje, bil je Balsamo ali grof Saint Germain. Trdil je sam o sebi, da je star več nego sto let in pripovedoval dogodke, ki so se vršili več sto let prej, kakor da bi bil tačas sam navzočen. Prodajal je svoj eliksir za drag denar lehkóvérnim ljudem in nemara bi še dandanes dobro tržil s svojimi kapljicami, ko bi jih naznanjal po časnikih in pridejal podobo starke, ki se je po njegovih kapljicah izpremenila v mlado, cvetočo deklico. Véčna mladost, kdo ne bi hrepenel po nji?

Učenjaki so izkušali na razne načine določiti normalno dóbo človeškega življenja. Aristotel, ki se je zanimal za to vprašanje, primerjal je dóbo življenja drugih živalij s človekom in spoznal je, da je neko razmerje med dóbo noséčnosti in rasti in dolgostjo življenja. Tudi Buffon je prišel do tistega sklepa, da dóba rasti je v nekem gotovem razmerju z dóbo vsega življenja. Pa v katerem? Buffon si o tem ni bil jasen, ker ni védel za znamenje, po katerem se sodi, da je človek dorastel. Šele Flourens je dokazal, da pri sesálcih poneha daljna rast, kadar so kosti zrastle z epifizami, to je s hrustanci.

To se zgodi pri človeku v 20., pri velblodu v 8., pri konji v 5., pri volu in levu v 4., pri psu v 2. letu življenja. Ako se ta številka pošteva s 5, dobimo dóbo življenja. Potem dobimo za človeka 100 let, za konja 25, za vola 20, za psa 10 let. Toda znamenje za končano rast, zrast kostij z epifizami, ne zgodi se pri vsakem človeku v tisti dóbi in páleg njega se mora vsekako uvaževati dóba noséčnosti. Flourens je celó trdil, da je človeku mogoče živeti do 200 let. Pa med slučajji

dolzege življenja, namreč verjetnimi, ki so dokazani dokumentarno, ne nahaja se nobeden nad 160 let. Ako se računja dóba rasti z 20 leti, potem bi se morala poštovati z 8, da dobimo mejo človeškega življenja.

Fizijologu Burdachu pa se je imenitnejša zdela številka 10, s katero pošteva dóbo noséčnosti. Izračunjal je, da človek lahko živi 4000 tednov ali 76 let in nekaj mesecev. Pa to starost doseže primerno malo ljudi, še menj jih je, ki prekoračijo 100 let. Učenjak Haller je nabiral iz knjig vse slučaje visoke starosti iz raznih časov in naštel 1000 ljudi, ki so bili stari 100 do 110 let, 62 z 110 do 120 leti, 29 z 120 do 130 let, 6 jih je bilo starih 140 do 150 in dva celó nad 150 let. Na koliko milijonov pa spada jeden teh starcev? Pri poslednjem ljudskem štetju je bilo v Italiji vpisanih 380 stoletnih ljudi, torej 3 na 100.000. V nekaterih deželah jih je celó več, po 8 na 100.000 zlasti na Angleškem in v Zjedinjenih državah ameriškanih, kjer so našteali po 30 stolétnikov na 100.000 prebivalcev. L. 1873. umrlo je na Angleškem 10 moških in 80 ženskih nad 100 let starih. Pa kdo bi trdil, da je normalna dóba našega življenja 100 let, ako le 80 ljudi od jednega milijona doseže to starost? Od 10 porojenih jih umrje malone polovica v prvih dveh letih, povprečna starost človeška po tem bi bila 40 let.

Po poslednjem ljudskem štetju je bilo med Slovenci stolétnikov le 7, namreč na Kranjskem 1 moški 101 leto star, na Slovenskem Štajerskem 2 ženski in 1 moški, na Goriškem 1 ženska, na Koroškem 1 moški in 1 ženska. Od 90 do 99 let starih pa je bilo na Kranjskem 32 moških in 47 ženskih, na Štajerskem 35 moških in 47 ženskih; 80 do 90 let starih ljudi je bilo naštetih na Kranjskem 1275 moških, 1152 ženskih, na Slovenskem Štajerskem 874 moških, 793 ženskih.

Ali pojema dolgost življenja mimo naših prednikov, ali pa se morda podaljšuje? Ni prvo, ni drugo. Zgodovinski človek kaže ves čas blizu jednako dolgost življenja. Kajti če beremo o devetstolétniku Metuzalemu, moramo misliti, da tu ni govora o letih sedanje dolgosti. Starci izredne starosti so bili redki v prejšnjih tisočletjih, kakor so zdaj.

Jeden najstarejših ljudi je bil gotovo neki Peter Čartan, ki je v Temešvaru l. 1727. umrl 185 let star. V Londonu je v Westminsterški opatiji pokopan neki Karr, ki je dosegel starost 152 let. Visoka starost se podeduje v rodbinah, kakor mnoga druga telesna in dušna svojstva. V Contanecu na Francoskem je umrl Miklavž Petours 118 let star. Pokopal je štiri žene in zapustil 191 otrok, unukov itd. do sedmega kolena. Njegov oče je bil dosegel 123 let, njegov ujec 137 let. V Sadovi v Banatu je živel Janko Rovin 164 let ter bil z jedno in tisto

ženo oženjen 147 let, takó da bi po treh letih bil obhajal tretjo zlato poroko.

Ako se vprašamo, katerega stanú ljudje dosežajo najvišjo starost, moramo odgovoriti, da nahajamo v vsakem stánu izredno stare ljudi. Povprečna starost je pač pri nekaterih stanovih krajša, nego pri drugih, n. pr. pri zdravnikih mimo duhovnikov in učiteljev. Vojaki, ako ne padejo v vojski, dosežejo visoka leta, zlasti umirovljeni, ki nimajo druge skrbi, nego da si ohranijo prav dolgo življenje. Na Angleškem je v poslednjih 15 letih umrlo 100 generalov in admiralov, starih nad 80 let, 24 jih je bilo celó nad 90 let. General Radecky je bil 82 let star, ko je zmagal pri Navari, Moltke pa že šteje blizu 90 let.

Med učenjaki, pisatelji in pesniki nahajamo mnoge starce, pa še več jih, ki so zapustili ta svet, ko so šele prav začeli razvijati svoja krila. Nas Slovence tudi na to stran tepe usoda. Najgenijalnejši naš pesnik Prešeren ni dosegel ni 50 let, Jurčič še ne 40. leta, Stanko Vraz le 41. leto, Simon Jenko je umrl v 34. letu, dr. Toman v 43. dóbe svoje. Toda poslednji spada bolj med politikarje in politika kviri živce in želodec. »Ein politisch Lied, ein garstig Lied«, pravi že Goethe. Položila nam je smrt v rani grob dr. Radoslava Razlaga v 54., dr. Costo v 43. letu, nekdanjega urednika »Sl. Naroda« Tomšiča v 30. letu, Božidara Raiča v 59., dr. Zarnika v 51. letu starosti. Jediní oče Slovencev dr. Jan. Bleiweis je srečno prebil najhujšo politično borbo in doživel 73., A. Einspieler pa 74. leto.

Naših pisateljev je dosegel najvišjo starost Koseski 81, potem Primož Trubar 78 let. Bliža se mu Miklošič, porojen 1813. leta, in Davorin Trstenjak, porojen 1817. l. Oba pa preseza dr. Jožef Muršec, ki ima že 81 let, in Matija Majar, živeč v Pragi v 79. letu dóbe svoje. Metelko je imel 71, Kopitar 64, Vodník le 61 let. Tudi Anton Martin Slomšek je dosegel le 62. leto. V najkrepkejši moški dóbi so nas zapustili Fran Erjavec z 52, Anton Janežič z 41 in Fran Levstik s 56 leti, dasi je sicer ravno med učenjaki mnogo prav starih gospodov.

Francoski kemik Chevreuil je lani praznoval svoj 100. rojstveni dan, krepak na duhu in na telesi. Aleksander Humboldt je učakal 90, anatom Morgagni 89 let in anatom Hyrtl, porojen 1811. l., še živí. Newton je imel 85, Herschel 84, Galilei 78 let. Lukianu je njegov humor pomogel do 80 let, pisatelj »Makrobijotike« Hufeland je dejanjski pokazal, da so dobri-njegovi pouki, s tem, da je po njih živel 75 let. Luigi Cornaro pa, ki je davno pred Hufelandom spisal knjigo, kakó podaljšati človeško življenje, podaljšal si je je res do 98 let. Najstarejši med

pesniki je menda bil Sofoklej, ki je dosegel 90 ali celo 95 let. Anakreon bil bi lahko dosegel še več, da se ni v 85. letu zadušil na vinski jagodi, katero je prehlavno pogoltnil. Lukian trdi, da je Epiharmus, satirični pisatelj, živel 97 let, Evripid pa le 70 let, ker se je baje ponesečil pri neki ponóčni zaljubljeni aféri.

Med angleškimi pesniki je Shakespeare umrl že v 52. letu dóbe svoje, Milton ko je imel 66, Tennyson pa 79 let. Najstarejši italijanski pesnik je bil 88letni Manzoni, Metastasio je štel 84, Petrarca 70, Dante le 48 in Torquato Tasso še menj let. Na Francoskem so posebno učenjaki dolgoživeči, n. pr. Guizot 87, Mignet 88, Thiers 80, Michelet 76 let. Vse preseza Ranke s svojimi 91 leti. Sicer pa ravno med zgodovinarji nahajamo prav starih gospodov: Ksenofonta z 90, Polybija z 82 in Plutarha z 80 leti. Nemških pesnikov je Klopstock došel do 79, Wieland do 80, Goethe do 83 let v tem, ko je Schiller umrl že v 46. letu dóbe svoje.

Iz teh podatkov torej vidimo, da ni izključen nobeden stan, ako iščemo slučajev dolgega življenja. Ali pa je res taka sreča, dolgo živeti, ali je vredno, truditi se, da si podaljšamo življenje za nekoliko let, ki v večnosti še ne pomenijo toliko, kolikor jedna kaplja v morji? Modrijani so različnega mnenja. Nekateri, n. pr. Leibnitz, trdé, da je ta svet najboljši, da je torej vredno na njem živeti prav dolgo. Takih optimistov pa je prav malo. Največji pesniki vseh národov in najslavnejši modrijani spoznavajo, da je človeško življenje le trpljenje in čim prej se neha, tem bolje. Začnimo s sv. pismom. Kaj čitamo v psalmistu? »Naše življenje traja 70 let in če visoko, 80, in večina tega je beda in trud.« In Jezus Sirah toži: »Togepolno je človeško življenje od začetka do konca. Zmerom skrb, strah, up in konečno smrt.« In kakó tarna Job ter preklinja dan, ko je ugledal luč svetá!

Prav hudi pesimisti so grški in indski pesniki, katerim se pridružujejo tudi najslavnejši naših slovenskih poetov. Sofoklej polaga koro v »Edipu« v usta besede:

»Ne biti rojenemu, o človek,
Najvišja in največja je sreča;
Pa če si že ugledal luč svetá,
Pomislí, da je najbolje oditi
Tja, odkoder si došel, z letečim korakom.«

Evripid pa meni:

»Okoli novorojencev bi se morali glasno plakaje
Zbirati, ker hodijo naproti tako hudemu gorju;
Mrliče pa, ki si počijejo od trpljenja,
Spremljati vriskaje in srečo jim želčč.«

V »Mahabharati« čitamo:

»Grozna boleť drži se življenja.
Življenje je le trpljenje.«

Celó najsmrečnejši nemški pesnik Goethe je vzdihnil: »Wir alle leiden am Leben.« Ni čudo, da je filozof Schopenhauer, ki je sistematično obdelaval pesimizem, prišel do sklepa, da bode človeštvo napósled samó spoznalo, da je treba konec storiti vsemu človeštvu, menda po poti, kateri je pokazal Origines. —

Izmed naših pesnikov kliče Preširen:

»Prijazna smrt, predolgo se ne mídi!«

in Bóris Mirán toži:

»Kaj nas je treba bilo, kaj svetá?
In mene kaj? — Nerešena uganka,
Vse suče se, preminja brez prestanka,
Življenje v sebi smrti kal ima.
Vse dim nad streho, nične sanje,
Prikazen, ki zagledana beží,
Gotovo je samo, kar me bolí,
Ostalo vse — otročje domišljanje.«

in na drugem mestu:

»Da smo rojeni, to nesreča,
To greh, pokora je največja.« —

In spet drugod:

»Vse ničevó, vse otlo, puhle pene,
Le prazna paša srca in oči;
Če se trenutje ti smehlja — premene,
Nesreče boj se, ki poleg preží,
Nesreča sama nam je zvesta — sreča
Na bilki rosa jutranja blesteča.«

In Gregorčič:

»O, zemlja je res le dolina solzá,
Le žalost, trpljenje je tukaj domá.« —
»Kdó gledal bi ta hrib in dol,
Zaklet le v revo, jok in bol,
Hinavstva, zmot, trpljenja poln,
Sirot in sirotinja poln?«

Kdo bi se mu čudil, da je konečno vzkliknil: »Človeka nikar!« Zato méni ruski pesnik Lermontov: »Življenje ni vredno, da se toliko zánje trudimo. In vendar živimo, iz radovednosti, pričakujoči kaj novega — to je smešno in žalostno.« Ruski mužik pa se tolaži: »Vse je budalost na tem svetu. Priroda je blaznica, usoda purica in življenje kopejka.«

Vender so še ljudje, in teh je večina, katerim se velika sreča zdí dolgo živeti, in ki bi storili vse, samó da si podaljšajo življenje.

Kakó si moremo podaljšati življenje? Dobrih svetov in naukov ne pogrešamo. Predno je še Hufeland v svet poslal svojo »Makrobijotiko«, ponujali so alhimiisti eliksire svoje in zdravniki so, kakor pravi Faust »mit höllischen Latwergen« izkušali ozdravljati bolnike in podaljšati življenje. Prvi pogòj visoki starosti je, ne gledé na drugo razmerje, podedovanje tega svojstva v rodbini.

Kakó pa naj je sicer človek ustvarjen in kakó naj živí, da bode n. pr. stolétnik, ne dá se splošno določiti. Angleška zdravniška družba je pozvedovala pri vseh stolétnikih na Angleškem, kakó so živeli, da so dospeli do takó visoke starosti. Odgovori so bili takó različni, da iz njih ni dobiti nobenega vodila. Največ je ženskih med stolétniki, ker njim bòj za obstanek ni takó trd in ne požira pred časom dušnih in telesnih sil, kakor pri moških. Sicer pa so stolétniki med bogatini in ubožci, med poslednjimi tóliko več, ker jih je na milijone, a prvih le na tisoče. Tudi tóliko hvaljena zmernost v jedi in pijači ne pomaga gotovo do starosti, ali nasproti je dovolj slučajev, da si neredno in nezumno živeči ljudje s tem ne nakopljejo vselej ranega groba, temveč dospó do visoke starosti. Bodi samec ali uprežen v zakonski jarem, bodi vegetarijanec ali mesojédec, pij sámó vodo ali tudi alkoholne pijače, puši tobak ali ne, lahko se postáraš, ako ti je usojeno.

V nekem mestu na Slovenskem Štajerskem sta živela dva starca, ki sta imela oba blizu sto let. Prvi je bil oženjen, drugi samec. Prvi, g. P., pušil je tobak, začéni po kavi zjutraj do noči, ko je légel spat, drugi, g. St., ni vohati ni mogel tobaka. Prvi je pil vino, suho vino, dobro in močno, drugi le malo vina z vodo pomešanega. Prvi je imel v srečnem zakonu šestéro ali še več otrók, za katere je moral skrbeti, drugi je bil sam na svetu, pomagala mu je le netjakinja v gospodarstvu, a ta je bila omožena. Oba sta bila pač imovita in nista pogrešala ni kruha, ni mesá. Prvi je umrl v 99. letu, drugi nekoliko časa za njim, jeden dan pred svojim 100. rojstvenim dnevom.

Kaj bi naj svetoval ljudem, ki bi radi ućakali prav visoko starost? »Ne pij suhega vina, temveč krsti je z vodo. Takó dela gospod St., ki ućaka malone sto let.« — »Kaj pa gospod P.? On ga srka vsak dan svoj poldrugi literček in še več, pa mu tudi ne manjka veliko do sto let.« — »Tobak škoduje, nikotin je hud strup.« — »Potem bi gospod P.« — takó je ugovarjal bolnik, ki je po mojem mnenji zavoljo preobile káje trpel na želodečnem katáru — »moral že davno ležati pod grudo!« in smijé se prižgal si je vražjo viržinko.

— »Oženite se!« svetoval sem pristavu Š., ki se je vsak dan pritoževal o neprebavni, po samem lōji smrdeči juhi v krčmi. »Oženite se in stari bodete, kakor gospod P.« — »In gospod St.? Ali ni starejši od gospoda P.? Rajši se po njem ravnaj.« — Moral sem umolkniti ter pustiti, da si je vsak vzela za vzgled, kakor mu je ravno kazalo, danes gospoda P., a jutri gospoda St. Toda naj so posnemali prvega ali drugega, nikdo ni več dosegel njihove starosti, ker jim — ni bilo usojeno!

Pisma iz Zagreba.

Piše Josip Starè.

XIX.

Ljubo domá, kdor ga imá,« pravi slovenski pregovor, hrvaški pa isto misel še lepše in določneje izreka v besedah: »Moja kućica, moja slobodica«. In res je takó, nikjer ni človeku takó dobro, kakor domá. Za učenca ga ni večjega veselja, nego kadar čez praznike sme iti domóv k svojcem, četudi je očetov dom le preprosta kočica s slamnato streho; a če je človek odrasel in je že sam svoj, zopet mu je prva skrb, da si uredi svoj dom in ognjišče svoje. Bodisi v svetu slaven in veljaven, prave sreče najde le na dómu svojem, kajti le tu sme slobodno živeti po srci svojem, rešen vseh društvenih in stanovskih spón. Kar velja za zasebnega človeka, to velja tudi o družbah in zavodih ali o takozvanih »moralnih osebah«, ki se tudi ne morejo slobodno kretati in prav razvijati, dokler nimajo svojega dóma. Zato se po vsem Slovenskem že leta in leta nabirajo prineski za »Narodni dom« v Ljubljani.

»Zvonove« čitatelje smo v duhu že večkrat vodili po Zagrebu ter jim kazali lepe kulturne palače; vedli smo jih na vseučiliški trg, kjer na prvem mestu ponosno stoji veliko poslopje hrvaškega vseučilišča; njemu nasproti pa v ličnem vrtci dom hrvaškega »Sokola« in pevskega društva »Kola«.

Takrat je bilo okoli trga še mnogo praznega prostora, danes pa je do malega že ves pozidan, kajti na zahodni strani se ravno zgotavlja velikansko poslopje obrtne šole po osnovi stavbinskega umetnika Boleja, na drugi strani pa je kraj ukusne hiše gospodarskega društva tudi že malone dovršena palača, na kateri se v pozlačenih črkah svetijo besede: »Hrvatski učiteljski dom«.

Tu bi potrpežljivi čitatelj utegnil neverjetno zmajati z glavo, češ, odkod palača učiteljskemu stánu, o katerem je že stari rimski pregovor dejal, da »kogar so bogovi črtili, napravili so ga učitelja.« In vender je hrvaški učiteljski dom po velikosti in po obliki svoji v zlogu moderne renesance vreden, da mu pravimo palača. Do pičice se je tu izpolnil hrvaški pregovor, ki pravi: »zrno do zrna pogača, kamen do kamena palača«. Predno povémo, kakó so hrvaški učitelji to kamenje skupaj znašali, ne bode odveč, če se ozremo nekoliko nazaj na dušno in društveno delovanje hrvaških učiteljev v zadnjih petindvajsetih letih. Brž ko je cesarsko pismo leta 1860. avstrijansko-ogerskim národom podelilo večje slobode, jeli so tudi hrvaški učitelji misliti, kakó bi visoko milost sebi v prid obrnili in si v združevanji olajšali težave stanú svojega. Najbolj so se jim smilili zapuščeni otroci prezgodaj umrlih tovarišev svojih ter so ustanovili »Za drugo«, društvo za podporo učiteljskim sirotam. Z malim prineskom treh goldinarjev na leto si vsak učitelj otročiče svoje more zavarovati proti največji bédi, dokler ne odrasó. Začetek je bil težak, ali ker se je polovica letnih dohodkov nalagala v glavnico, kateri se ni manjkalo niti drugih dobrotnikov, množili so se dohodki od leta do leta, in danes ima »Zadruga« že 33.000 gld. imetja.

Imenitnejša je bila skrb za dušni razvoj hrvaškega učiteljstva, kajti brez omikanih národnih učiteljev bode ljudska šola hiralá in ne bode reševala naloge svoje. Ni pa dovolj, čemur se kdo v šoli naučí; to je podlaga, na kateri se mora človek sam dalje likati in izobražati, da ne zaostane za drugimi. Če to velja o vsakem omikanem človeku, velja tembolj o učitelji, ki bi zmeraj moral védeti, kakó svet napreduje v njegovi stroki. To pa ljudskemu učitelju ni vselej in povsodi mogoče, kajti po vaséh nima knjižnic, in sam si ob malih dohodkih svojih ne more kupovati najnovejših knjig. Hrvaški učitelj pa je najprej trebal hrvaških strokovnih knjig, katerih si niti za novce ne bi bil mogel omisliti zato, ker jih sploh ni bilo. Da bi odpravili ta nedostatek, ustanovili so si hrvaški učitelji šolski list »N a p r e d a k«, ki je z novim letom 1889. ravno nastopil trideseti svoj tečaj. To je bilo že nekaj, a vender je bilo premalo. Čim dalje bolj so hrvaški učitelji uvidali, da jim treba društva, v katerem bi se drug družega vzpodbujali na duševno in literarno delovanje ter si takó sami ustvarili strokovno književnost v hrvaškem jeziku. Zajedno bi v takšnem društvu mogli pretresovati in sklepati tudi o drugih potrebah ljudskih učiteljev in ljudskih šol in nánje opozarjati deželno vlado. Bilo jih je, ki niso verjeli, da bi se takšno društvo dalo oživeti in vzdržati ob

skromnih pripomoèkih hrvaškega uèiteljstva; ali bilo je tudi odloènih móž, ki so se s polnim zaupanjem poprijeli dela, in ko je v Zagrebu leta 1871. bil prvi shod hrvaških ljudskih uèiteljev, bila so že potrjena pravila novemu društvu, ki se zove »Hrvatski pedagogijsko-književni sbor«.

Odslej je ta »književni sbor« bil prvi pospeševalec ljudskega uèiteljstva in ljudskega šolstva na Hrvaškem; a kakó prazen je bil strah malodušnih omahovalcev, pričajo nam najbolje številke, kajti danes to društvo izdaja po četvéro pedagogijskih knjig na leto, šteje nad 1500 družabnikov, ima dosti bogato knjižnico ter 22.000 gld. imetja. Še bolj pa bomo umevali ceniti korist tega društva, če si nekoliko ogledamo pravila njegova. Po teh ima »pedagogijsko-književni sbor« nalogo širiti strokovno in splošno omiko med hrvaškimi ljudskimi uèitelji ter spešiti razvoj ljudske šole. Da bi doseglo namen svoj, mora društvo izdajati pedagogijske in sploh pouène spise za uèitelje in šolsko mladino; osnovati za potrebe svojo knjižnico in druge zbirke; urediti pedagogijsko èitalnico za svoje družabnike; skrbeti, da bi se tudi po deželi napravile takšne knjižnice; podpirati izdavanje pedagogijskih knjig; dajati podpore za potovanja; napravljati pedagogijska in druga pouèna predavanja; predlagati vladi nasvete za izboljšanje ljudskega šolstva ter sploh porabiti vsak zakonito dovoljeni pripomoèek. Družabniki se loèijo v prave, dopisujoèe, èastne ustanovnike in podpornike. Pravi družabnik more biti samó pisatelj, ki je s pedagogijsko literarnimi spisi svojimi dokazal, da je zmožen in voljan pospeševati društveno delovanje. Dopisujoèi družabnik more biti, komur je odbor dobro ocenil kako pedagogijsko razpravo. Èastni družabnik si mora pridobiti posebnih zaslug za ljudsko šolo ali za »pedagogijsko-književni sbor«; ustanovitelj plaèa 15 gld. za vse žive dni, podpornik pa po jeden goldinar na leto. Odborniki so vsi pravi družabniki, ki bivajo v Zagrebu, a njim na èelu stojé predsednik, tajnik in blagajnik, katere voli občni zbor na tri leta. Predsednik se ne sme jeden voliti dvakrat zapóred, ampak šele tedaj, ko so vmes minula tri leta. Odbor se shaja v seje, kadarkoli je potreba, razsoja priposlane spise ali pa jih daje strokovnjakom, da jih ocenijo, toda vsako èetrtletje mora napraviti po jedno javno sejo s pedagogijskim predavanjem. Za društvene namene je smeti odboru potrošati vse letne dohodke, le od obrestij mora tretjino dodati glavnici, ki se takó vedno sama množi.

Na podlagi teh pravil je »Pedagogijsko-književni sbor« takoj začel delovanje svoje. Povedati ne moremo vsega, le nekoliko imenitnejših ukrepov hoèemo omeniti. Leta 1872. pozval je »sbor« hr-

vaške učitelje, naj se udeležec prvega shoda slovenskih učiteljev v Ljubljani; a od vlade je izprosil, da je na svoje troške poslala dva učitelja in jedno učiteljico na učiteljski shod v Hamburg. Tudi je vladi predložil ukrepe svoje o preosnovi ljudskih šol ter nasvete za nove šolske knjige. Leta 1873. povečal je glasilo svoje »Napredak« ter zajedno ustanovil »Smilje«, list za nežno mladino, a na prošnjo njegovo je vlada po dva učitelja iz vsake županije poslala na veliko razstavo na Dunaj. Dovršenim učiteljskim pripravnikom je leta 1874. od vlade izprosil podporo v novcih, da si kupijo potrebnih pedagoških knjig. Leta 1878. začel je izdajati novo zbirko »Knjižnico za mladež«. Leta 1879. poslal je v Ljubljano odbornika, da je čestital dru. Bleiweisu o njegovi sedemdesetletnici; a leta 1880. udeležil se je svečanosti na Vrazovem rojstvenem domu. V tem si je s književnim delovanjem svojim pridobil čimdalje več veljave in deželna vlada dalmatinska in vlada srbska in bolgarska so nakupile njegovih knjig ali pa jih priporočale svojim šolam in učiteljem. Pedagogijske razprave, ki se čitajo v javnih sejah ali katere posamezni udje pošiljajo odboru, da jih oceni, priobčujejo se v »Napredku«.

Od leta do leta se je jasneje kazalo, kaj premore združena moč in da se tudi z malimi pomočki dadó doseči velike stvari. Po raznih krajih so se ustanovila manjša učiteljska društva, ki so kmalu čutila potrebo, da bi med seboj sklenili kako ožjo zavezo. To se je posebno poudarjalo na velikih učiteljskih shodih vse Hrvaške, dokler se ni leta 1885. ustanovilo novo društvo ali »Savez hrvatskih učiteljskih društva«. Pravila nas poučujejo, da je »Savezu« namen združiti vsa hrvaška učiteljska društva v zavezo, ki bode pospeševala dušne in gmotne koristi ljudskega šolstva in učiteljstva. Vsak družabnik kakega učiteljskega društva je zajedno tudi družabnik »Saveza«. Da se poravnajo troški »Saveza«, mora vsako posamezno društvo od svojih dohodkov 15 odstotkov plačevati v zavezno blagajnico, in če bi bilo potreba, smeti je glavni skupščini te odstotke zvišati in znižati. Odbori posameznih društev morajo osrednemu odboru vsako leto poročati o društvenem stanju in delovanju svojem in o vprašanjih, katere jim bode zavezni odbor pošiljal na pretresovanje. V letne skupščine »Saveza« ima vsako društvo pravico pošiljati svoje zastopnike, in sicer za vsakih deset družabnikov po jednega. Ostali družabniki smejo tudi priti v skupščino, smejo se takisto udeležiti razprav, ali ne smejo o nobeni stvari glasovati. Osrednemu odboru je smeti za svoje in zavezne potrebe potrositi dve tretjini dohodkov, tretjino pa mora vlagati v zavezni zaklad. Vsak tretji mesec mora biti jedna odborova

seja, a če je treba, sme jih biti tudi več. Glavna zavezna skupščina shaja se v Zagrebu vsako leto po jedenkrat, véliki zavezni shod pa vsako tretje leto, in sicer v tistem hrvaškem mestu, ki ga določi glavna skupščina. Véliki zavezni shodi imajo pretresovati o pedagoških in drugih vprašanjih, katera predlagajo osredni odbor in občni zbori posameznih društev. Véliki shod voli v osredni odbor najrajst v Zagrebu bivajočih družabnikov ter imenuje častne družabnike. Glasilo, »Književnega sbor« mora zajedno biti tudi glasilo »Saveza«.

Kakor prej omenjena društva se je tudi »Savez« hitro razširil po vsem Hrvaškem. Do konca leta 1888. zjedini se je v njem štirinajst učiteljskih društev, ki skupaj štejejo 633 družabnikov; zavezni zaklad pa ima 2414 gld. imetja. Mlademu društvu je smeti biti zadovoljnemu z dosedanjim svojim vspehom, saj je prav onó izprožilo misel na »Učiteljski dom«, ki je danes dognana stvar. Kakšne osnove pa ima »Savez« za prihodnost, razodel nam je neutrudni njegov predsednik, zaslužni gospod Ivan Filipović v zadnji glavni skupščini. Rekel je, kólikanj bi hrvaški učitelji trebali v Zagrebu konvikta za vzgojo svojih sinov; zavezno posojilnico, da ne bi prihajali oderúhom v pest; zaklad za potovalne štipendije učiteljem, ki hrepené po višji strokovni omiki; hiše svoje v kakem hrvaškem kopalšči in družega več. Gotovo plemenite osnove, katerim želimo, da bi se čim prej uresničile. Za zdaj ima »Savez« še dosti skrbij in dela z »Učiteljskim domom«, ki ima po želji začetnikov svojih biti vidno znamenje životne in moralne moči hrvaškega učiteljstva, domoljubja njegovega ter stanovitnosti in darežljivosti njegove. Zato hrvaški »Učiteljski dom« ne sme biti kakeršnakoli hiša, ampak biti mora poslopje, na katero bode mogel biti ponosen vsak učitelj in sploh vsak rodoljub hrvaški. A da je hrvaški učiteljski dom prvi po vsem avstro-ogerskem cesarstvu, to zopet priča, koliko ima hrvaški národ razuma in srca za vsako kulturno težnjo, kateri nikdar ne odteguje radodarne roke svoje. Brž ko je bil sklep gotov, dal je zidati dom, in ko je vlada dovolila loterijo v ta namen, oglasile so se v Zagrebu odlične gospé ter se združile v poseben odbor za nabiranje dobrovoljnih prineskov. Hedile so od hiše do hiše in v prav kratkem času so nabrale nad dve tisoči raznovrstnih stvari za dobitke, razprodale mnogo sreček in dobile tudi marsikak dar v gotovih novcih. Na to so nabrane stvari razložile, da si jih je občinstvo moglo ogledati za malo vstopnino 10 krajcarjev, in napósled so brez vsch. troškov oskrbovale srečkanje in po dovršenem opravilu 15.000 gld. izročile za zidanje učiteljskega dóma. Za zagrebškimi domorodkinjami niso hotele zaostati niti gospé po

drugih hrvaških mestih, zlasti v Varaždinu, in nabrale so dosti izdatnih darov. V tisti namen so čitalnice in pevska društva napravljale besede in zabave. Pa tudi učitelji sami so za zgradbo dóma svojega prinesli velikih žrtev, ki so si jih pritrkali od neznatnih svojih dohodkov. Od 838 učiteljev so podpisali nekateri večji, drugi manjši znesek, ki ga bodo izplačali v petih rókih. Če vsi ostanejo mož-beseda, nabere se po tem poti do konca leta 1889. do 22.000 gld. Kdor bode vsega skupaj plačal najmenj deset goldinarjev, bode delničar »Učiteljskega doma«, v katerem bode imel posebnih pravic. Če ome-njenim 22.000 gld. prištejemo 18.000 gld., ki so jih dali loterija, za-bave in darovi, imamo 40.000 gld., za katere »Učiteljski dom« ne bode trebal plačevati nobenih obrestij. Kar bi še nedostajalo, dodasta »Književni sbor« in »Zadruga« od svojih zakladov, v katerih premo-reta še kakih 50.000 gld.

Zdaj je bila prva skrb, najti primeren prostor, na katerem bi se zidal »Učiteljski dom«. Mestno starejšinstvo je sicer ponudilo potrebno zemljišče brez plačila, ali bilo je preveč v stran, in učiteljem je bolj kazalo, da so si za 9000 gld. kupili prostor na vseučiliškem trgu, kjer so v sredi med drugimi kulturnimi zavodi, pa se ne trebajo bati, da jim hiša ne bi nosila potrebnih obrestij. Ko je vprašanje zarad prostora bilo dognano, šlo je delo hitro od rók. Mlad arhitekt, rodóm Zagrebčan, zdelal je osnovo, ki se po zunanji obliki in po notranji razdelitvi do dobrega ujema z namenom učiteljskega dóma. Pri tléh je vélika dvorana za društvene občne zборе in učiteljske shode, dve večji sobi za čitalnico, knjižnica, pisárne »Književnega sbora«, »Saveza« in »Zadruga«, shramba za zalogo knjig, stan za društvenega strež-nika, kopalíšče za učitelje, in pet sob za nočišče zunanjim učiteljem, kadar pridejo v Zagreb. V prvem in drugem nadstropji se bodo stan-ovanja dajala v najem, od katerega se bodo najprej plačevale obresti od zakladov »Književnega sbora« in »Zadruga«, ostalo pa se bode porabilo za razne društvene potrebe. Preračunjan je »Učiteljski dom« na 90.000 gld. Prve dni meseca aprila 1888. l. začeli so kopati dno, dné 13. aprila so položili osnovni kamen, jeseni je hiša bila pod streho, in do konca meseca junija 1889. l. bode zunaj in znotraj popolnoma dodelana. V počitkih bode osredni odbor sklical v Zagreb véliki shod učiteljske zaveze in takrat se »Učiteljski dom« blagoslovi ter odpre s primerno svečanostjo, h kateri pričakujemo tudi slovenskih gó-stov. Dobro došli!

Imenik krajepisnih imen slovenskih.

Spisal Simon Rutar.

Predzadnja številka »Zvonova« prinaša pod tem naslovom poziv odbora za nabiranje slovenskih krajskih imen. Potreba takega imenika čuti se že iz praktičnih vzrokov, ako hočejo n. pr. čitatelji listov, preiskovalci zgodovine, trgovci, poštni in drugi uradniki zvédeti, kje katero mesto leži in kakó se onó pravilno po slovenski piše.

Ali takšen imenik ima neprecenljivo vrednost tudi za znanosti, zlasti za jezikoslovje in zgodovino. Mi Slovenci nimamo napisane zgodovine. Neprijatelji národne naše individualnosti, ki so podjarmili Slovence, izkušali so v nas zatreti vsak spomin na našo minúlost, da bi se ne domislili morebiti, odkod izviamo, kdo so naši bratje in sorodniki, dà, še celó naše pravo ime so nam hoteli utajiti in narediti od nas čedo brez skupnosti, brez minúlosti, torej tudi brez bodočnosti. Ali krajevnih naših imen, kolikor so jih zavijali, izprevráčali in celó smešili (vide: »Schmarotzerwald« namesto Smrečje itd.), vender niso mogli popolnoma v tujo obleko zaviti in odzvzeti jim slovanskega izvira, slovanskega značaja.

V naših krajevnih imenih leži torej naša zgodovina! Krajevna imena dokazujejo: 1) da Slovenci ali Slovani sploh živé že mnogo dalje na svojem sedanjem zemljišči, nego hočejo naši nasprotniki temu pritrjati. Ko je prof. A. Müllner l. 1885. na skupščini arheologov v Celovci poudarjal, da dokazujejo novejšé predzgodovinske izkopske prastaro bivanje Slovencev po alpskih zemljah, vzdvignil se je proti njemu Dr. Rudolf Much s trditvijo, da bi v tem slučaju morali imeti mnogo več grških in latinskih izrazov za kulturne stvari v svojem jeziku, ako so res že istočasno z Rimljani in Grki bivali tu, torej tudi ž njim občevali (Mittheilungen der anthropolog. Gesellschaft 1885 pg. 94.) — Ni tu mesta pobijati krivega mnenja Dr. Muchovega (ki jezika našega najbrž ne pozna), kar se tiče kulturnih in tehničnih izrazov, pač pa mu lahko iz starodavnih krajevnih imen slovenske korenike dokažemo, da se je takrat zeló motil. Saj vender celó nemški učenjaki priznavajo, da je korenika reke *Donave* (iz katere je nastal latinski Danuvius in nemški Donau) slovanskega izvira ter da se tista korenika opetuje v imenih drugih večjih slovenskih rék, n. pr. Don, Donec, Duna (Dvina), Dunajec, Dnjeper itd. (Umlauft,

Geographisches Namensbuch von Oesterreich-Ungarn, Wien 1885, beseda »Donau«).

In ali ne spominjajo *Trpčane* blizu Ilirske Bistrice na staro jadransko mesto *Terpo*, ki je stalo gotovo nekje na Notranjskem? — Kaj je klasični *Timavus* družega, nego podzemna reka *Tannava* v Srbiji (levi pritok Uba-Kolubare)? Kdo bi rekel, da naš *Rodik* ni nič družega nego stari *Virundictes* (vi-Rodik, primeri tudi ime koroškega mesta »Vi-runum« in *Virine* — breg kraj rastoškega jezera v Dalmaciji — kakor ga še dandanes imenuje šematizem tržaške škofije, ali *Rundictes*, kakor stoji to ime zapisano na spominskem kamenu najdenem v Materiji na Krasu (Corpus Inscriptionum latinarum, v. V. št. 698). Ni Mommsen (o. c.) ni Zippel (Die römische Herrschaft in Illyrien bis Augustus, pg. 125) nista znala za naš *Rodik*, pa zato nista mogla določiti prave meje med Istrijo in Karnijo. — V imeni *Tolmin* (Tl'min leži tista korenika, kakor v *Delminium*, starem glavnem grádu Dalmacije (razrušenem po Rimljanih l. 156. pred Kr.), ki je ležal v gorski kotlini *Dumno* (iz Dumno in to iz Dlbmno) v severo-zahodni Hercegovini. — Strabonov *Corcoras* ni nič družega, nego naša *Krka* (od krčiti = livado kopati, pot delati), katera se nahaja ne samó na Kranjskem in Koroškem, nego tudi na južno-zahodnem Ogerskem (levi pritok Mure blizu štajerske meje) in v Dalmaciji, kjer gotovo niso nikoli stanovali Kelti, torej tudi niso mogli rekam dajati svojskih imén. Ravno takó ne dokazuje *Krn* za keltsko národnost Karnov čisto nič, ker po Bosni, Hercegovini in Črnigori poznamo nad trideset krajevisnih imen iste korenike (primeri góro *Krnin* med Ukrino in dolenjo Bosno). — Za našo trditev govoré tudi stara krajevna imena *Longaticum* (Logatec), *Celeja*, *Siscia*, *Sirminium* (krajevisnih imen Sriem, Srim, Srimac je mnogo po Dalmaciji), o katerih je že tóliko in tóliko napisal mnogozaslužni naš Davorin Trstenjak.

2) Iz naših krajevisnih imen se lahko dokaže, da so pradedje naši nekdanj tudi stanovali po takih zemljah, kjer jim sedaj skoro niti sledú ni več. Slovanske zemlje je bilo nekdanj mnogo več in v mnogih imenih od Nemcev in Italijanov posedenih dežel spoznavamo prav lahko naša domača, vsem znana imena. Takó je velika neumnost vérovati, da je *Jadransko morje* dobilo svoje ime od mesteca *Adrije* ali bolje: *Hatrije*, kakor to trdé nemški učenjaki. To mesto je težko kdáj stalo na morski obali (najboljše karte o tem ničesar ne vedó) in tudi dandanašnji, ko se morska gladina vedno bolj vzdiga in voda na plitkih obalah vedno bolj sili v celino, je 15 km daleč od mórja. Ako je imela *Hatria* kdáj katero trgovinsko važnost, imela jo je gotovo le

zato, ker je ležala na plavnem rokavu Padovem. Ali na obali Jadranskega mórja je bilo mnogo važnejših mest, od katerih bi si bilo morje lahko svoje ime izposodilo, n. pr. od *Ancone*. Starejši geografi ne poznajo imena »mare Adriaticum«, nego »mare superum«; a pozneje, ko je prišlo prvo imenovanje do veljave svoje, izgubila je bila Hatria že že vso svojo važnost. — In ako je že moralo Jadransko morje dobiti svoje ime po katerem mestu, ležečem na obali njegovi, zakaj bi se ne bilo pozvalo po stari *Jaderi* (danes Zadar), ali po rečici *Jadar* (Jadro) blizu Solina? Ne daleč od iztočne obale Jadranskega morja se spominjajo *Adrii montes* (Dinarske planine), ki menda vendar niso dobili tega imena od stare Hatrije na zahodni strani mórja.

Pozneje bomo videli, da so krajna imena iz korenike »jader« razširjena daleč po slovanskem svetu in zato moramo trditi, da so Slovani nekdanj tudi na obalah Jadranskega mórja stanovali ter mu dali ime iz svojega jezika. Ravno takó nam kaže ime *Livenza*, t. j. *Livnica* (Giessbach), da so Slovenci nekdanj sezali tudi daleč dóli v beneško ravnino. Prva, manjša Livnica se nahaja blizu goriško beneške meje med vasmí *Falmik* in *Trevignano*; druga večja pa teče mimo *Pordenonna* in je bila znana že Rimljanom v obliki »Liquentia«. Ravno te korenike je tudi denašnji *Lienz* v Bistriški dolini na Tirolskem. Okoli tega mesta se je širila bistriška županija (»comitatus Pustrissa«, »comes Pustricii«), v kateri so imeli goriški grofje svoja posestva: *Tilliach* (Tilih), *Leth* (Led?), *Ligot*, *Kirchheim* (Cerkno), *Kals* (Kalec) itd. Tudi denašnji *Toblach* (Dopplach, Douplachi) na razvodnici med Jadranskim in Črnim morjem ne more tajiti slovenskega svojega izvira: »Tople vode«¹⁾ Okoli *Windisch-Matreya* se spominjajo še v XVI. stoletji slovenska krajevna imena: *Zopenitz* in *Zopotnitz* (= Sopotnica od sópet = slap), *Seinitz* (Senica), *Proseggh*, *Krasnigh* in *Krastnigh* (Hrastnik), *Guggenberg* (Kuk), *Latzach* (v Ločah), *Hinter-Fessach* (»za jezom«), *Posaunig* in *Psaunig*, *Melitzen bei Raijach* (Roje, Rojišče), *Zäriach* (Cerje), *Carnitzl* (Karnica), *Defferreger Thal* (Daber Debro = dolina) itd.²⁾

3) Naša krajevna imena dokazujejo, kje moramo svojih najbližnjih sorodnikov iskati, namreč med južnimi Slovani, in to najprej med Hrvati in Srbi. Primerjanje krajevnih naših imen s srbo-hrvaškimi pokazuje nam, da so Slovani jednako ležeča mesta in zemljišča tistih prirodnih svojstev nazivali z enakimi imeni, naj so oni stanovali na

¹⁾ Czörnig, Die vordere Grafschaft Görz im Pusterthale (Ferdinandum 1887).

²⁾ Wolfskron, Zur Bergbaugeschichte der Herrschaft Windisch-Matrei (Zeitschrift des Ferdinandums 1887.) —

severu ali na jugu. Takó imamo *Sano* v Galiciji in v Bosni; *Unec* na Kranjskem, a *Uno* in *Unac* v Bosni; *Devin* ob Labi, Moravi¹⁾ in Jadranskem morji; *četinjško polje* v Štajerski (Zettilinesfeld) in v Črni gori. Od cele legije krajevnih imen, ki imajo tisto obliko med Slovenci, kakor med Srbi in Hrvati, naj omenim samó dveh, ki sta vsakemu izmed nas najbolj znani: *Ljubljana* in *Triglav*.

Ljubljanič, vas med Čazinom in Glavico v turški Hrvaški;

Ljubljanica, selo na Savi, severno od Siska;

Ljubljanski vrh, blizu Borovnice;

Ljuban, gora na severo-vzhodu od Trebinja;

Ljubljan, vrhunec v Mosorovem pogorju blizu Spleta;

Ljubljanj, grič na severu Jadrtoveca blizu Šibenika. —

Naš očak Triglav se imenuje v srbsko-hrvaškem jeziku *Troglav* in vrhunec tega imena je vse polno po Črni gori, zlasti ob hercegovinski meji na vzhodu od Trebinja. Dalje imamo

Troglav, najvišji vrhunec Dinarskih planin (1913 m) na severo-vzhodni strani od Vrlike;

Troglava, med Senico in Kraljevim v Novem Pazaru (1374 m).

Troglav, vzhodno od Korita na črnogorski meji.

Torgelow, vas v severni Nemški, južno od Ukermünde.

4) Mnogotero krajevno ime hrani v sebi košček zgodovine, n. pr. vsa tista imena, ki spominjajo na zgodovinske dogodke, bitke, poplave, požare, prehod sovražnih čet (Vogersko pri Gorici), ali ki se izvajajo od imen bližnjih gradov itd. Različni tuji in domači vplivi, kulturne izpremembe, napredek in razvitek jezika in časih celó pokvarjenost, oslABLjenje jezika so delovali na krajevna imena, takó da so se izpreminjala, časih tudi popolnoma izpremenila. Staro ime se je pozabilo in vzprejelo popolnoma novo. Vas *Fagršče* pri Cerknem se imenuje v starih listinah »Jagodišče«; *Sv. Lucija na môstu* se je imenovala prej »Most sv. Mavra«; današnji *Cronberg* pri Gorici je imel pred l. 1615: pošteno slovensko ime »Stran«, in naše vinoróдно *Šmarije* se je imenovalo nekdanj »Stegovci«, kakor se še zdaj imenuje mali oddelek šmarijske občine.

Jasno je, da so mnogi kraji ob pokristjanjenji prejeli novo ime po sezidani cerkvi (Cerkno, Cerknica), ali pa po svetniku, kateremu je bila nova cerkev posvečena, n. pr. *Sežana* na Krasi po sv. Suzani, čije kapelica se pozna še zmerom na severni strani današnje kraške metropole. Čudno je, da so ravno imena, ki so nastala od cerkvenih

¹⁾ Hrvatje, stanujoči okoli Devina (nemški Theben) pri Požunu, imenujejo ta kraj Tibanj. Iz tega razumevamo, zakaj so Nemci naš jadranski Devin nazvali »Tibayn«. —

patronov, zelo pokvarjena in dandanes skoro nerazumna. Takó bode malokdo véroval, da je ime *Sveto* (Suto) nastalo iz »sveti Tilih«, ali *Sužid* iz »sv. Egid« (čitaj: Ežid), *Sutomiščica* (blizu Zadra) iz »sv. Eufemija«; *Sutikva* (blizu Spleta) iz »sv. Tekla«; *Sukošjan* (blizu Zadra in blizu Spleta) iz »sv. Kancjan« (Kocjan); *Sutomore* (na mnogih krajih po Dalmaciji) iz »sv. Marija«; *Stomrte* iz »sv. Marta«; *Sunaksim* iz »sv. Maksim«, a *Sustina* iz »sv. Justina«. — Zato je potreba zlasti pri takih krajevnih imenih mnogo pomnje, da se ne vtihotapi kaka napačna pisava in zarad tega napačna razlaga.

Ker so torej krajevna naša imena tólike važnosti, zato je potrebna največja pomnja pri zapisovanji in določevanji pravilne oblike teh imen. Prepričan sem, da se bode ne le odbor za nabiranje teh imen, nego tudi večina nabiračev ravnala po vzgledu sličnih imenikov drugih národov, n. pr. Švicarja J. J. Eglia »Nomina geographica« in Umlaufa »Geographisches Namensbuch« in da se poučí tudi iz Kümmelovih razprav »Die Anfänge der deutschen Cultur in Oesterreich«, in iz Kronesovih spisov.

Ali ipak želim slavni odbor in gospode nabirače opomniti na naslednje okolnosti:

a) da bi se nabirala krajna imena tudi ónih dežel in krajin, kjer so nekdanj Slovenci stanovali, a sedaj ne stanujejo nič več;

b) da bi se nabiranje imen vršilo na temelji katastralnih map, ker se na njih nahaja največ lokalnih, tudi že zastarelih in torej zgodovinsko važnih imen;

c) da bi vsak nabirač izvolil ozirati se tudi na novo specijalno karto (1: 75.000) in pri tem popraviti kake mogoče napake, da mu bode za to hvaležen ne samó c. kr. vojniški kartografski závod na Dunaji (popravki se pošiljajo knjigarju A. Lechnerju, Wien, Graben 31), nego še posebno mi Slovenci, ako zvémo pristna imena mnogih stranij lepe domovine svoje.

(Konec prihodnjič.)

Vesela vožnja.

Humoreska.

Spisal Ivan Hribar.

Trdijo sicer, da človeka spametuje škoda; vender pa ne verjemite, da vsakoga. Dohtar Konec¹⁾ imel je precèj škode, ker je hlepel po svojem kónji, imel je vrhu tega še sramoto; a kdor bi mislil, da se je zarad tega spametoval, silno bi se motil.

¹⁾ Glej »Ljubljanski Zvon«, 1888, str. 757.

Preselivši se v mesto, pridobil si je po spretnosti svoji precejšnjo prakso. Ker je bil dohtar Konec tudi sicer prijaznega vedenja in ni o vsaki priliki razodeval zdravniškega načela, da se uljudnost nikakor ne strinja z medicinskim znanjem, pridobil si je takisto med meščani mnogo prijateljev. Kjerkoli je bila kaka večerna zabava, tam si gotovo našel dohtarja Konca, ki je — da spravi v čast svoje ime — ostajal vedno do — konca. Na vsakem domačem plesu je bil navzočen, saj je bil samec, zatorej vsekako imenitna osoba v indeksu »dobrih partij«. Matere, katerim je bila skrb za svojih doraslih in dorastajočih hčerâ srečno bodočnost, védele so uravnavati vabila takisto, da dohtar ni mogel odrekati. On je sicer tudi sam plesal rad; ali delali bi mu vender veliko krivico, trdéči, da je rad pohajal take domače zabave. Le óni, ki vedó, kakšne hekatombe ponesrečenih improvizacij, dolgočasnih deklamacij in vodénihi dovtipov se o takih prilikah polagajo na žrtveník boginje gluposti, razumel nas bode, zakaj se dohtar Konec, ki je bil pameten človek, ni mogel spoprijazniti s takimi zabavami. A kaj se hoče! Človek je mnogokrat suženj svojega poklica. Takó tudi naš dohtar. Naj bi ne bil vzprejel jednega povabila — gorjé mu! Užaljena gospodinja ne bila bi več pustila dobrega lasú na njem in ker je ženski svét mesta, v katerem se je bil naselil dohtar Konec, kadar gre za obiranje kakega moškega, solidaren kakor malokje, bilo bi to kolikor tóliko v kvaro njegovi praksi. Izkušeni dohtar je to dobro védel in zato se je rajši žrtvoval.

Resnično rad pa je naš dohtar zahajal na takoimenovane »jour fixe«, katere so nekateri prijatelji prirejali v stranski sobi gostilne pri »zeleni žabi«. Prostor, ki so si ga za te »jour fixe« izbrali, sicer ni bil prav srečen; bila je namreč podolgasta nizka soba s tremi okni in neko pod stropom skozi zid prebito okroglo luknjo, katero so evfemistično nazivali »ventilacijo«. Kadar se jih je v tej sobi zbralo le deset — in vseh »fiksovcev« bilo je do dvajset — in so si zapalili vsak svojo lulo ali smodko, tedaj so v kratkem sedeli v taki gósti megli, da jih »zelena žaba«, — takó so nazivali malo tolsto krčmaríco, katera je tem imenitnim gospodom obično stregla sama — niti razpoznavala ni vedno in se je zarad tega večkrat dogodilo, da je zamenjavala naročena jedila in pila, kar je vselej vzbujalo precéj sméha.

Navzlic temu nedostatku pa je bilo v »tunelu« — takó so nazivali fiksovci zbirališče svoje — vedno jako veselo in vsi so že težko pričakovali sobot, katere so bile odbrane za te shode. Pa kaj bi tudi ne bilo veselo? Saj so se zbirali le možje jenakih načel in jednakega

prepričanja. Naj je tekla govoricca o čemer koli, načelnih nasprotstev ni bilo nikdar med njimi.

Kar je to družbo posebno odlikovalo, bil je pa sveži humor, ki je vladal v nji. Naj se je govorilo o politiki ali o književnosti, vedno je bilo takih, ki so z duhovitimi svojimi opazkami vedeli vzbujati zanimanje in veselost. Tudi tekoči dogodki so se razmotravali navadno z vesele strani in da je kdo nepoklicanih ljudij mogel skrivaje pogledati v to družbo in bi bil videl, kakó neprisiljeno in veselo ji teče zabava, moral bi si bil misliti, da takó srečnih ljudij, kakor so sobotni gostje v tunelu pri »zeleni žabi«, ni pod božjim solncem nikjer več.

Presezalo bi okvir pripovedčece naše, ko bi hoteli opisovati vso to znamenito družbo. Dosti bodi, ako konštatujemo, da je naš dohtar Konec, ki ni poznal slasti srečnega rodbinskega življenja, nahajal v nji največ zadovoljnosti. Ker se pa srca najlože razumévajo sorodna, zato je tudi naš dohtar, dasi je gojil prijateljstvo z vsemi fiksovci, najrajši in največ občeval s pisateljem Kreménom; kajti nazori o svetu in življenju in sodba o človeštvu, kakor jih je imel Krèmen, ujemali so se prav čudovito z njegovimi nazori in z njegovo sodbo.

Krèmen je bil mož izrednega znanja. Dasi ni bil medicinec, temveč pravnik in je zatorej pripadal stánu, kateremu je mnogo do uljudnosti in družbinske uglajenosti, vender je bil v tem oziru pravo nasprotje svojemu prijatelju Koncu. V ponašanju svojem je bil nekako mrzel, rekli bi skoro oduren, in svet, ki sodi po površnosti, dejal je, da ga ni neuljudnejšega človeka od Kreména. A kakor v prirodi mnogokrat rasó najbujnejše in najpisanejšé livade na ilovnatih tléh, pod divjim od vetra in dežja izpranim kamenjem pa se skrivajo najznamenitejši zakladi zláte rude: takisto je tudi pod osorno zunanostjo Kreménovo utripalo zláto srce. Občujočemu s prijatelji se mu je otajala ledena površnost; izginil je tožni izraz plemenitega lica in preprosta, toda dovtipna govoricca njegova se mu je usipala čez ustna jednako šumnemu glásu górskega potočka.

Ker je bil Krèmen izboren pisatelj in se je mnogo bavil tudi s politikó, govorilo se je, kadar je bil on navzočen, malone vedno o književnosti ali o političnih dnevnih dogodkih. O vsem je imel svojo sodbo, katera je bila prijateljem njegovim vedno merodajna. A tudi dobre volje je znal biti. Ker se je to zarad resnóbnega njegovega značaja dogodilo prav redkokdaj, zato so prijatelji njegovi vsak takšen slučaj smatrali za nekak praznik in ga proslavili navadno s tem, da so po kake pol ure ali tudi delj preko navadnega časa posedeli v tunelu pri »zeleni žabi« in pogledali nekoliko globóče v kozarce.

O neki taki priliki se je hotel Krêmen pošaliti s prijateljem Koncem. Kazálec velike okajene ure v tunelu je lezel ravno čez dnevno pregrajo in nekateri udje družbini so šteli ravno črte na belem miznem prtu ter pripravljali denar, da poravnajo račune o po-
užitem pivu in cvičku, ko se oglasi Krêmen: »I, počakajte no še malo, nam bode Konec povédal, kakó je kupoval konja v Kolibji vasi.«

Krêmen se je pri teh besedah nekako pomenljivo namuznil; ostala družba pa je kakor na povelje obrnila oči v dohtarja, ki je zadrego svojo hotel skriti s tem, da je pograbil kozarec in srkal počasi iz njega kisko njegovo vsebino.

»Kaj? Konec je kupoval konja?«

»Za ježo, ali kaj?«

»Menda je le mešetáril, da si je káj prislužil, ker ni imel nič zdravniške prakse.«

»Kaj še, jezdaril je; le pogledjte ga; na kónji je moral biti nebeška prikazen!«

Take in jednake zabavljice so se vsipale iz ust navzočnih góstov, ki so se spustili v glasen smeh.

Dohtar se je spočetka nekoliko jezil in odstavivši kozarec od usten je dregnil Kreména pod rébra, češ: »káj nisi mogel molčati!« Ali konečno je le uvidel, da bi mu resnoba v tej družbi in v tej uri pristojala káj slabo. Začel se je torej smijati tudi sam.

»Molčite no, prismode! Vsak človek mora kdáj storiti kako brezumnost in vsaka izkušnja je nekaj vredna.«

Ko se je takó udal sam, jeli so siliti vánj, naj jim pové kaj o svojem talentu za konjsko kupčijo, in Konec jim je za glasne veselosti pripovedoval o svojem konji takó, kakor je ves dogodek že znan čitateljem »Ljubljanskega Zvona«.

»Živio doktor! Ti pač bolje znaš rane šivati, nego konje kupovati,« oglasi se nekdo iz družbe, ko je končal Konec svoje pripovedovanje.

»In dekleta ljubiti,« pristavi drugi.

»Ne tajim, da bi ne bil večji zvédenec, kar se tiče deklet; a to vam rečem, da bi me sedaj tudi nikdo več s konjem prevariti ne mogel.«

»Presamosvéstno govoriš,« pokara ga Krêmen. »Jedno kobilo si imel in prej se nisi pečal s kónji, pa jih hočeš kar brž takó dobro poznati. Le pústi konje, prijatelj!«

Mali vzroki imajo časih velike posledice, iz iskrice je nastal že večkrat velik požar. In pohlevna ta opazka Kreménova je bila vzrok, da je z elementarno silo provalilo žaljeno samoljubje Končevo.

On ni bil človek, ki je mnogo razmišljal. V vsem svojem ravnanju je bil nagel. Marsikaj je storil v trenutku neke duševne razdraženosti, marsikaj ukrenil, kar bi bil opustil, ko bi si bil stvar količkaj premislil; trma njegova in neki napačni nazori o časti pa so bili vzrok, da je vsak takšen nagel ukrep tudi zvršil.

»Pa vender si bodem zopet kupil konja!« odgovoril je nekako razdraženo. »Predno bode minilo štirinajst dnij, vozil se bodem s svojim konjem in s svojim vozom k bolniku.«

Vsi prijatelji so bili prepričani, da bode to tudi res zvršil; védeli so pa tudi, da bode bržkone kupil konja prav jednako, kakor v Kolibji vasi in zato so se čule še marsikake šale in prijateljske zabavljiice, katerim se je končno najveseleje smijal dohtar Konec sam.

* * *

Ko se je drugo jutro dohtar Konec vzbudil, bil je že debel dan. Solnce mu je skozi okna sililo v njegovo spalnico, kajti prišedši zjutraj zgodaj domóv, pozabil je razpustiti zavese. Čutil je, da mu je glava nekako težka, zato je v domači svoji lekárni začel iskati pomočkov, s kakeršnimi se navadno preganjajo mački, ki ne razúmévajo, kaj pomenja beseda »kèc«.

Začel je premišljati, kaj se je bilo zgodilo v tunelu. Žal mu je bilo, da je obljubil kupiti konja; legak mrak mu je izpreletel čelo, ko se je pri tem spomnil Hvaléta in prve svoje kobile. A mož-beseda ostati je venderle hotel.

»Napósled« — takó je modroval sam s seboj — »meni v Kolibji vasi ni bilo takó jako potreba konja in voza, kakor tu v mestu, kjer me malone vsak dan po nekolikokrat kličejo na kmete in moram takó drago plačevati vozníke.«

In kolikor bolj je mislil, tembolj je prihajal do prepričanja, da brez konja več biti ne more. Samó kje in kakó ga kupiti? Pri »zeleni žabi« se je hvalil sicer, da sedaj konje pozna dobro; a samemu sebi je moral vender priznati, da je bila ta trditev presmela. Mešétarja? O sami misli na to ga je izpreletal že mraz, kajti, odkar se je bil seznanil s Hvalétom, ni imel o mešétarjih nič dobrega mnenja več...

»Bodisi, kar hoče, sam pojdem kupovat.« In vzel je v roke véliko pratiko ter začel pregledovati, kdaj bode najbližnji semenj v mestu ali v bližnji njega okolici. Do sv. Lukeža je bilo še šest dnij in na sv. Lukeža dan, našel je, da bode semenj v Suhem Dolu.

Ukrèp je bil storjen.

Takoj drugo jutro je vzel hranilničino knjižico iz srednjega predala pisne svoje mize ter jo izročil stari svoji postrežnici z naročilom, naj mu prinese iz hranilnice šeststo goldinarjev.

Ženica ga je debelo pogledala, ali vprašati si vender ni upala, čemu bode potreboval tóliko denarja. Ko je pa na poti srečala neko znanko svojo, zašepetala ji je skrivnostno: »Dohtar Konec se bode oženil.«

Da je bilo potem kmalu vse mesto polno te novice, umeje se samó po sebi, in dohtar se ni mogel zadosti načuditi, zakaj mu tisti dan popóldne nekatere gospodičine in njih matere na njegove pozdrave niso več odzdravljale takó uljudno, kakor sicer.

Konec pa nikakor ni mislil na ženitev, ampak imel je polno glavo kónj, kolésljev in kočij. Odleglo mu je nekoliko šele potem, ko je pri Petru Komatárji kupil elegantno angleško konjsko opravo, pri Janezu Cijazu pa si za tristo in petdeset goldinarjev izbral lep samótež, na pol pokrit koléselj.

Sedaj je bilo treba skrbeti še za hlev in prostor, kjer bi shranjeval koléselj. Ker je računjal Konec, da bi hlapec v mestu vender preveč stal, če bi ga najemal nalašč záse, dozorela je v njem misel, povprašati v gostilni pri »zlatem vólu«, ali bi ne hoteli vzeti mu konja v prostorni svoj hlev, spraviti mu koléselj pod streho in če bi ne bilo mogoče dogovoriti se tudi zarad hlapca in krme.

»Zlati vól« je bil z dohtarjevim predlogom takoj zadovoljen in še zahteval ni veliko; samó to si je pogodil, da mora odslej gospod dohtar priti tudi k njemu kdáj v gostilno in zajedno opozárjati prijatelje svoje, káko zlahtno kapljico tóči. Dohtar, prevesel, da se mu je največja skrb odvalila od srca, obljubil je to prav rad, ne da bi se bil prej prepričal, če je kapljica, katero priporočati se je obvezal, tudi res »zlahtna«.

Zdaj je imel le še jedno skrb: kupiti dobrega konja. Noč pred sv. Lukežem ni prav nič spal; zjutraj pa je ves zamišljen odšel iz hiše, stopil k svojemu navadnemu vozniku ter mu vélel zapreči, da ga popelje v Suhi dól.

Pripeljávši se v Suhi dól šel je dohtar Konec takoj na sejmišče za konje. Stopal je ondu med kričéčimi tolpmi mešétarjev, kupcev in prodajalcev ter si ogledával na pródajo postavljene konje. Okó mu obvisi na lisci do trinajst pestij visokem, ne ravno rejénem, pa tudi ne sestradanem. Postojí nekoliko ter si ga ogleduje. V tem hipu pri-skočíta h konju dva možá.

»Stoinosemdeset goldinarjev je vredna ta živálca, kakor krajcar. Glej, pohlevna je, kakor jagnje; teče pa po bliskovo.« — Izgovorivši to prime prvi mož konja za povódec in ga prepelje po sejmišči.

»Stoinšestdeset; če hočeš, pa udari!« — odvrne mu drugi.

»Niti krajcarja izpod stoinosemdesetih.«

V tem pristopi h konju dohtar Konec. Ona dva se spogledata.

»Ta žival je že stara,« pravi Konec in pogleda konju na zóbe, kakor bi z njih bil znal Bog vé kakó dobro brati konjsko starost.

»Gospod, če jih ima čez pet, strela me ubij na mestu!«.

»Res je, res! Vidim; zmotil sem se. Švépast je pa vender nekoliko« — opomni zopet Konec.

»Kaj, švépast? Kje ste še videli konja s takó lepimi nogami? Kakor sveče, pravim Vam. Vsa živálca kakor ulita,« začne na to zgovorno zatrjevati óni, ki je prevajal pred tem konja. Potrpežljivi bralec je gotovo že ugenil, da je bil to jeden ónih mešétarjev, ki o semánjih dnéh najrajši iščejo neizkušeni kupcev, da je kaj »zaslužka«. Konec ga je imel za gospodarja konjevega.

»No, koliko pravite, da zahtevate zánj?«

»Stoinosemdeset in ni krajcarja menj. Za stoinšestdeset bil bi ga lahko prodál že dvakrat.«

In Konec je bil žrtev zvitemu mešétarju. Sporazumela sta se bila na videz prav težko; ali da je neoprezni Konec takrat, ko je našteval dogovorjeni kúp stoinosedemdesetih goldinarjev, mogel opazovati zaničljivi posmeh za njim stoječega mešétarjevega pomagača, spoznal bi bil morebiti še on, da je osleparjen.

»Povódec mi boste dali pa po vrhu,« pravi Konec, ko je odštel denar. Hotel je pokazati, da se uméje dobro pogajati.

»Sevéda, sévéda, gospod! Povódec gre v kúp!«

In zadovoljen je bil Konec; prosil je le ónega, od katerega je kupil konja, naj ga véde ž njim na Kramarjevo dvorišče.

Morete si misliti začujenje vznikovo, ki je mislil, da so dohtarja poklicali v Suhi dól h kakemu bolniku in se ni menil več zánj, ko je le-tá nenadoma stopil prédenj in mu pokazal kupljenega lisca, rekoč: »Tega konja sem kupil. Privežite ga spredaj k ojesu, da ga vzameva s sabo.«

Rekel sicer ni ničesar, ali na tihem je robato zaklel, češ: »Vsak škrijc že hoče imeti svojega konja. Še svoj voz si kupi in ves zašlužek izgubim.«

Dohtar Konec pa se je drugi dan res že v svojem vozu in s svojim konjem peljal na Malo dobrovo, kamor so ga poklicali k bolniku, ki se je bil preobjédel gób in o katerih so, ker so ga preveč tiščale v želodci, mislili, da so bile strupene. (Konec prihodnjič.)

Književna poročila.

I.

Slovinci in 1848. leto.

Spisal Jos. Apih, profesor deželne velike realke v Novem Jičinu. — Založila »Matica Slovenska«, tisek Blaznikovih naslednikov v Ljubljani 1888, VIII+302 str.

Zadnja leta smo večkrat očitali »Matici Slovenski«, da udom svojim ne podaje prave dušne hrane; da njene knjige niso takšne, da bi privabile novih udov; da bi budile zanimanje za slovensko književnost in veselje do slovenskega čitanja v tistem »srednjem« stánu, kateremu so posebno namenjene. Poudarjali smo, da bi »Matičine« knjige družabnikom imela biti »prijetna zabava in lahko umni pouk«, in da zato ne bi smele donašati učenih razprav, za katere bi se med Slovenci pač našlo pisateljev, ne pa čitateljev. Takšnim in podobnim trditvam ugovarjali so nam z druge strani, kjer tudi niso povse krivo sodili, in takó so se bistrile misli, dokler »Matica« ni ukrenila na pot, na kateri ustreza na vsako stran ter nam daje upanja, da bo od leta do leta več Slovencev privabila med družabnike svoje. Prav letos, ob tihi petindvajsetletnici obstanka svojega, pa je »Matica Slovenska« družabnikom svojim podarila vezilo, s kakeršnim jih ni razveselila še nobeno leto.

Nikakor ne mislimo na tanko rešéto devati vsebine letošnjih »Matičinih« knjig, saj bi bilo to nepotrebno delo; le na jedno knjigo hočemo posebno opozoriti »Zvonove« čitatelje, na zlata vredno knjigo, ki je ne bi smeli pogrešati pri nobenem zavednem Slovenci. Ta knjiga se zove »Slovinci in 1848. leto«, spisal jo je profesor Josip Apih, v Novem Jičinu. V predgovoru gospod pisatelj prav primerno strinja štiridesetletnico vladanja cesarja Frana Josipa I. s prvo štiridesetletnico národnega življenja slovenskega. Potem razlaga pomen svoje knjige, v kateri je hotel pokazati, kakó se je v pozabljenem slovenskem národu leta 1848. budila národna zavest; česa so se rodoljubni možje nádejali od nove dóbe in kaj so storili, da bi dosegli národne idejale svoje. Kdor je knjigo prebral, prepričal se je, da pisatelj naloge svoje ni mogel rešiti bolje. Vsaka stran nam priča, da je knjigo spisal zaveden strokovnjak, ki nam je trezno, pravično in brez vsake strasti narisal resnično podobo usodepolnega leta. Četudi nam ne bi bil v predgovoru pokazal pota, po katerem je iz vseh kotov znašal gradiva za dragoceno delo svoje, védeli bi, koliko truda ga je stalo, da je nabral vse najmanjše dogodbe, in uverjeni smo tudi, da je do dobrega preiskal vse vire, kar jih še ni usehnilo. Gotovo srečna misel je bila, da se je gospod profesor imenitnega dela lotil zdaj, ko je med nami še živih móž, ki

so takrat orali ledino in ki nam bolj nego mrtvo pismo znajo razjasniti tedanjo dōbo ter dopolniti nedostatnosti pisanih poročil.

Predno začenja opisovati sámo leto 1848. nam gospod Apih v prvem poglavji razlaga »kulturne in politične razmere Slovencev do marcija 1848. leta* in je s tem jako povzdignil veljavo vse knjige, a ustregel je zlasti tistim čitateljem, ki niso imeli prilike, da bi se mogli seznaniti z žalostno minulosťjo národa slovenskega. Ta uvod se od ostalih poglavij loči kot posebna razprava, pisana gladko, mirno, nepristrano in takó zanimivo, da čitatelj ne miruje, dokler je ne prebere do kraja. Vidi se, da se je pisatelj mnogo in z veseljem bavil s preučevanjem kulturnega in socijalnega stanja našega národa. Bogato tvarino zgodovine 1848. leta pa je v ostalih poglavjih razvrstil tako: 2. Viri preobrata, 3. Marčevi dnevi, 4. Národní program, 5. Boj proti Frankobrodu, 6. Prepír o bojah, 7. Národní organizacija, 8. Volitve za državni zbor, 9. Slovenski program in deželni zbori, 10. Slovenski poslanci na dunajskem državnem zboru, 11. Slovenci in vstaja meseca oktobra, 12. Slovenske zahteve in pridobitve, 13. Iz državnega zbora v Kromeríži, 14. Slovenci v ustavnem odboru, 15. Dopolnilne volitve za národno skupščino v Frankobrodu, 16. Razpust državnega zbora in oktroyana ustava.

Že ta gola vsebina nam priča, koliko se zavéden in delaven rodoljub slovenski iz te knjige more naučiti. Videl bode, kakó skromne so tedaj bile terjatve nekaterih prav odločnih národnih móž, na drugi stráni pa se bode prepričal, da so potrebo nekaterih naprav, ki se dandanes marsikomu zdé prenapete želje, spoznali vsi previdni in mirno sodeči možje, in da se jih je celó med slobodoumnimi in poštenimi Nemci našlo, ki so jih zagovarjali. Take naprave bi bile zjedinjena Slovenija in slovensko vseučilišče v Ljubljani. Niti sam nadvojvoda Ivan ni v potezanji za zjedinjeno Slovenijo videl nobenega rovarskega začetja, ampak pritrđil je, da bi takšno zjedinenje vseh slovenskih dežel bilo za národ naš in za državo jako koristno. Apihova knjiga nas učí, da nam nikakor ni smeti obupati v národnem svojem delu, zato ker se nam še dandanes niso izpolnile vse skromne in pravične terjatve leta 1848. Saj smo temu mnogo tudi krivi samí. Največja ovira je bila ta, da je leto 1848. prišlo prenaľo; Slovenci še niso bili dovolj pripravljeni, niso bili dovolj zavédni, pa niti samí niso pravo za pravo védeli, česa jim največ treba, kaj jim je zahtevati. Zarad tega niso imeli jasnega, jedinega programa, pa niti tóliko niso dosegli, kolikor bi mogli. *Bodimo jedini in delajmo neutrudno* vsak na svojem polji, to je zlati nauk, ki nam ga zopet in zopet podaje knjiga o dogodbah leta 1848. Mlajši zárod bode odslej znal bolje ceniti zasluge starejših rodoljubov, pa bode tudi bolje razumeval národne bōje in doseľanje národne pridobitve;

izprevidel bode, da pri vsem napóru skrajnih nasprotnih sil napósled vender le zmaga srednja pot, a radikalni prenapeteži da navadno niti tu ne obtičé, ampak le preradi uskočijo v drugo nasprotje. Primerov ne treba dolgo iskati v Apihovi knjigi.

Kaj zanimivo in poučno je, kakó so Nemci leta 1848. sodili o slovenskem národnem delu, in kakó so nam zlasti na Štajerskem bili mnogo prijaznejši in pravičnejši nego dandanes; v samem Nemškem Gradcu so Slovenci imeli veljavo, ki je danes nikakor nimajo. Res je sevéda tudi to, da so Nemci takrat Slovence snubili za zaveznike zoper staro vladavino, pa so jim dovolili marsikaj, kar bi bili pozneje morebiti zopet preklicali. Dogodbe leta 1848. nas učé, da, kdor je res slobodoumen, ta je tudi pošten in pravičen, in ne odreka drugemu slobode, ki jo terja záse. Ravno med Nemci se takrat ni pogrešalo takih poštenjakov, zlasti med tistimi, katerim se ni omajala zvestoba do cesarskega roda habsburškega in v katerih je še zmeraj bilo avstrijsko srce. Prebiraje Apihovo knjigo se bode marsikdo čudil, da je pod raznimi slovenskimi adresami podpisanih tóliko móž, ki so danes v nasprotnem nemškem taborji; čudil se bode, da so se za nemški jezik potezali móžje, ki smo jih do njih smrti šteli med prvake slovenske. Take prikazni so vredne premišljevanja, ki gotovo ne bode ostalo brez koristnega pouka za prihodnost. Kakor nam 1848. leto kaže nezanesljive značaje v pravi svetlobi, takó nam vzbujajo spomin na delavne, a že pozabljene móžé, kakeršen je med drugimi bil profesor Martinjak. Čitajoči krepke, jasne in lepe besede Matija Majarja, obžalujemo, da je ta vrli móž velike darove svoje pozneje raztrosil za ideje, ki se ne dáó uresničiti, namesto da bi jih posvetil národni knjigi. Iz Apihove knjige se jasno vidi, kakó odločni in zavédni domoljubi slovenski so živeli takrat na Dunaji, na čelu jim dr. Dolenc in dr. Miklošič. Kakor zvezda sévernica pa nam se v Apihovi knjigi izmed vseh drugih imen sveti ime doktorja Janeza Bleiweisa; tu nam se prav jasno kaže Bleiweis oče in vodnik národov; nihče ne dela tóliko, kolikor on; nihče ne svetuje takó trezno in premišljeno, kakor on, ki vedno misli na prihodnost, pa se ne dá premotiti od begočega oduševljenja. Kranj je ponosen, da je v njegovi sredi vzrasel takšen móž, pa se je že takrat odlikoval kot najrodoljubnejše mesto slovensko.¹⁾

Pisava gospoda Apiha je gladka in se dobro bere, a kar se tiče oblik, težko je rěči, kaj je njegovega, kaj pokojnega profesorja Raiča, na katerega nas pisatelj v koněčni opazki sam opozarja. Naše mnenje, ki ga pa nikomur nečemo vsilovati, je to, da smo Slovenci v jeziku vse premalo konservativni.

¹⁾ Zlasti opozarjamo na peticijo na 82. str., katero je začetkom aprila 1848. l. poslalo mesto Kranj deželnemu zboru kranjskemu. Iz nje radikalne in odločno národne vsebine se pač vidi, da je takrat živel v Kranji — dr. Prešeren! Ured.

Prav po nepotrebnem, celo v škodo literarne vrednosti, začeli so nekateri pisatelji besede iz vseh slovanskih narečij rabiti tam, kjer imamo dobro domačo, razumno vsakemu drugemu Slovanu. To nikakor ne velja, zlasti ker pisatelj časih take besede rabi v napačnem pomenu. Že večkrat smo čitali besedo »prilčno«, kjer je pisatelj mislil reči »o priliki«; »prilčno« pa je hrvaška beseda in pomenja »precēj«, nemški »ziemlich«, a ne »gelegentlich«. Pripetilo nam se je tudi že, da nam je tiskarski popravljavec besedo »živio!« skazil v »živijo!« Vsakdo nam bode pritrdil, da takšna mešanica na nobeno stran ne velja; rabimo torej slovanske tuje le tam, kjer nam jih je res treba. Kakor sploh, velja tudi o jeziku, da je vsak dober Slovenec dober Slovan. Dalje nam ni vseč posiljeno prestavljanje zloženih nemških besed, kakor n. pr. »sodržavje«. Ne pozablajmo nikdar niti tega, da je slovenski jezik glagolski jezik, pa se na vso moč ogibajmo glagolskih samostavnikov. Sevėda, čisto izogniti se jih ne moremo, ali zato jim le ne smemo dati prevelike slobode in veljave v slovenski pisavi. Mislimo tudi na to, da Slovenci pišemo res za narod, a ne samó za nekatere izvoljence; zato nam treba pisati konkretnije, to je, kar najmenj mogoče abstraktno. A da je slovenskemu pisatelju slovenski misliti, tega ne trebamo poudarjati, dasi to ni vselej mogoče človeku, ki se mnogo bavi s tujo književnostjo. Če se pisatelj prelepe knjige »Slovenci in 1848. leto« ni vedno držal teh načel, zato njegovo delo prav nič ne gubi od velike vrednosti svoje; saj so te male opazke zgolj naše misli, ali povedali smo jih, ker se nam je ravno ponudila prilika. Prepričani smo, da drugi sodijo o tem drugače, in prav mogoče je, da obvelja njih sodba.

Ponavljamo še jedenkrat, da Apihove knjige ne bi smeli pogrešati pri nobenem rodoljubnem Slovenci, a kdor je nima, naj se podviza, da si jo omisli, predno poide mala zaloga. Če je zgodovina že sploh »učiteljica življenja«, gotovo so zgodbe 1848. leta najboljše kašipot za narodno življenje naše. Te zgodbe budé nam zdaj žalostna, zdaj vesela čustva. Žalostna, če pomislimo, koliko upravičenih terjatev in prošenj se Slovincem niti nad štirideset let ni izpolnilo; a veselih, ker ne moremo tajiti, da smo v teh štiridesetih letih marsikaj dosegli, na kar rodoljubi leta 1848. niti mislili niso. Prav te zgodbe pa pred vsem svetom jasno pričajo, da so Slovenci vsekdar in celo v burnem letu 1848. ostali zvesti in udani svetlemu rodu habsburškemu, kar treba pri vsaki priliki poudarjati, zlasti pa letos, ko praznujemo štiridesetlėtnico cesarja in kralja svojega Frana Josipa I. »Matici Slovenski« pa še posebna hvala, da je na spomin te redke oblėtnice izdala takó lepo knjigo. Završujė te vrste, s katerimi smo hoteli »Zvonove« čitatelje opozoriti na Apihovo knjigo ter jim jo kar najbolj priporočiti, ne moremo zamolčati želje, da bi nas tudi »Hrvaška Matica« razveselila s po-

dobno knjigo »o dōbi ilirski«, tej preimenitni dōbi v razvoji hrvaškega in slovenskega národa. Zdaj še živé možje, ki so takrat bili veljavni in delavni, pa bi marsikaj mogli pojasniti in povedati, kar nikjer ni zapisano; kadar teh ne bode več med nami, takrat bode mnogo teže spraviti na dan tako knjigo in marsikaka zanimiva dogodba bode pozabljena za vselej. Gospod Apih pa naj nas kmalu zopet iznenadi s kako monografijo iz slovenske prošlosti; saj je pokazal, da ima za to obilo potrebne zmožnosti in dobre volje.

Josip Starč.

Nova slika Jurija Šubića.

»Marijino obiskovanje.« Slika za véliki oltar na Rožniku; naslikal Jurij Šubić v Parizu.

Ta slika, ki je razstavljena zdaj v novem deželnem muzeji ljubljanskem, nov je dokaz o vspešnem napredovanji velenadarjenega našega rojaka na polji cerkvenega slikarstva. Ne samó, da se nam je na nji izkazal mojstra, kar se tiče uglobljenja v dano mu snov, v koncepciji iz blagovéstniškega poročila zajete ideje ter v uprizorjenji opisanega dogodka, temveč s tem najnovejšim delom svojim prepričal nas je slikarski naš prvak, da si je prisvojil tajnosti moderne (francoske) koloristike, kateri rabi óni čarobni »clair-obscur«, o katerem nekdanji slikarji niso imeli niti pojma.

Káj genijalno predočuje tu naš umetnik zgoraj navedeno epizodo iz Marijinega življenja, katero opisuje evangelist Lukež v I. poglavji od 39. do 56. vrste.

Dejanje: prihod in vzprejem Device Marije se vrší pred Zaharijevo hišo. Marija, prijavivši, po iztočnem običaji na oslu, v izpremstvu svojega zaročenca, sv. Jožefa, stopila je raz sédlo ter se približala hišnemu vходу. Po stópnicah doli hití nji naproti, z razprostrtima rokama, teta njena Elizabeta, pozdravljajoča z glasnim vzklikom preljubljeno netjakinjo svojo. Za Elizabeto prihaja izpod vhodnih vrat oneméli nje mož Zaharija, oprijemajoč se z desnico ob hišno obdvérje. Marijin ženin, ki je ostal nekoliko zadaj, motri ves ginen radostni vzprejem izvoljenke svoje.

Te četiri pojedine osebe, katerih vsaka je drugače postavljena in z obrazom drugam obrnena, razvrstil je slikar káj spretno ter jih ubral v slikovito skupino, ki je prošinjena s prav dramatiško živostjo, da se gledalcu dozdeva, kakor bi poslušal mojstersko harmonizovan četverospév. Dasi je vsak posamičen obraz videti z druge, povse različne platí, usredotočeni so vendar vsi v živahnem medsebojnem zanimanji, katero jih spaja v dražestno

celoto. Marija, glavna oseba te evangeljske idile, stoji v deviški svoji visokosti, tu na sredini slike, v osvetljenem ospredji, dočim so ostale tri osebe razpostavljene v prelepem razmerji okrog nje: Elizabeta Mariji nasproti, med njima, nekoliko više gori, stari Zaharija, Marijin izpremljevalec, sv. Jožef pa v skromnem ozadji. In kakó se vsa četvorica ljubeznivo gleda — to se ne dá opisati, temveč je treba videti na svoje oči! In pa, koli značilno nam predstavlja velespretni slikar vsako posamično osebo opisane skupine! Deviško roditeljico božjega sinú je upodobil v nežni, vitkovzrasli, jedva razcvéli deklici, z bistrim, svežim in cvetočim obličjem. Njeno teto nam je predočil v sivolasi matroni, z nekoliko obilejšim životom. Izvoljenca Marijinega je naslikal v krepki moški dóbi, sv. Zahariji pa je podelil čestitljivost starosti z osivelo glavo in dolgo sivo brado. Kaj zgovorne so fizionomije vseh obrazov; zlasti očém vé naš Šubić udihniti vso iskrenost duše — to se razodeva najbolj iz Zaharijevega pogleda, kateri izraža svojo radost na Marijinem obisku z očmi, ker veselja, onemelec, ne more razodeti z jezikom. Sploh so vsi štirje obrazi proizvedeni z veliko marljivostjo. Obrisi jim je plemeniti, klasiški, izraz povse duhovit, takorekóč govoreč, inkarnat jasen in prirodni, z uzornim realizmom navdihnen. Obrazom jednako izrazno-realistično je naslikana posamičnih oseb obleka, in sicer kar se dostaje genijalno nji ubrane draperije, kolikor tudi z ozirom na velepomembno njeno bojilo, s katerim je večši poznavatelj bôjeslovnih tajinstvenostij, zlasti pri obeh ženskah, kaj zgovorno označil dotičnice mladost ali starost. Marija, mladostna devica, oblečena je z živobôjno, rdečo haljino, katero ima pregneno z intenzivno osvetljenim, sinjzelenkastim plaščem, sv. Elizabeta pa s temnim, medlovijoletnim odelom, kakor pristoja njeni dóbi . . .

Takó je slika vestno in premišljeno zdelana v vseh svojih podrobnostih ter mojstersko završena v skupni svoji celoti. In kakor razmerno sestavljena skupina imenovanih četririh oseb med seboj, istotako harmonizuje ž njo i pokrajinsko ozadje, nad katerim se razpenja vedro, z iztočnim sijajem napojeno podnebje. Kakó blagodejno-izpremembeno sta tu razdeljeni svetloba in senca, kateri prehajata druga v drugo v ljubeznivih nijansah, zlivajoči se v blaženo harmonijo. Skupni kolorit slike, dasi toli bister in živ, toli je nežni in mehák, ublažen in mil, z nekim bajnim svitom oblit, da očara vsakega gledalca. Pravi učinek te milobôjne Šubičeve slike se bode spoznal stoprav takrat, kadar bode umeščena v novi oltar od snežnobelega kararskega marmorja, kateri se zdeluje za zgoraj imenovano podružnico na Rožniku.

Kakor je razvidno iz dotičnega načrta, dal bode razborni frančiškanski župnik, preč. g. P. Kalist M e d i c okrasiti po slavnem našem umetniku vso Rožniško cerkvo s slikami »al fresco«. Naj bi ga posnemalo vse naše če-

stito svečeništvo, da izginejo tiste odurne pleskarije, ki se nahajajo po mnogih cerkvah širom naše domovine, in se nadomestijo z dostojnimi, umetniški dovršenimi slikami, katere bodo pripomogle vzbujati p r a v o pobožnost.

V. Holz.

Ganglov »Vodník.«

Od mladih nog že, ko sva še hodila v metliško ljudsko šolo, poznam Gangla; po dolgi ločitvi sva se našla petnajst let pozneje na dunajski akademiji. Kakó trnjeva je bila njegova mladost, kakó mučno njegovo življenje, kakó vztrajna njegova previdnost, da je prodril njegov talent na dan, to opisati ni naloga denašnjih mojih vrst.

Ko sva se 1885. leta sešla na Dunaji, stopil je ravno po nasvetu g. prof. Hellmerja v njegovo kiparsko šolo na umetniški akademiji. Z ne navadno, dà, strastno pridnostjo se je učil vsem umetniškim in znanstvenim predmetom. Kar se posebno zadnjih tiče, nisem se mogel načuditi bistremu njegovemu umu, da mu je bilo môči, dosedanjemu umetniškemu rokodelcu s tremi razredi ljudske šole, poslušati znanstvena predavanja svojih profesorjev, a jeklena njegova pridnost je zmagala vse ovire. Pri umetniških predmetih ga je vodil v prvi vrsti velik njegov dar in pa velika spretnost in tehnika v vseh strokah kiparstva. Krasno razpelo od lesá, sedaj svojina g. kanonika Kluna, pridobilo mu je na obrtni šolski razstavi v Nemškem Gradci prvo darilo z diplomo, in lepa Madona v reliefu, sedaj svojina g. dr. A. Mošeta, vzbudila je v avstrijskem muzeji na Dunaji občno pozornost.

Plod prvega leta na akademiji bil je med drugimi izvrstnimi šolskimi studijami, mojstersko modelovani doprsni portrét g. prof. Šukljeta, razstavljen v dvorani umetniške družbe na Dunaji; drugo šolsko leto je studiral marljivo akt (golo človeško teló).

Kakó sem se začudil, ko mi pomladi 1887. leta Gangl pové, da prevzame zvršitev Vodníkovoga spomeníka — drugo leto na akademiji, a da prevzame takó veliko, monumentalno delo, to se mi je zdelo prepogumno. Globoko, radostno sem vzdihnil, ko mi veselo odkrije zaboj in ugledam majhen, marno zdelan, mičen osnutek, voščeno bronsirano podobico na marmoriranem postamentu --- Vodníkov monument. Po sklenjeni pogodbi je dobil v Pratru pri g. prof. Hellmerji atelier in počel je oduševljeno, ali jako vestno in temeljito studirati.

Prva studija, 46cm visoka statuveta, kaže nam kakih 30 let starega malo previtkega Vodníka v prepasaném talarji z lepó drapiranim plaščem, katerega levi del slikovito pokriva kos grškega stebra, na katerega se naslanja vsa podoba; plašča drugi del tiščí gracijozno desna roka k telesu, v

levici drži zvito listino. Razločuje se od osnutka v tem, da podoba stoji mirno z ravnotežjem na levi nogi, da glava gleda na levo stran, in da je vsa podoba marljivo modelirana in po narodi prestudirana.¹⁾

Sedaj se je lotil druge večje studije, katera je dosegla že polovico prirodne človeške velikosti. V glavnih motivih se ne razločuje veliko od prve, samó postava je čvrstejša, gibanje telesa mirnejše, obraz starejši, nekatere partije še plastičneje modelirane in v vseh drobnostih tehnično izdelane. To podobo je dokončal sredi novembra 1887. leta; v mavec lita in bronirana se nahaja sedaj v ljubljanskem muzeji.

Ker se ni dalo v atelieru kuriti, popustí čez zimo Vodnika; a ni dolgo počival — čez jeden mesec že sem videl fino modelirani, jako slični doprni portrét g. barona Schwegela. Vrnivši se zopet v šolo je pridno studiral in začetkom pomladi izgotovil krasno podobo mladega Davida s pračo. Kakó je Gangl to preprosto šolsko studijo golega akta porabil v divno kompozicijo, to je jako imenitno. Šibkemu telesu mladega dečka je vtisnil óno fino individuálnost, katero je silno težko pogoditi pri razvoji dečka v mladeniča. Kompozicija je jako realistična, tehnika virtuozna, vse partije polne življenja, vse delo pa znak finega umetniškega ukusa. Želeti bi bilo, da bi se med Slovenci našel mecen, ki bi si omislil ta kip v marmorji ali bronu — krasil bi najlepši salon.

Pomlad je prišla, Gangl zapustí občno kiparsko šolo in stopi v špeciálno šolo slavnega kiparja Zumbuscha, kateri ga z veseljem vzprejme. Z novim veseljem, novimi idejami se počne začetkom junija 1888. leta pripravljati na zgradbo originalne Vodnikove podobe. Nadprirodno razmerje 2 m 45 cm visoke postave delalo je umetniku mnogo truda, dokler se ni privadilo okó dimenzijam. Krepkó je rasel Vodnik in ko sem imel priliko videti dovršeni akt, občudoval sem trdno stanje, lépo razmerje, prirodno gibanje in harmonične linije telesa in dovršeno modeliranih plastičnih udov. Z vedno večjim oduševljenjem je delal umetnik in največje delo, modeliranje draperije, šlo mu je hitro in srečno od rók. Koncem novembra meseca sem častital srečnemu Ganglu o dovršenemu Vodniku. To je bil v resnici drug Vodnik, ki se ne opira na prejšnje studije. Kompozicija, kakó naj bi ustvaril Vodnika — duhovnika, pesnika, učitelja, v kakem kostumu, vrhu tega brez avtentičnega portréta, bila je najtežavnejša stvar pri spomeniku. Starinska oprava duhovska, preprosti prepasani talar, dolgi trojnati plašč, nizka čepica in nizki čevlji z zapónami značijo nam duhovnika. Krepkó je vrgel umetnik čez desnico, držečo zvitek listin, znak pesništva, konec slikovito drapiranega plašča, katerega je na studijah še nekako baletno-gracijozno privzdvigala; levica pa, katera je prej držala liste, iztegnena je z govorniško

¹⁾ To statuetto, v mavec vilito, bronirano prodaje umetnik po 20 glđ. komad. Pis.

gesto in znači učitelja. Levi del plašča, pokrivajoč prej grški steber, kate-rega več ni, leze z rame in se v slikovitih gubah ulamlja na tleh. Plastično se modelirajo krepki udje pod lépo draperijo, katere tehnika pri obdelovanju različnih suknenih tvarin nam kaže vso spretnost umetnikovo. Na desno, s pogledom nizdolu obrnena glava je jako karakteristična, obraz z markantnimi potezami je kolikor mogoče sličen navadni podobi Vodnikovi; lepi čvrsti gorenjsko-slovenski tipus z dolgim nosom, močno spodnjo čeljustjo, dobrodušnim pogledom in visokim fino modeliranim, suhim čelom je izvrstno pogojen; poteze okoli polnih, malo odprtih ustnic značijo veseljaka. Nizka okrogla čepica pokriva preproste, na čelo razčesane lase; nikjer ne draži očij óno predrobno obdelovanje malenkosti na škodo celote, ki takó rado zavede mlade umetnike. Plemenita preprostost, monumentalni mir celote kontrastuje povoljno z življenja polnimi podrobnostimi.

Kompozicijsko in tehnično nalogo je Gangl zvršil izvrstno, označil nam je Vodnika duhovnika, pesnika, učitelja in veselega Slovenca in to takó srečno, da ga, ne samó domovini, nego vsemu svetu ponosno sme pokazati.

Podobi primeren je tudi postament, čegar največja lepota je lépo razmerje posameznih delov in monumentalna preprostost brez posebne arhitekture, brez vsega dekorativnega nakita. Loči se v tri dele; spodnji 0,7 m visoki del obstoji od 3,5 m široke podlage in dveh stópníc, na katerih leži srednji 1 m visoki, jako počasi v piramido prehajajoči, kvadratični, del, na tem se vzdiguje gorenji 1,2 m visoki tudi kvadratični, a malo hitreje v piramido prehajajoči kamen z lepo, 0,33 m visoko korono. Na tem delu je projektiral umetnik liro z lovorovim vencem, toda misel se je radi prevelikih stroškov opustila; le ime »Vodnik« zgoraj odprt na pol lipov, na pol lovorov venec in besede

»Ne hčere, ne sina
Po meni ne bó,
Dovòlj je spomína:
Me pésní pojó.«

krasile bodo postament. Razven spodnje, temnejše podlage, bode ves postament od lepega repentaborskega sivega kamena; višina postamentu je 3,23 m, podobi 2,45 m, vsemu spomeníku tedaj 5,68 m; za prostor pred ljubljansko gimnazijo imponantno razmerje.

S tem je Gangl svoje delo dovršil; vlivanje v bron in kamenoseško delo, upajmo, bode tudi spomladi srečno gotovo, in takó bode praznoval národ slovenski najbrž že julija meseca veliko národno slavnost, ko se bode odkrival prvi večji, národni spomeník, posvečen prvemu slovenskemu pesniku in buditelju, in ustvarjen, kakor vse kaže, tudi od prvega sedanjega slovenskega umetnika-kiparja.

Jos. Gustin.

L I S T E K.

Štiridesetletnica Njega Veličanstva presvetlega cesarja bila je prav po želji blagega vladarja, ki tega dne ni hotel slaviti z blestečimi slavnostimi, ampak z deli prave krščanske ljubezni, slovenskemu narodu in zlasti beli Ljubljani bogat izvor plemenitih ustanov! Dne 2. decembra t. l. se je položil v Ljubljani ogelni kamen otroški bólnici, odprl se je slovesno deželni muzej »Rudolfinum«, a dne 3. decembra se je odprla tóliko zaželena strokovna šola za lesni obrt in za umetna ženska ročna dela, ki pod spretnim svojim vodstvom ob živahni udeležbi obeta deželi naši v marsikaterem oziru veliko koristi in obrtnega napredka.

Zlasti pa mora od vsega srca veseliti vsakega domoljuba velikanski dar, katerega je ob štiridesetletnici Nj. V. gospod *Jožef Gorup*, véliki trgovec v Reki, domovini položil na oltar. G. Gorup je namreč odločil 50 000 gld. za ustanove gojenkam višje deklške šole, katero bode osnovati v Ljubljani, 60.000 gld. glavnice pa za ustanove vseučiliškim dijakom slovenske národnosti. Vrhu tega se je g. Gorup ponudil, da kupi deželno bólnico v Ljubljani za 120.000 gld. in deželni odbor kranjski je to ponudbo tudi vzprejel. Konečno seveda mora kúp potrditi deželni zbor. Od deželne bólnice pa g. Gorup pridrží sebi samó *bólničini vrt*, vsa poslopja, vredna nad 70.000 gld., pa je namenil pokloniti mestni občini ljubljanski, da jih porabi za višjo deklško šolo in tudi od vrta prepušča še mestu 15 m široko progó, da odpre nove ulice med Dunajsko in med Resljevo cesto.

S tem je g. Gorup izpolnil gorečo željo vsakemu prijatelju stolnega mesta našega, željo namreč, da bi se premestila mrtvačnica in bólnica z najlepše in najživahnejše mestne ceste ljubljanske. Za novo bólnico je deželni odbor že kupil prostor za Bézigradom med Dunajsko cesto in med kolodvorom državne železnice.

Bibliografija slovenska. Pod tem naslovom hočemo odslej naznanjati vse nove knjige slovenske, ki se pošiljajo uredništvu našemu; o važnejših izmed njih bodemo o priliki obširneje poročali:

— **»Popotnikov«** koledar za slovenske učitelje. — 1889. — S popolnim šematizmom šolskih oblastev, učiteljišč, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirnem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanju v začetku šolskega leta 1888/9. — Tretje leto. Sestavil in založil *Miha J. Nerat*, nadučitelj in »Popotnikov« urednik v Mariboru. Tisek tiskarne sv. Cirila. —

Ta vse hvalevredna, spretno urejena in z velikim trudom sestavljena priročna knjiga je letos v marsikaterem oziru pomnožena in popravljena prišla na svetlo; takó n. pr. je pri vsaki šoli povedano število deklic in dečkov in pri imeni vsakega učitelja je dostavljena letnica, odklej služi v obče in odklej je stalno umeščen. Nedostatki, ki se nahajajo še tu in tam v knjižici, upamo, da v prihodnje popolnoma izginejo iz nje. Naj bi gg. učitelji izdavatelja združno podpirali pri njegovem težavnem poslu; vsak, kdor zapazi kako napako, naj to nemudoma naznani g. izdavatelju, kajti samó takó mu bode možno sčasoma koledar izdavatí brez napake. Izvrstni knjižici želimo še mnogo let! »Popotnikov« koledar se dobiva pri izdavatelju po 1 gld. izvod; s pošto po 5 kr. več.

— **Ocena slovenskih knjig za mladino in ljudstvo** Spisal *Anton Kržič*. Tako se imenuje droben spisec, katerega je g. katehet Kržič izdal v Katoliški bukvarni. Z verskega in učiteljskega stališča ocenjuje v njem dolgo vrsto slovenskih knjig, ki jih navadno mladini dajemo v roke. Za zdrave svete in pametno sodbo, bode g. Kržiču vsak prijatelj naše šolske mladine od srca hvaležen.

— *Zgodovinski zbornik*. Priloga »Laibacher Diocesanblatt«. Izhaja v nedoločeni obrokih (sic!). Izdavatelj in odgovorni urednik *Martin Pogačar*, tiska »Katoliška tiskarna« v Ljubljani. Naročnina znaša po 50 kr. na leto. Namen novemu strokovnemu listu je z vestnim raziskavanjem zgodovinskih virov položiti temelj škofofski zgodovini. Zatorej bude »Zgodovinski zbornik« zbiral še nenatisnene listine ter prinašal znamenite, v redkih knjigah ali pogrešno objavljene rokopise, cerkveno zgodovinske sestavke, živatopise, a tudi popolne kronike posameznih farâ. — Pred nami leže prve tri številke novega lista. V njih beremo najprej listino, s katero je nadvojvoda Ferdinand na prošnjo ljubljanskega škofa Tomaža Hrena potrdil vse od svojih prednikov ljubljanskim škofom podeljene pravice; dalje prinaša list jako korenito zgodovinsko razpravo »Stare pisane mašne bukve kranjskega farnega arhiva«, in naposled temeljito oceno dr. Napotnikove knjige »Sveti Viktorin«. Vse prijatelje domače zgodovine opozarjamo na ta znameniti zbornik.

»*Národna knjižnica*«. Urejuje Anton Trstenjak. I. zvezek. V Ljubljani 1889, 231 str. Cena 1 gld. 20 kr. — Važnega književnega podjetja se je lotil gospod Anton Trstenjak. Začel je izdavatı zbirko izvornih in iz raznih, zlasti slovanskih jezikov preloženih povestij, romanov, gledaliških iger in sploh leposlovnih proizvodov. Veseli pozdravljamo to podjetje g. Trstenjaka, ker živo čutimo, kakó tuja knjiga preplavlja slovenske naše rodbine, v katerih, dasi se štejejo za domoljubne, večkrat ne najdeš domače knjige. Veseli nas pa tudi, da je g. izdavatelj takoj s prvim zvezkom »Národne knjižnice« srečno pogodil. Objavil je v njem izvorni roman »Pobratimie«, ki ga je spisal g. dr. Jos. Vošnjak. Bralci našega lista poznajo g. dr. Vošnjaka iz prejšnjih letnikov kot jako ljubeznivega pripovedovalca; tudi širšim krogom národovim se je g. dr. Vošnjak priljubil s svojimi iz preprostega národa zajetimi povestimi, v katerih takó lepó opisuje vrline in napake kmetskega našega ljudstva. In zdaj nam g. dr. Vošnjak tudi v svojih »Pobratimih« podaje lepo in zanimivo povest, v kateri nam živo slika razvoj socialnega življenja in političnih bojov zadnja leta po slovenskem Štajerji. Za danes samó opozarjamo vse prijatelje slovenskega leposlovja na Trstenjakovo »Národno knjižnico« in zlasti na Vošnjakove zanimive »Pobratime«, o katerih hočemo o priliki še posebej govoriti. — »Národna knjižnica« se prodaja samó v lepó vezanih izvodih, kar moramo še posebno odobravati.

Odlikovanje slovenskega učenjaka. Jugoslovanska akademija v Zagrebu je učenega rojaka našega g. prof. dr. Gregorja Kreka v Gradci imenovala za svojega dopisujočega člana. Iskreno čestitamo!

Nektera duhovna opravila. Labaci 1888. Sumptibus et literis successorum Blasnik Pod tem naslovom je izšla knjiga, katero, kakor kaže že napis, naj bi rabili v prvi vrsti duhovniki. — Pri prvem pogledu mi je ugajala ta knjiga zelo, kajti oblika, popir, tisek — vse je takó pripravno in lično, kakor si morem želeti — no, znano je pa tudi, da nam novega cerkvenega obrednika res treba. O vsebini omenjene knjige, o razvrstitvi in slovnicí pa moram reči javno nekaj besed.

Da je naše slovensko ljudstvo véрно, svedoči nam naša prebogata književnost z nabožno vsebino Redka je hiša brez »pratike«, a še redkejša brez molitvene knjige. Zato pa moram grajati očitno, da so baš najrazširjenejše knjige pisane v slabi, dá, v pravi rokovnjaški sloveščini. Dandenašnji hoče biti že vsakdo pisatelj, dasi o slovnicí nima morda niti pojma. To velja tudi o knjigi »Nektera duhovna opravila«. Pisatelj te knjige ni objavil svojega imena, kar je čisto prav, kajti lovorik si ni pridobil s tem delom in morda mu je očitala vest, da slovnicé ne pozna, zato je ostal prikrit.

Vsebina omenjene knjige kaže največjo nedostatnost. Knjiga ima dva dela: I. pars prior in 2. pars posterior s pristavkom — appendix. Izvirno je že to, da ima knjiga slovenski napis in latinsko razdelitev. Prvi del nam podaje navadnejše molitve, molitve ob posebnih prilikah in potrebah. Drugi del podaje navod, kakó je pokopavati mrličie in kakó se vršé razna blagoslovila. Pristavek obseza misijonske pesmi, molitve po maši in pri obhajilu bolnikovem. — Čudim se, da urednik te knjige moléš o najpotrebnejšem svetstvu, o sv. Krstu, govori pa o pogrebu, ki po naši véri ni takó potreben. Čudim se, da urednik bolnika obhaja, ne privošči mu pa maziljenja s sv. oljem in pa papeževega blagoslova. Kakšen namen ima torej ta knjiga, jaz ne uganem in morda še kdo drugi ne. —

Razvrstitev vse knjige in posameznih molitev z ozirom na jezik kaže res pravega slovanskega duha urednikovega. Če je molitev napisana v treh jezikih, imeti mora prvo mesto jezik latinski, drugo nemški in napósled bodi slovenski. Za táko odlikovanje moramo biti res hvaležni.

Kar se tiče slovničnih napak, dovoljujem si navesti nekoliko vzgledov. Pisatelj rabi: tavžent, manjkalo, gnađa, žegnana, procesija, turn, marternik itd. tujke, za katere imamo takó lepe domače izraze. Dalje ne pozna razlike med dovršnimi in nedovršnimi glagoli: *ugodi se tvoja volja* (str. 3. v. 15.), Bog, od katerega *pridejo* sv. želje (str. 36. v. 27.), upam in se *zanesem* (str. 5. v. 7.). Vzgleđi nedoslednosti: jedenkrat stoji: po križu, potem zopet po križi, — časih: kateri — včasih: nekteri; zopet: Lavrencij, Vincencij a tudi: Gervazi, Protazi, milošt in gnađa. Pisatelju je neznano, kdaj naj piše *z* in kdaj *iz*. N. pr.: *z* obličja *v* obličje gledati (str. 5. v. 12.); varuj jih *iz* Siona (kaj je Bog *v* Sijonu?!); kruh *z* nebes si jim dodelil (ali ne *iz* nebes?!). — Ne vem, čemu rabi pisatelj: *doli* je šel pred pekel . . . *gori* je šel v nebesa . . . ? — Besede: ravno, (eben), dopasti, (gefallen) pričajo same, da niso naše. Napačno je pisati: slonokosteni, osramoťeni, zeliše, silo sem kriv. Neodpustno pa je, da pisatelj ne razločuje spolov pri sklanji: narvečji aobrota (str. 5. v. 20.), vrata nebeške (str. 24. v. 9.), pravične dela (str. 32. v. 23.) srca vdane (str. 33. v. 1.), začni . . . naše dejanje in spremljaj *ga* s svojo sv. pomočjo (str. 37. v. 11.), tvoja šiba in tvoja palica ste me tolažile (str. 43. v. 3.) itd. Napačno je: oh, obrni *tedaj* (str. 30. v. 3.) mesto: torej. Kaj porekó nekateri bralci o oblikah duhoven (mesto: duhovnik), kot zadołženi podložni (mesto: podložniki), Izraelove razkropljene (str. 38. v. 17.), z vsemi izvoljenimi doseči (str. 21. v. 22.), kličejočega ljudstva (str. 36. v. 14.). Ali je to slovensko: *daj, prosimo, da njo za nas prositi čutimo* . . . , ker je *iz* tvoje volje cesar postal . . . , da nam *zanesi*, prosimo te, usliši nas . . .

Dosti! Navedene napake kažejo zadostno, kolika je nedostatnost pri knjigi »Nektera duhovna opravila«. Take in jednake napake se širijo med mili naš národ leto za letom po knjigah, katere ljudstvo najčéšče prebira! — Ako bi te vrste vplivale na paznost naših pisateljev pri spisovanji nabožnih knjig, potem sem dosegel namen svoj.

— 6.

Muzejsko društvo za vojvodino Kranjsko je minulega leta po oblastveno potrjenih pravilih prevzelo nalogo vsestranski gojiti deželoznanstvo, pommoževati v deželnem muzeji znanstvene zbirke, prirediti dotična predavanja ter z izdajo letnega izvestja širiti in pospeševati deželoznanstvo v krogih vseh omikancev. Društvo je to svojo nalogo tudi po móči zvrševalo in sme se zarad muge hvalevredne udeležbe občinstva zadovoljno ozirati na večletno svoje delovanje. Jednako je nekdanje historično društvo z velikim vspehom preiskavalo deželno zgodovino in vsi strokovnjaki spoznavajo njegova od leta 1847. do 1868. priobčena poročila za izvir visoke vrednosti, iz katerega se zajema znanje kaj bogate prošlosti kranjske dežele. Žal, da so neugodne okolnosti prisilile obe društvi ustaviti delj časa delovanje; razven tega je historično društvo pred nekaterimi leti z

ozirom na to, da ima z muzejskim društvom jednak smoter, sklenilo bogate svoje zbirke izročiti deželnemu muzeju, sploh pa je za primerno spoznalo, prihodnjič ne samó zase, ampak v okvirji še obstoječega muzejskega društva nadaljevati preiskovanje deželoznanstva. Ko se je leta 1888. dogradil nov muzej in so se bogate zbirke »Rudolfinama« primerneje in pristopneje razpostavile, bil je za voditeljstvo muzejskega društva pravi čas, *ponoviti ustavljeno delovanje*; v to svrhu je najprej priredilo javna predavanja, katerih se je omikano občinstvo udeleževalo takó živahno, da je bilo smotru primerno, oživiti društvo tudi v zunanji svoji obliki. Dne 3. julija sklical se je glavni zbor, da je izvolil odbor; ta je potem sklenil tudi društvena izvestja od leta 1889. dalje zopet redno izdajati. Dasi-tudi že zagotovljeno število društvenikov obeta vspesni obstanek muzejskemu društvu, dasitudi je visoki deželni zbor kranjski velikodušno dovolil v pospešilo njegovih teženj izdatno podporo, potrebuje še vendar vsestranske podpore in dejanske udeležbe vseh tistih krogov, kateri se za povzdigo in razširjanje deželoznanstva zanimajo in nameravajo podpirati to domovinsko, važnim kulturnim nalogam posvečeno podjetje. Da bi torej pospeševali društvo, *katero je v sedanji svoji obliki tudi prevzelo nalogo nekdanjega zgodovinskega društva, ki bode jednako gojilo zgodovino in prirodoznanstvo*, vabi odbor »Muzejskega društva« k pristopu. Letna društvenina znaša 3 gl., pristojbina za umetno izdelani diplom, ki se izdaje na željo v slovenskem ali nemškem jeziku, pa 1 gl. Blagovoljna pristopna oglasila vzprejema načelnik, gospod deželni odbornik in muzejski kustos Karol *Deschmann*, ali pa blagajnik, gospod magistratni oficijal Jovan *Robida*, oziroma kak drug odbornik. — Vsem prijateljem lepe naše domovine iskreno priporočamo, da bi uvaževali to vabilo muzejskega društva ter podpirali v vsakem oziru njegovo občekoristno delovanje.

Josef Jireček †. Dne 25. novembra l. l. umrl je v Pragi slavni učenjak in pisatelj češki, predsednik češkega učenega društva, bivši naučni minister avstrijski — *Josef Jireček*. Pokojnik je bil porojen dne 9. oktobra 1825. l. v Visokem Mitu na Češkem, gimnazijo je zvršil v Litomišlu, filozofijo in pravoslovje v Pragi leta 1849. Na to je vstopil za konceptnega praktikanta pri namestništvu v Pragi, kjer je oskrboval zlasti pošel translatorja za češki jezik. Leta 1850. poklicali so ga v naučno ministerstvo, kjer je napredoval od stopnje do stopnje ter za Hohenwartha dne 12. februarija 1871. l. bil imenovan naučnim in bogočastnim ministrom, toda odstopil je s Hohenwarthom vred dne 30. oktobra 1871. l. Od tega časa je živel največ v Pragi ali državni poslanec na Dunaji, dokler ni pred dvema letoma zaradi bolehnosti odložil svojega mandata.

Josef Jireček je bil izredno učen in marljiv literarni zgodovinar češki in priobčil je ali v posebnih knjigah, ali v časopisu češkega muzeja celo vrsto znamenitih spisov sezajočih v to stroko. Najznanejša je njegova knjiga, ki jo je izdal z bratom svojim Hermenegildom v nemškem jeziku o pristnosti kraljedvorskega rokopisa Takrat so trdili samó nemški ali Čehom neprijazni učenjaki (Reifalik, Büdinger, Schwammel), da je kraljedvorski rokopis — potvara. In Jirečkova knjiga je znova podprla véro, da je rokopis pristen. Toda Jireček sam je še učakal, da so se ravno zadnja leta zoper kraljedvorski rokopis vzdignili češki učenjaki sami ter neovržno dokazali, da je — ponarejen!

Med drugimi knjigami njegovimi je posebnega spomina vredna jako umno urejena »Anthologija«, katero je priredil za srednje šole češke in ž njo veliko pripomogel, da se je med češkim dijaštvom globoko ukoreninila ljubezen do domovine in do slovanstva sploh — in napósled »Rukovět' k dějinám literatury české do konce XVIII století« (2 zvezka) z mnogimi životopisnimi in bibliografskimi podrobnostimi. Slovenci moramo biti Jirečku od vsega srca hvaležni, da nam je naučni minister v Ljubljani na gimnaziji

dal slovenske paralelke, ki so se ne samó vzdržale, ampak tudi razširile in pomnožile in da je s svojim bratom Hermenegildom izdal leta 1804. knjigo »Geschichte der süd-vi-schen Literatur« (Slovenische Literatur pg 1.—149). To knjigo je spisal, kakor je znano, M. Čop, a rokopis je po Kopitarji prišel v roke Šafařiku, iz čegar ostaline ga je objavil Šafařikov zet Jos. Jireček.

Slaven skladatelj je bil leta 1805. v Ljubljani porojeni *Josip Mihevc* (Mihelec). Do 1842. leta je bival na Dunaji, ter se od tam preselil 1845. leta v Pariz. Od tistega časa je izginil z obzorja. Nobeden nemški strokovnjaški list Mihelca ne omenja, objavil je pa 1850. leta kratke črtice o življenji slavnega rojaka našega nekov Maurer v »Nouvelle Biographie générale publiée par M. M. Firmin Didot freres, sous le direction de Mile Dr. Llofer (Paris 850 et sex 8°), zvezek XXXV. na str. 43.

Kdo vé kaj več o tem rojaku našem?

Fridolin Kavčič.

Vabilo na naročbo. Pred leti imeli smo »Slovinci« zajedno troje humorističnih listov, sedaj pa, ko s koncem leta preneha še »Rogače«, ne imeli bi nobenega več. Ker bi to vsekakor bil nedostatek v našem javnem življenji, ker se v šaljivi obliki more marsikaj povedati, kar sicer ni možno, ker je še vedno mnogo predmetov za šale in dovtype, mnogo pa tudi takih, ki si novega tacega lista želé, sklenili smo izdajati z novim letom »BRUS« političen in šaljiv list, ki bode izhajal 1. in 15. dné vsacega meseca. — »BRUS« bode z odločno besedo, s satiro in humorjem razpravljaj dnevna vprašanja, pisal bode, kolikor razmere dopuščajo, svobodno ter skrbel čitateljem svojim za pouk in prijetno zabavo. V ta namen bode prinašal poleg raznega in šaljivega gradiva vsakovrstnih izvornih ilustracij, vmes pa tudi lepo izdelane podobe naših velmož. V prvi številki pride na vrsto prvi naš humorist, nepozabni Levstik, potem Preširen in dr

Rodoljube po vsem Slovenskem uljudno vabimo, da nas dušno in gmotno blagovoljno podpirajo pri tem podjetji. Čim večji bode sotrudnikov in čitateljev krog, tem raznovrstnejši bode list. »BRUS« stoji za vse leto 4 gld., za pol leta 2 gld., za četrt leta 1 gld. Dopisi naj se pošiljajo na uredništvo, naročnina pa na upravništvo »BRUS«-ovo v »Narodni Tiskarni«, kjer se vzprejemajo tudi inserati, katerim se cena določa po dogovoru.

Uredništvo in upravništvo »BRUS«-a.

Listnica. Za leto 1888. so plačali preveč naročnine ti gg.: Janko Kremenšek v Celovci 1 gld. 40 kr.; Anton Odar v Leadvillu v A. 3 gld. 26 kr.; Jožef Zalokar v Trnovem 1 gld. 40 kr.; Ivan Hafner v Logatci 1 gld. 15 kr.; Jos. Sattler pri Sv. Križi 1 gld. 40 kr.; Fr. Maselj v Dolenji Tuzli 1 gld.; Sittig Melanija v Smedniku 1 gld. 15 kr.; bralno društvo v Zagorji pri Št. Petru 1 gld. Prosimo jih, da si te zneske letos zaračunajo. — G. J. V—t v Celji: Še 1 gld. — G. Ivan Z—a v Idriji: Cena posameznim letnikom, kolikor jih še imamo, naznanjena je na platnicah. Letnika 1884. imamo samó 1 vezan izvod — Gg. V. Oblak, Gorázd, L—j., —n, Rádinski. Presrečna hvala za poslane spise, toda oprostite, danes ni bilo prostora! Prihodnjič gotovo. — G. R. Pona-vljamo še jeden pot, da imate lep pripovedni talent, katerega pa očitno zlorabite, Lenau-Heinejeva sentimentalnost, bogotajstvo in napósled cyankali — dvajsetletnega junaka povesti Vaše nobenemu pametnemu človeku ne morejo prikupiti. Take stvari niso za nas. Priporočamo Vam Cimpermanove sonete v denašnjem listu, zlasti 4. sonét!

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji vse leto 4 gld. 60 kr., pol leta 2 gld. 30., četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se dobivajo po 40 kr.

Lastniki in založniki: **Fr. Levec** i. dr. — Izdajatelj in odgovorni urednik: **Fr. Levec**. Uredništvo in upravništvo v *Ljubljani*, v Medijatovi hiši na Dunajski cesti, 15.

Tiska »Narodna Tiskarna« v Ljubljani.

Vabilo.

Ker z denašnjo številko završuje »Ljubljanski Zvon« osmi svoj tečaj, obrača se do svojih sotrudnikov in naročnikov s prijazno prošnjo, da bi mu zvesti ostali tudi v novem devetem letu njegovega izhajanja.

Programa svojega »Ljubljanski Zvon« v novem tečaju ne bode izpreminjal.

Gojil bode tudi odslej v prvi vrsti leposlovje v najširjem pomenu te besede.

Priobčeval bode znanstvene in ukovite razprave iz različnih oddelkov človeškega znanja.

Zbiral bode národno blagó.

Skrbel bode za točen pregled sočasnega slovenskega slovstva in imenitnejših proizvodov drugih slovanskih literatur, zlasti hrvaške, ter napósled poročal o napredovanji domačih književnih in umetnostih zavodov.

Izmed spisov, katere misli »Ljubljanski Zvon« priobčiti po novem letu, omenjamo zlasti daljše povesti

„Rošlin in Vrjanko“,

katero je za list naš spisal v Slovencih priljubljeni pripovedovalec Janko Kersnik.

Takoj v prvi številki začne priobčevati Stritarjevo razpravo o

Levstiku,

ki je bila v Slovenskem klubu na Dunaji vzprejeta s toliko pohvalo

Vrhu tega poudarjamo, da so »Ljubljanskemu Zvonu« ohranjeni dozdanji preskušeni in priljubljeni sotrudniki njegovi, in da takoj v prvem zvezku prične več zanimivih daljših povestij in razprav.

Opiraje se na zgoraj razviti program, kakor tudi na dozdanje svoje delovanje, nádeje se »Ljubljanski Zvon«, da mu tudi prihodnje leto ostanejo zvesti dozdanji njegovi prijatelji, da se pa okoli njega zberó še novi podporniki. Saj je naloga, katero mu je zvrševati lepa in plemenita: vsestranski razvoj beletristične književnosti slovenske!

V Ljubljani 1. decembra 1888.

Uredništvo »Ljubljanskega Zvona«.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja vsakega meseca 1. dan v zvezkih, po 4 pole velike osmerke obsežajočih, ter stoji v Ljubljani na dom pošiljan ali po pošti prejemam:

za vse leto	4 gld. 60 kr.
» pol leta	2 » 30 »
» četrt leta	1 » 15 »

Po vseh deželah zunaj Avstrije stoji »Ljubljanski Zvon« po 5 gld. 60 kr. na leto.

Posamezni zvezki se oddajajo po 40 kr.

Dobivajo se tudi še:

»Ljubljanski Zvon«, II. tečaj (1882) nevezan po	3 gld. — kr.
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, III. tečaj (1883) nevezan po	3 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, V. tečaj (1885) nevezan po	3 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, VI. tečaj (1886) nevezan po	3 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	4 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, VII. tečaj (1887) nevezan po	4 » — »
v Bonačeve platnice vezan po	5 » 20 »
»Ljubljanski Zvon«, VIII. tečaj (1888) nevezan po	4 » 60 »
v Bonačeve platnice vezan po	5 » 80 »

Letnika I. (1881) in IV. (1884) sta nam že pošla.

Vrhu tega se dobivajo pri podpisnem upravnistvu:

»Rokovnjači«, Zgodovinski roman, spisala <i>Jos Furčič</i> in <i>Janko Kersnik</i> po	50 kr.
--	--------

Upravištvo „Ljubljanskega Zvona“.

Ljubljana, Dunajska cesta 15.

Knjigo:

„Russland seit Aufhebung der Leibeigenschaft“

pr odaje pisatelj dr. Fr. J. Celestin v Zagrebu po 50 kr.
in 10 kr. poštarine (mesto prejšnje cene 4 gld.).